

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Média ve volném čase mládeže
(Media in the leisure time activity of the young)

PETRA KRÁSNÁ

2010

vedoucí diplomové práce: Doc.PhDr. Petr Sak, CSc.

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Hradci Králové dne 29. 3. 2010

.....

Podpis

Anotace

Diplomová práce přibližuje problematiku současné mládeže z vývojově psychologického a sociologického hlediska, mapuje hodnotovou orientaci, která je pojata i z pohledu jejího utváření, vlivu sociokulturních vlivů a celého procesu socializace. Dále se práce zabývá využitím volného času mládeže se zaměřením na média, která jsou hlavní náplní volného času mládeže. Druhá polovina teoretické části je orientována na popis vývoje populárního filmového umění a televizního vysílání. V historii lze zaznamenat mnoho mezníků, které byly pro film a televizní vysílání přínosem i zátěží, proto je nezbytné se zde věnovat také historickým souvislostem. Nejprve se tedy práce zabývá dějinami filmu a vývojem jednotlivých žánrů, poté dějinami televizního vysílání. Poslední podkapitola teoretické části pojednává o proměnách společnosti a postavení televizního vysílání v jejím životě. Součástí celé práce je i praktická část, jež vychází z části teoretické a je rozdělena do tří etap. První etapou je analýza programu televize Nova za měsíc únor 2010. Dále se jedná o anketní šetření, ze kterého následně vychází analýza nejsledovanějších filmů, seriálů popřípadě televizních pořadů.

Klíčová slova

mládež, hodnotová orientace, volný čas, televizní vysílání, televize, film

Annotation

The diploma thesis brings closer the problems of the young people from the development-psychological and sociological aspects, surveys the value orientation of the youth regarding with the stand-points of the formatting, sociokultural influence and the whole procedure of the socialization. Following part of this thesis is about the leisure time activity of the youth focusing on media, what is main part of the leisure time. The second part of the theory is orientated to the description of the evolution of the popular movie art and TV broadcast. There were a lot of important turning-points in the history, which became benefits, but also negatives and therefore is necessary to attend to the historical context. At first the thesis deals with the history of the cinematography and the evolution of the genres, then the history of TV broadcasting. The last part of the theoretical part is about changes in society and the importance of TV broadcasting in life. The component part of the whole thesis is a participial part, which comes out of the theoretical part and it is divided into three stages. The first is analysis of the TV Nova TV program in February 2010. Further there is a questionnaire, which is the base part of the analysis of the most viewed movies, serials or tv programme.

Keywords

Youth, value orientation, leisure time, television broadcasting, television, film

Obsah

Seznam zkratk	6
1 Úvod	7
1.1 Charakteristika problematiky	7
1.2 Stav řešení v dosavadní teorii a praxi	8
1.3 Cíl práce a metody	9
2 Vymezení mládeže a její specifika, hodnoty a trávení volného času	10
2.1 Vymezení mládeže a její specifika	10
2.2 Hodnotová orientace a motivace chování mládeže	13
2.3 Trávení volného času mládeže	18
2.3.1 Některé aspekty trávení volného času mládeže	19
2.3.2 Média ve volném čase mládeže	21
3 Film a televizní tvorba	25
3.1 Stručné dějiny kinematografie	26
3.2 Stručné dějiny televizního vysílání	32
3.3 Proměny společnosti, místo filmu a televizního vysílání v jejím životě	39
4 Sledování televizní stanice TV NOVA jako náplň volného času mládeže	47
4.1 Koncepce šetření a její zdůvodnění	47
4.2 Realizace šetření	49
4.3 Interpretace výsledků	50
4.3.1 Analýza programu televizní stanice NOVA za únor 2010	50
4.3.2 Dotazníkové šetření	56
4.3.3 Analýza nejsledovanějších pořadů – Ulice, Ordinace v růžové zahradě, Comeback	63
4.4 Zhodnocení praktické části	67
5 Závěr	71
Seznam literatury a odborných pramenů	73
Seznam příloh	77

Seznam zkratek

a podobně	apod.
a tak dále	atd.
Česká republika	CZ
číslo	č.
Česká nezávislá televizní společnost	ČNTS
hodin	hod.
kolektiv	kol.
Komunistická strana Československa	KSČ
například	např.
popřípadě	popř.
respektive	resp.
sexuální	sex.
srovnej	srov.
televizní	tel.
to je	tj.
tak zvaně	tzv.
strana	s.

1 Úvod

1.1 Charakteristika problematiky

Každý člověk během svého života prochází několika stádii vývoje. Jedním z nich je i adolescence, kdy se mládež připravuje studiem na budoucí povolání nebo již nastupuje do pracovního poměru, začíná pohlavně žít a navazuje první vážnější vztahy s opačným pohlavím. Důležitá jsou také další fakta, která s tímto obdobím souvisí. V chování člověka jsou viditelné individuální osobnostní odlišnosti, člověk je schopný definovat vlastní životní cíle a názor na svět. Období adolescence lze tedy považovat za ukončené tehdy, kdy je tělesný a zejména duševní vývoj završen. Dospívající jedinec má již uspořádány hodnoty do jakéhosi žebříčku, což je důležité pro motivaci a zaměřenost chování. U mladého člověka se také intenzivně rozvíjejí různé zájmy jako je například zájem o sport, budoucí povolání a také o kulturu a umění. Z průzkumů trávení volného času vyplývá, že mladí lidé nejvíce času věnují sledování televize. Sledování televizních pořadů totiž plní všechny tři funkce, které volnému času náleží. S přílivem západní kultury se mládež začala zajímat o populární filmové umění, především díky relaxační a kompenzační funkci. Poslední, a to kultivační funkce, která přispívá k rozvoji osobnosti, je přílivem tohoto proudu výrazně potlačována. Televizní tvorba, která často otevírá různá tabuizovaná témata (drogy, sex, kriminalita, násilí), může naopak působit na vývoj některých osobnostních rysů negativně. Film je také zprostředkovatelem informace o možnosti jednat v rozporu s hodnotovým systémem společnosti. Tak je problematika vnímána především širokou veřejností, a to zvláště tehdy, jedná-li se o často diskutované násilí. Jistě záleží i na formě, kterou jsou výše zmíněná témata prezentována. Je však také důležité zmínit, že televizní vysílání poskytuje mnoho populárně naučných, vzdělávacích a jiných osobnost rozvíjejících pořadů. Zde, na rozdíl od klasické filmové tvorby vidíme naplnění funkce kultivační. Dalo by se předpokládat, že o tyto pořady nebude z řad mládeže veliký zájem a proto jim není věnován dostatečný prostor. Jsou vysílány mimo hlavní vysílací čas a prostřednictvím méně populárních televizních stanic. Jestliže si však připomeneme, čím se období adolescence vyznačuje, bezpochyby nás napadne otázka, zda i chování jedince, který má již vytvořen určitý hodnotový systém a názor na svět, lze ovlivnit prostřednictvím hodnot, které televizní vysílání prezentuje.

1.2 Stav řešení v dosavadní teorii a praxi

Problematikou mládeže se zabývá velké množství odborníků, a to jak z hlediska hodnotové orientace, tak volného času. V rámci celé vývojové psychologie je tato skupina také dostatečně popsána. Existuje i velké množství analýz a výzkumných šetření orientujících se na subkulturu mládeže. Jistý nedostatek spatřuji v popisu televizní tvorby jako náplni volného času. Většina autorů, kteří se zabývají volnočasovou náplní mládeže, uvádí sledování televize pouze v obecné rovině. Je však nutné blíže analyzovat, co tuto věkovou skupinu láká a zajímá, co by ráda v televizních programech nacházela a také co ji k této činnosti motivuje. Jiná skupina autorů zahrnuje televizi do skupiny médií a jednotlivě se k ní už nevyjadřuje. Dalším problémem jsou předsudky vůči sledování televizních pořadů. Na tuto činnost je pohlíženo jako na nerozvíjející činnost, což může být zavádějící. K tomuto tématu lze získat jisté poznatky z děl, která však vyšla již v 80. letech.

Filmem jako takovým se zabývá vcelku dostatek autorů. Jedná se o popisy dějin filmu s výčty a charakteristikami jednotlivých děl i o knihy, které na film pohlížejí jako na médium. Těch je ovšem mnohem méně a jedná se spíše o působení televizních pořadů než filmu jako takového. Budeme-li hovořit o historii televizního vysílání, existuje mnoho materiálů České televize – publikace, výroční zprávy apod. Složitěji se jeví situace ohledně komerčních televizních stanic, které nemusí svou činnost vykazovat prostřednictvím výročních zpráv a publikace, které se jim věnují jsou spíše osobními názory autorů.

Dalo by se tedy říci, že samostatně lze o těchto dvou odlišných tématech nalézt mnoho informací. Problém však nastává v momentě, kdy se tato témata propojí a předmětem studia je právě místo televizního vysílání ve volném čase mládeže, popřípadě schopnost televizního vysílání ovlivnit mladé lidi, jejich postoje nebo jejich hodnotovou orientaci. Většinou se totiž mluví o působení médií jako takových nebo o působení již zmíněné televize, kde se klade důraz zejména na prezentaci násilí.

Pokud tedy shrnu stav řešení problému v dosavadní teorii a praxi, řekla bych, že komplexní vliv televizní tvorby na individuum není doposud dostatečně popsán ani prozkoumán.

1.3 Cíl práce a metody

Cílem této práce je, pomocí studia literatury, zmapovat hodnoty a naplnění volného času současné mládeže. Dále také nastínit vývoj televizní tvorby, především v České republice a příliv západní kultury do Evropy. Hlavním cílem celé práce je tedy posoudit, jak velkou úlohu hraje televize a jiná média v životě mládeže

V teoretické části práce je použita metoda studia literatury. Praktická část obsahuje analýzu televizní filmové tvorby a především analýzu televizních pořadů. Další metodou je anketní šetření, které proběhlo na odborných učilištích v Hradci Králové a které bylo zaměřeno přímo na klíčovou televizní tvorbu. Poslední metodou je rozbor nejsledovanějších televizních pořadů a filmů, přičemž jejich výběr vycházel z výsledků anketního šetření. Cílem anketního šetření je získat odpovědi týkající se způsobů trávení času před televizní obrazovkou.

2 Vymezení mládeže a její specifika, hodnoty a trávení volného času

V průběhu existence člověka lze sledovat neustálý proces, který se nazývá geneze. Ten však může být chápán dvojím způsobem. Geneze jako vývoj celého lidského pokolení (fylogeneze) nebo jako vývoj jednotlivce (geneze individua - ontogeneze). V průběhu života dochází k vývojovým změnám, tedy k získávání, rozvíjení a zdokonalování nových schopností a dovedností. Člověk se mění nejen po stránce fyzické, ale i po stránce psychické. Duševní vývoj lze popsat jako proces, kdy v určitém časovém úseku zaznamenáváme kvalitativně podobné změny odrážející se v jednání člověka. Zjednodušeně můžeme říci, že jednotlivá období se vyznačují rozdílným způsobem chování. Významné jsou však i individuální rozdíly ve vývoji jedince, které jsou ovlivněny životními podmínkami na straně jedné a dědičnou výbavou (genotypem) na straně druhé.

2.1 Vymezení mládeže a její specifika

Mládež je chápána jako specifická skupina, kterou však každý autor vymezuje poněkud jinak. Používají se stejné názvy vývojových období, přičemž jsou používány pro věkově odlišná období. Týkají se především školního věku a dospívání. Obecně se v pojetí evropské psychologie odděluje pubescence od adolescence. K této koncepci se kloní např. Vágnerová (2000), Langmeier a Krejčířová (1998) nebo Říčan (2004).

Je však třeba odlišovat vymezení mládeže z hlediska vývojové psychologie a pojetím mládeže jako sociální skupiny, tedy kategorií sociologickou. Budeme-li definovat mládež z vývojově psychologického hlediska, bude pro nás rozhodující věkové ohraničení jednotlivých fází vývinu. Macek například stadia vývoje člení na časnou adolescenci (10 – 13 let), střední adolescenci (14 až 16let) a pozdní adolescenci (17 – 20 let¹), přičemž každá tato etapa má své vlastní charakteristiky (Macek, 2003). Langmeier

¹ Dnes se v naší společnosti dosažení sociální zralosti posouvá stále do vyššího věku, neboť se prodlužuje délka profesní přípravy (u vysokoškoláků až do 25 let i výše) a s ní i ekonomická samostatnost. Tím se prodlužuje doba závislosti studenta na jeho původní rodině.

a Krejčířová vymezují období dospívání v biologickém smyslu jako „*životní úsek ohraničený na jedné straně prvními známkami pohlavního zrání (zejména objevením prvních sekundárních pohlavních znaků) a znatelnou akcelerací růstu, na druhé straně dovršením plné pohlavní zralosti (plné reprodukční schopnosti) a dokončením tělesného růstu.*“ (1998, s. 138). Věkově tyto autoři vymezují období dospívání od 11 do 22 let. Zcela odlišné a dle mého názoru pro zvolené téma vhodnější pojetí lze nalézt v Pedagogickém slovníku, kde je mládež popsána jak „*sociální skupina tvořená lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty, jiné odmítá a vytváří hodnoty nové.*“ (Průcha, Walterová a Mareš, 1998, s. 133).

Z hlediska mládeže, jako sociální skupiny však nemá věk kritický význam. Pojďme se podívat na vymezení mládeže dle některých sociologických slovníků. Jandourek uvádí pojem mládí jako „*fázi životního cyklu mezi dětstvím a dospělostí, jež je charakterizovaná ukončováním fyzických změn organismu započatých v pubertě, přípravou na převzetí rolí dospělého, odpoutáním od primární rodiny, hledáním nové hodnotové orientace, hledáním nových autorit a konkrétnější přípravou na budoucí povolání.*“ (2001, s. 160). Jandourek dále uvádí, že období mládí se obtížně časově vymezuje. Zařazuje ho však mezi dokončení povinné školní docházky a nástup do zaměstnání a založení vlastní rodiny. (2001). Podobně mládež vymezuje i Raymond, Philippe, Mohamed a Bernard-Pierre. (2004). Autoři se dále zmiňují o stále se měnící situaci mládeže. „*Doba přípravy na povolání a školní docházky se prodloužila a povinnosti dospělých jsou odloženy až za dvacátý rok věku a pro studující ještě dále ...*“ (2004, s. 113). Autoři se zmiňují také o kultuře mládeže, která se vyznačuje odlišným oblékáním, poslechem hudby a vyznáváním hodnot, než jak je tomu u dospělé populace.

V celém období mládí se v jedinci odehrává spousta biologických, psychických i sociálních změn. Tyto změny se nyní pokusím přiblížit. Na počátku tohoto období lze zaregistrovat určité pubertální změny, což znamená, že všichni mladí v tomto období pohlavně dozrávají. Většinou toto zrání končí ještě před ukončením povinné školní docházky. V souvislosti s tím, jak se vyvíjejí sekundární pohlavní znaky a mění se zevnějšek, roste také zájem o vrstevníky opačného pohlaví. Mládež začíná hodnotit a uvažovat ve vztahu k vlastní osobě, uplatňuje se introspekce. Dochází také ke změně způsobu myšlení, dospívající je schopen uvažovat abstraktně, a to i o variantách, které reálně neexistují. Mladí lidé si vytvářejí vlastní životní styl, který spočívá v odlišení se od

okolí. Jde například o jiný styl oblékání, preferenci specifické hudby atd. Jako nejdůležitějším mezníkem v popisovaném období se mi však jeví hledání osobní identity, vlastní jedinečnosti a autentičnosti. V souvislosti s hledáním vlastní identity bych právě na tomto místě ráda uvedla autora, jehož teorie duševního vývoje člověka je mi asi nejbližší. Dřív než jej ale zmíním, stručně uvedu tři nezákladnější teorie determinace lidské psychiky. Enviromentalistická teorie, která přeceňuje vliv prostředí, nativistická teorie, která naopak zdůrazňuje vliv vrozených dispozic. Poslední teorie je kombinací předchozích dvou, a to vzájemné působení dědičnosti a prostředí na psychický vývoj jedince. V současné době se stále více odborníků přiklání k multifaktorovému přístupu, jež pamatuje na všechny stránky determinace vývoje. Erik H. Erikson, který byl Freudovým žákem a navázal na Piagetovu kognitivní teorii, si všímá vedle biologických faktorů také společenských, kulturních a historických podmínek vývoje člověka. Jeho pohled se soustřeďuje především na aspekty morálního vývoje. Významným pokrokem bylo prodloužení vývojového pohledu na celý lidský život. Eriksonova teorie vychází z předpokladu, že si jedinec musí na každém vývojovém stupni vyřešit daný psychosociální konflikt a až v případě, že se mu to podaří, může postoupit k dalším fázím vývoje. V opačném případě je jeho vývoj pozdržen a ohrožen. To, jak jedinec zvládne vyřešit tyto psychosociální konflikty, ovlivňuje jeho budoucí vývoj. Pro období mládí je nejdůležitější 5. fáze (celkem Erikson popsal 8 fází)². Ta je etapou hledání vlastní identity v boji proti pocitům nejistoty o své vlastní roli mezi lidmi, které ohrožují vývoj jedince. Dospívající se sám sebe ptá „*kdo jsem*“ a „*jaký je smysl mého života*“, pátrá po základních životních hodnotách, po nejširším možném smyslu vlastního života a běhu lidských dějin (Langmeier, Krejčířová, 1998). Pokračujme však dále v charakteristice mládeže. Většina mladých lidí v tomto období ukončuje přípravu na budoucí povolání a snaží se uplatnit v oboru. Člověk má potřebu někam patřit, něco s druhými sdílet a podílet se na něčem, což se v tomto období ještě více posiluje. Mladý člověk se však

² 1. fáze – pocit základní důvěry proti pocitům nejistoty

2. fáze – pocit autonomie proti pocitu studu

3. fáze – pocit iniciativy proti pocitu viny

4. fáze – pocit vlastní snaživosti proti pocitům méněcennosti

5. fáze – hledání vlastní identity proti pocitům nejistoty o své vlastní roli

6. fáze – intimita proti pocitu izolace

7. fáze – pocit generativity proti pocitu stagnace

8. fáze – dosažení osobní integrity proti strachu ze smrti

také zamýšlí nad svou osobní perspektivou, utváří si světový názor a mravní ideál (jaký by člověk měl být) a uvažuje o budoucích cílech, a to jak ve vztahu k profesi, tak i v oblasti partnerských vztahů. Všímá si také nespravedlností, zajímá se o světové problémy, společenskou morálku a hledá opravdové hodnoty (Macek, 2003; Vágnerová, 2005). Období adolescence se věnuje i Langmeier a Krejčířová, kteří přinášejí informace o morálce adolescentů. Dospívající vědomě přijímá základní normy, které rozhodují o tom, co je či není správné. Morálka adolescenta je však většinou morálkou absolutní, což znamená, že přijaté morální normy platí podle něj pro všechny a za všech okolností. Dospívající má tedy tendenci vnímat svět černobíle a odmítat možnost jakéhokoliv kompromisu. To vysvětluje, proč jsou mladiství v tomto věku tak citliví na každý náznak nespravedlnosti a odsuzují i drobné konvenční lži. Tento absolutismus morálky je ovšem nutně častým zdrojem konfliktů s okolím, může být však i zdrojem zklamání pro jedince samého (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 157).

Zde se nabízejí myšlenky Axela Honnetha, který problematiku mravnosti či dobrého života zkoumá z pohledu sociální filosofie. *„Honneth se neptá po předpokladech existence spravedlivé společnosti, ale po obecných a nutných podmínkách možnosti dobrého či naplněného života individuí. Cestou k této realizaci mu jsou za prvé individuální sebeuskutečnění, což znamená uskutečnění životních cílů, které jsme sami zvolili. Za druhé negativní i pozitivní svoboda individuí, ke které lze dospět, za třetí, pouze na základě zkušenosti svého uznání partnery interakce.“* (Kasal, 2005, s. 195).

2.2 Hodnotová orientace a motivace chování mládeže

„Současná psychologická teorie zpravidla souhlasí s tvrzením, že hodnota představuje specifickou psychickou kategorii, která tvoří poměrně stabilní trvalou strukturu osobnosti významnou pro individuální, sociální a historickou realizaci člověka. Hodnoty představují přesvědčení o dobrém nebo prospěšném, ale také o špatném nebo nežádoucím, které regulují individuální nebo skupinovou aktivitu. Hodnocení pak představuje psychický proces, v němž je vztah mezi subjektem a objektem regulován kvalitou a intenzitou stávající hodnoty.“ (Cakirpaloglu, 2004, s. 344). Podle tohoto tvrzení lze tedy říci, že hodnoty ovlivňují lidskou činnost, tedy i trávení volného času. Avšak vliv hodnotového systému na jednání člověka nelze dle Saka přeceňovat. *„Mezi hodnotou a chováním neexistuje taková závislost, která by umožňovala jednoznačně z hodnoty vyvozovat jednání a naopak. Na*

jednání jedince má vliv strukturovaný systém hodnot, ne pouze jedna konkrétní hodnota, i když s danou konkrétní situací je spojena nejsilněji. Každá hodnota je v hodnotovém systému každého jedince modifikována pozicí ostatních hodnot.“ (Sak, 2004, s. 9).

Langmeier a Krejčířová uvádějí, že o tom, co je správné a špatné, člověk začíná přemýšlet kolem 11. roku života. Většina dospívajících dosahuje vyššího stupně logického myšlení. Podle Piagetových názorů se v té době objevuje nový operační systém, systém formálních operací, což znamená, že konkrétní operace se samy berou znovu za objekt dalších operací, tj. *„vyvozují se soudy o soudech, myslí se o myšlení.*“ Hlavní pokroky, které takové myšlení přináší, lze vyjádřit v několika bodech: dospívající je schopen pracovat s pojmy, které jsou vzdáleny od bezprostřední smyslové zkušenosti, jsou obecnější, abstraktnější. Teprve nyní chápe dospívající tak abstraktní pojmy jako spravedlnost, pravda, právo apod. Nový způsob myšlení má také významné následky pro postoj dospívajícího k celému světu a zejména k ostatním lidem. Zatímco dítě v mladším školním věku respektovalo svět takový jaký je, dospívající nyní srovnává existující poměry s tím, co by mělo být, tedy se stavem, který si jako ideál vytvoří ve své mysli. Nástup formálních operací umožňuje také nový způsob morálního hodnocení. Adolescent je schopen pohlížet na sebe, na svůj život, na své pocity a myšlenky jakoby zvnějška. Dokáže je analyzovat a kriticky posuzovat. Nové zaměření pozornosti na své cítění, myšlení a jednání je důležitým znakem dospívání. Stadium formálních operací svého vrcholu dosahuje zpravidla kolem 15. roku života jedince (Langmeier, Krejčířová, 1998).

Hodnotový systém dospívajícího jedince se utváří v procesu socializace. Nejdůležitější skupinu jejích činitelů tvoří klasická triáda: rodina, vzdělávací systém a zájmová nebo referenční skupina. *„Rodinná příslušnost je stále jednou z nejvýznamnějších existenciálií, jelikož určuje možnosti a meze individuálního vývoje. Primární rodina se podílí na tvoření obsahu socializace a zvláště pak na budování hodnotového systému svých členů – na jeho charakteristikách a hierarchickém uspořádání. Emocionální interakce v rodině určuje kvalitu vztahů jejích členů vůči realitě, stanovení individuálních cílů a preferovaného chování. Citové vztahy jsou hlavním činitelem rodinné koheze i hodnotové konzistence. Emocionální vřelost v rodině umožňuje snadnější mezigenerační hodnotový přenos, dodává individuální jistotu a zaručuje autentičnost osobnostního vývoje.*“ (Cakirpaloglu, 2004, s. 373). Na druhé straně stále více roste význam dalších činitelů socializace, tisku, televize, internetu apod. Převratné technické, vědecké, společenské i jiné změny s sebou přinášejí signály o možnosti jednat v rozporu s hodnotovým systémem. Zde bych mohla uvést právě konkrétní působení filmu na pubescenty a prezentaci tak četné agrese a brutality. A nyní se nabízí otázka, zda působení

těchto vnějších negativních činitelů, může ohrozit formování hodnotového systému mladého člověka, a to za předpokladu, že triáda rodina-škola-vrstevníci je plně funkční.

Také Nakonečný je zastáncem toho, že původním zdrojem sociálního učení, jímž je člověk postupně schopen orientovat se ve společenských podmínkách, je rodinná výchova, ke které později přistupují další socializační činitelé. Jedná se o primární socializaci, na kterou navazují další sociální zkušenosti. Avšak v širším rámci hovoří také o vlivu kultury na člověka: „... v procesu evoluce vznikla také lidská kultura, která vytvořila specifické životní podmínky, a tím se stala i zvláštním zdrojem determinace lidské psychiky.“ (Nakonečný, 1998, s. 194). Funguje tedy jako systém specificky lidských hodnot a symbolů rozšiřující hranice biologické determinace psychiky. Příslušnost ke konkrétní kultuře a tedy i k jejímu sociálnímu prostředí autor zahrnuje pod pojem sociokulturní determinace lidské psychiky. „Po celý život je lidské individuum vystaveno sociokulturním vlivům, které intrapsychicky zpracovává prostřednictvím učení, zejména pak sociálním učením. Sociokulturní vlivy postupně modifikují vrozenou psychickou výbavu individua (genotyp), dávají jeho vrozeným tendencím nové formy, nový obsah a nové, pro dané sociokulturní prostředí specifické a funkční adaptivní tendence.“ (Nakonečný, 1998, s. 188 - 189). Autor dále uvádí, že dle mnoha výzkumů se potvrzuje přímá závislost lidské psychiky na zkušenostech jedince s konkrétním sociokulturním prostředím, v němž se odehrával a odehrává jeho život a ne na vrozené neurotické výbavě. „Nemají-li vrozené neurotické psychické dispozice individua extrémní hodnoty (např. příliš silná nebo příliš slabá vzrušivost), lze zvláštnosti jeho psychiky chápat jako produkt sociokulturních vlivů, jako produkt učení (zkušeností), které se odehrávalo a odehrává v konkrétních sociokulturních podmínkách jeho života. Velká variabilita psychických dispozic a jejich projevů v postojích a chování individua je především důsledkem sociokulturních vlivů, nikoli vrozených (předprogramovaných) tendencí.“ (Nakonečný, 1998, s. 189).

Stejně jako Nakonečný hovoří o sociokulturních vlivech, se Sak zmiňuje o sociálním poli. Podle autora má změna sociálního pole vliv na proces sociálního zrání a na sociální osobnost jedince. Díky vyrovnávání se se stavem sociálního pole, resp. se stavem některého jeho výrazného prvku, dochází ke změně v postojích, hodnotách a normách jedince. Nejradikálnější sociální pole mládeže proměňují media. Je potlačováno biologické pole a v sociálním poli je sociální realita nahrazována mediální realitou. Celkově tedy dochází k medializaci a virtualizaci životního pole jedince. To může mít zajisté negativní dopady na člověka. Podlehnutí škodlivému působení médií hrozí zejména těm dětem, pro které je realita těžce snesitelná. V takovém případě se mohou stát média jakousi drogou, která jen dál

prohlubuje neschopnost jedince vyrovnat se s reálným světem (srov. Sak, 1999). Nyní bych však přešla od determinace lidské psychiky k samotným hodnotám.

Cakirpaloglu chápe hodnoty jako stabilnější strukturální prvky osobnosti avšak připouští i možnost jejich změny. „*Vznik vývoj, změna a zánik hodnot souvisí s životním cyklem osobnosti. Připustíme-li, že socializace představuje celoživotní proces vývoje osobnosti jedince, pak to logicky předpokládá, že i hodnoty po celý život člověka podléhají změnám. Hodnoty se tvoří, existují a mění se v průběhu dětství, puberty, dospělosti a stáří. Významnými činiteli hodnotové transformace v jednotlivých obdobích života je hodnotová pružnost a také pozice hodnoty v dimenzi perifernost – centrálnost. Hodnotová pružnost souvisí s věkem, největší pružnost a transformace hodnot byla zaznamenána u dětí a adolescentů.*“ (Cakirpaloglu, 2004, s. 391, 398). V souvislosti s touto hodnotovou pružností Cakirpaloglu uvádí termín persuzibilita jako schopnost podřídit se vnějším vlivům ve větší míře vyskytuje u méně inteligentních jedinců. Obecně se tvrdí že její míra persuzibility souvisí s osobnostními předpoklady. Nejsnadněji lze měnit povrchové vlastnosti osobnosti (rysy, izolované názory, jednoduché návyky atd.), zatímco centrální vrstvy osobnosti (postoje, individuální kulturní hodnoty, ideologické orientace atd.) projevují podstatnou odolnost vůči změnám. V tomto kontextu lze upřesnit, že vzájemná propojenost různých hodnot a postojů zajišťuje relativní stabilitu (Cakirpaloglu, 2004).

Jak už jsem zmínila, hodnoty lze tedy dělit podle míry persuzibility. To však není jediné kritérium, dle kterého lze hodnoty diferencovat. Další možností je rozlišování hodnot podle jejich pozic v hierarchii. Cakirpaloglu rozlišuje níže postavené D-hodnoty, které jsou výsledkem tělesného nebo fyziologického nedostatku nebo přebytku a jejich povaha je biologická. Jedná se o automatizované programy, které po vykonání vlastní funkce hasnou. Výše postavené B-hodnoty představují vysoce subjektivní tendence k růstu osobnosti a působí dle vlastních autonomních mechanismů a progresivních principů vývoje. Nejvyšších hodnot včetně stavu sebeaktualizované osobnosti však nelze definitivně nabýt, jelikož se jedná o celoživotní proces jejich dosahování. Při definování těchto myšlenek Cakirpaloglu vycházel z Maslowovy hierarchie potřeb (Cakirpaloglu, 2004). Avšak hierarchické rozdíly hodnot ve vztahu jednotlivec – prostředí bývají příčinami konfliktů. Této problematice se stručně věnuje Langmeier a Krejčířová. Každé dítě si hledá svůj zvláštní způsob, jak dosáhnout postupně potřebné samostatnosti. Za normálních okolností si však dospívající i přes svou touhu po emancipaci udržují pozitivní vztahy k rodičům, ať je jakkoliv kritizují. Mění spíše jen vnější způsoby svého chování, avšak ponechávají si základní hodnoty a postoje přejaté ze své

rodiny. Konflikty vznikají většinou kolem specifických pravidel, zákazů a příkazů, které dospívající pokládá za neodůvodněné a příliš omezující (Langmeier, Krejčířová, 1998).

„Pro teoretické upřesnění je vhodnější brát hodnoty především jako směrnice, cíle nebo přesvědčení, na nichž se zakládá lidská činnost, a stylem života označit vhodné chování, kterým lze hodnotu realizovat.“ (Cakirpaloglu, 2004, s. 376). Avšak podle mého názoru není tato definice přesná, jelikož životním stylem může být chování zcela nevhodné až deviantní.

Na závěr této podkapitoly přistoupím ke stručné prezentaci výsledků výzkumu Média a informace, jehož řešitelem byl doc. PhDr. Petr Sak, CSc. Cílovou skupinou byla mládež v rozmezí 15 – 30 let, přičemž bylo rozmezí 15-ti let pro prezentaci výsledků (příloha č. 1) nutné rozdělit ještě do 3 věkových podskupin. Při sledování indexů jednotlivých hodnot zjistíme, že ta nejpřednější místa jsou obsazena hodnotami jejichž indexy zůstávají víceméně stejné u všech věkových kategorií. Jisté odlišnosti jsou viditelné v hodnotách orientovaných na materiální stránku civilizace, které s přibývajícím věkem slábnou a střídají je hodnoty orientované na rodinu a na pomoc druhým. Problematice hodnotové orientace mládeže se věnuje i Kraus. Ten uvádí, že v současné době je patrný trend, kdy lidé přemýšlí především individualisticky a jde jim více o vlastní dobro než o dobro druhých. To je patrné především u hodnoty „zdraví“ a u hodnoty „zdravé životní prostředí“. Pokud připustíme, že zdravé životní prostředí je podmínkou pro zdravou populaci, můžeme tyto dvě hodnoty považovat za velmi podobné. Avšak zatímco zdraví stojí na prvním místě, zdravé životní prostředí je až na místě osmém. Situace se mi však nezdá příliš kritická vzhledem k tomu, že z tabulky je patrné, že s přibývajícím věkem mladí lidé od individualismu a egocentrismu opouštějí. Indexy se zvyšují například u hodnot „veřejně prospěšná činnost“ a „být užitečný druhým lidem“. Tento vývoj lze jistě vysvětlit i tím, že většina lidí ve skupině 15 – 18 let je ve věku, kdy absolvuje a dokončuje středoškolské vzdělání a má vizi úspěšného zaměstnání, které jim zajistí vysoký příjem. V této skupině jsou patrné nárůsty indexů u hodnot „soukromé podnikání“, „plat, další příjmy“ a „majetek“.

Jak už jsem zmínila, na prvním místě v žebříčku hodnot mládeže stojí zdraví. Je ale bezpochyby zajímavé, že reálné chování mládeže tomu nenasvědčuje. Mládež často konzumuje alkohol, šíří se nikotinismus a stále častější jsou experimenty s drogami. Sport a další zdraví prospěšné aktivity nehrají v životě mládeže podstatnou roli. Na druhém místě se nachází „láska“, následuje „mír a život bez válek“, „životní partner“, „svoboda“, „přátelství“, „rodina a děti“ Ve srovnání s Krausem je na prvním místě již zmíněná orientace na zdraví, druhé místo zaujímá orientace na rodinu, následuje orientace na práci. Pro

mé téma důležitá orientace na volný čas je na místě šestém (srov. Sak, 2004, srov. Kraus in Socialia 2002).

Hodnotové orientaci mládeže se věnuje Havlíková. Ta uvádí, že nejvíce ceněnou vlastností, kterou si na sobě váží chlapci, je upřímnost a tolerance. Druhé místo zaujímá smysl pro humor a věrnost, přičemž tyto dvě vlastnosti jsou důležité spíše pro samotné respondenty osobně. Naopak na ostatních si váží přátelskosti a pravdomluvnosti. Dívky dávají přednost upřímnosti, toleranci a spolehlivosti. Obecně lze říci, že hodnotová orientace dívek a chlapců se od sebe výrazně neliší. Pouze u položky empatie a ochota pomoci byla zaznamenána patrná preference ve prospěch dívek (Havlíková, 2002). Tento trend lze zaznamenat i v pozdějším období, kdy jsou podávány přihlášky na vysoké školy a dívky mají, mnohem více než chlapci, zájem o humanitně zaměřené obory.

2.3 Trávení volného času mládeže

Stejně hodnoty, vzorce chování a sociální mechanismy, to vše ovlivňuje náplň volného času. Lze tedy říci, že volný čas je provázán s určitým způsobem života. Pokud společnost zajistí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj jejich schopností a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů. Tyto myšlenky si vzaly za své již organizace pro děti a mládež, jako Skaut a Pionýr, domy dětí a mládeže apod. V poslední době se myšlenkou zabývají nízkoprahová centra pro děti a mládež. Lze však předpokládat, že výsledky jejich činnosti bude možné zaznamenat s odstupem několika let. Právě tato problematika je jedním z témat, které by mohlo být přínosné pro oblast zkoumání volného času mládeže.

Dříve než zde uvedu samotnou náplň volného času dnešní mládeže, je třeba vymezit pojem „*volný čas*“. Sak jej charakterizuje dle sociologických kritérií, a to jako čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů volí svou činnost. Jedná se o tu část mimopracovního, mimoškolního času, která zbude po zabezpečení individuálních a rodinných, existenčních a biologických potřeb. Volný čas má ve vztahu k jedinci tři základní funkce: relaxační, rekreační a rozvojovou (Sak, 2004). Způsob trávení volného času ovlivňuje mnoho faktorů. Z výše uvedené definice by se mohlo zdát, že člověk s volným časem nakládá sám a jen podle své vůle. Pokud se ale zamyslíme nad tím, že každý jedinec vyrůstá v odlišném prostředí (rodinná situace a její materiální možnosti, nabídka společenských a volnočasových zařízení v místě bydliště, zdravotní stav jedince, věk, pohlaví, zájmy, hodnoty apod.), je jisté, že vůle není jediným ukazatelem při volbě trávení

volného času. Kraus k těmto faktorům přidává „*celkové společensko-ekonomické podmínky, které se pak promítají i do vlivů lokálního prostředí, do konkrétních podmínek v životě rodiny a školy.*“ (Kraus, 1990, s. 59). Někteří jedinci tedy mohou být znevýhodněni, a proto by společnost měla s těmito handicapem počítat a vytvářet takovou nabídku trávení volného času, která by byla dostupná pro co nejširší spektrum dětí a mládeže. Volnočasové aktivity a samotný volný čas mají totiž podle Saka svá specifika. „*V dětství a v mládí se utváří hodnotový systém jedince a hledají se cesty jeho uplatňování a objektivizace reálným chováním a činnostmi. Dynamizace hodnotového systému a jeho promítnutí do sociálního časoprostoru můžeme považovat za základ utváření životního způsobu. Jeho významnou součástí je způsob trávení volného času a propojení pracovních a volnočasových aktivit.*“ (Sak, 2004, s. 59).

2.3.1 Některé aspekty trávení volného času mládeže

V roce 2000 a 2001 proběhl výzkum s názvem Hodnotové orientace, který se však věnoval i volnému času a volnočasovým aktivitám mládeže, jeho řešitelem byl doc. PhDr. Petr Sak, CSc. V následujícím textu se zaměřím především na prezentaci výsledků tohoto výzkumu. Přehled volnočasových aktivit ve věkové skupině 15 – 23 let je uveden v příloze č. 2.

Volný čas představuje každodenně asi 6 hodin. Vzhledem ke struktuře práce se zde již nebudu zabývat popisem nejfrekventovanějších každodenních aktivit, jelikož se týkají televize a rozhlasu a budou popsány v následující podkapitole. Přibližně stejné místo zaujímá čas trávený s kamarády a nicnedělání, v čemž spatřuji jisté riziko. Na opačné straně stojí čas věnovaný kulturním aktivitám, který neustále klesá a pohybovým aktivitám (srov. Kraus, 2002; Sak, 2004).

Odlišnosti v trávení volného času jsou pozorovatelné vzhledem k věku i pohlaví. Některé aktivity s věkem ubývají nebo zcela mizí (sledování televize, poslech hudby, povídání si s přáteli, nicnedělání, práce s počítačem, aktivní sportování, sledování videa, studium a příprava na školu, návštěva diskoték, hry, výtvarná činnost, hudební a dramatická činnost, návštěva sportovních utkání, návštěva kulturních představení) jiné aktivity přibývají či se objevují aktivity zcela nové (poslech rozhlasu, četba novin a časopisů, sexuální aktivity, výstavba a údržba domu, individuální duchovní aktivity, návštěva koncertů, účast na náboženském životě, veřejně prospěšná a politická činnost) (Sak, 2004). Co se týče

rozdílnosti volnočasové náplně mezi muži a ženami, lze obecně tvrdit, že aktivity žen jsou introvertněji zaměřené na rozdíl od mužů. Ženy se tedy více věnují kulturním aktivitám, jakými jsou divadlo, četba knih nebo výtvarná činnost. Mnohem radši než aktivní sportování mají ženy procházky a toulání se. Muži se častěji účastní společenských událostí (navštěvují gastronomická zařízení a sportovní utkání). Také častěji aktivně sportují, věnují se sledování videa, hraní počítačových her nebo práci s počítačem. Mezi tradičně mužské aktivity se řadí kutilství, sběratelství, opravy kola, motocyklu či auta (Sak, 2004).

Kvalitu volného času však významně ovlivňuje také vzdělanostní úroveň. Obecně lze říci, že frekvence volnočasových aktivit se vzděláním roste. Mladí lidé, kteří mají vzdělání základní, častěji poslouchají hudbu, navštěvují diskotéky, sportují a chovají zvířata. Jejich zájmem jsou i hrací automaty a nicnedělání. Ve skupině vyučených se vyskytují nejčastěji aktivity jako poslech rozhlasu, sledování televize, schůzka s partnerem a sexuální aktivity, návštěva sportovních utkání a sledování videa (příloha č. 3). Tito lidé preferují nenáročné a pasivní aktivity a orientují se na sex (Sak, 2004).

Koncem devadesátých let dochází k vyhraňování mladé generace a tak i ke specifikaci trávení volného času. U řady aktivit se zvyšuje jejich frekvence, a to jak v pozitivním, tak v negativním smyslu. Příčinou tohoto vyhraňování je určitý obrat ve vývoji společnosti, kdy probíhá řada diferenciačních procesů, které ve svém celkovém působení vedou od homogenní společnosti osmdesátých let ke společnosti diverzifikované především majetkově, ale i sociokulturně. Důsledkem těchto změn je jakési „rozlomení“ mladé generace. Na jedné straně stojí generace, která věnuje více času studiu, uměleckým aktivitám, častěji navštěvuje divadla či galerie a využívá osobní počítač. Na druhé straně však stojí skupina mladých lidí, která preferuje spíše negativně hodnocené aktivity, jako je nicnedělání, návštěva restaurací a hraní na hracích automatech. Negativní sociální charakteristika těchto aktivit vychází z analýzy jejich vlivu na sociálně deviantní vývoj jedince. Přičemž rizikovými faktory pro trávení volného času takovýmto způsobem je: nevyhraněnost zájmových aktivit, převaha pasivních zájmů, únik od povinností do oblasti volného, nestrukturovaného času, neakceptování povinností spojených se zvolenou zájmovou činností a členství v problémových skupinách, v nichž je jedinec akceptován pro vlastnosti odmítané v institucích s formálně stanovenou organizační strukturou (srov. Sak, 2004).

Ve společnosti vzniká podíl populace, která z různých důvodů není schopná absolvovat potřebné vzdělání a získat tak profesní kvalifikaci. Tyto skupiny se pak dostávají svou pracovní diskvalifikací, ale i celkovou vzdělanostní a sociokulturní úrovní, na okraj společnosti. Jedná se o problém moderní společnosti, v níž se část populace ocitá mimo

participaci na smysluplných procesech vývoje společnosti. Jedná se o mládež, která má problémy se vzděláním, nerealizuje se v zaměstnání a nevidí pro sebe perspektivu v zaměstnání ani ve společnosti (Sak, 2004). „Tyto skupiny populace i při nižším individuálním ekonomickém potenciálu představují ve svém úhrnu značnou ekonomickou sílu. Jejich finanční prostředky indukují ve společnosti odpovídající aktivity. V moderní společnosti masové kultury vznikají produkty společnosti volného času, jejichž úkolem je jednak zabavit masy neschopné smysluplných aktivit, jednak odčerpávat finanční prostředky. V rámci tohoto byznysu jsou produkovány idoly, sportovci či „uměle vyprodukovaní“ umělci, jejichž posláním je zabavit masy nízké sociokulturní úrovně. To je odvrácená strana společnosti volného času, zabavit místo rozvíjet, zabít čas místo seberealizovat se.“ (Sak, 2004, s. 72).

Dalším problémem je také mediální prezentace cílů a hodnot lépe situované vrstvy společnosti, které jsou vnucovány všem bez rozdílu. Jedná se o jakési stanovování univerzálních cílů pro všechny, k jejichž naplnění volí mladí lidé různé způsoby jednání, včetně toho deviantního. Důkazem toho, že prezentované hodnoty mládež opravdu určitým způsobem ovlivňují, jsou výsledky výzkumu vlivu masových komunikačních prostředků na děti a mládež, prezentované na mezinárodní konferenci Socialia 2004. Podle těch totiž seriály typu např. Beverly Hills 90210, podněcují v dětech touhu podobat se hlavním představitelům (srov. Kraus, 2002; srov. Růžička, Růžičková, 2004).

2.3.2 Média ve volném čase mládeže

Rozvoj motorických, percepčních i ostatních schopností dítěte vede k novým a hlubším zájmům. Jedná se především o zájmy spojené se sportem, četbou, hudbou, filmy a divadlem (Langmeier, Krejčířová, 1998). U všech těchto činností jistě nalezneme souvislosti s médii, která významně ovlivňují bytí současného člověka a jsou v mnoha oblastech života nepostradatelná.

Vzhledem ke vzniku filmu a televize v 50. letech je patrný trend, kdy až do roku 1999 rostl objem času, který mládež věnovala sledování televize a četba se postupně vytrácela z předních volnočasových aktivit mládeže ve věkové skupině 15 – 30 let. Sak tento vývoj popisuje: nejrychlejší vývoj byl zaznamenán na počátku 80. let, kdy sledovanost televize prudce rostla a již v polovině let 80. se televize stala dominantní volnočasovou aktivitou mládeže. Tento trend lze vysvětlit vývojem po roce 1989. Do této doby se nevysílaly některé typy pořadů a když se po roce 1989 dostaly na obrazovky, těšily se velké popularitě.

Především se jednalo o americké seriály, akční filmy a pornografické pořady. V 90. letech se mládež věnovala sledování televize v průměru 16 hod. týdně, což představuje 32 % z celého volného času mládeže (Sak, 2004). Ve srovnání s Krausem se jedná o mírně nižší objem času věnovaného televizi, a to přibližně 1,5 hodiny v pracovní den a přes 2 hodiny za den o víkendu (srov. Kraus, 2002, srov. Kraus, 2004; srov. Macek, 2003). Takto nepřiměřený objem času věnovaný sledování televize může vést k tvorbě návyku na konzumní způsob trávení volného času. Následkem pak může být narušení zdravého fyzického i psychického vývoje jedince včetně deformace životního stylu. Důležitý je však také obsah, forma, charakter a kvalita sledovaných pořadů.

Zcela odlišný vývoj, a to opět ve prospěch televize a také videa, lze zaznamenat u poklesu návštěvnosti kina. V roce 1990 navštívilo kino 51 milionů diváků a v roce 1995 to bylo už jen 9,3 milionů diváků. Důsledkem masivního přílivu multikin se v roce 1999 návštěvnost začala mírně zvyšovat. V roce 2001 bylo diváků opět přes 10 milionů. Stále se ale jedná o 15x nižší návštěvnost kin než před půl stoletím (Růžička, Růžičková, 2004, s. 88). Důvodem je mimo jiné zvýšení vstupného, vlastnictví videorekordérů, DVD přehrávačů a existence videopůjčoven. Tyto údaje se však týkají celé společnosti a ne jen mládeže. Bůžek, Růžičková, Růžička však uvádějí, že návštěva kina se ze života mládeže stále více vytrácí (Bůžek, Růžičková, Růžička, 1999). Průměrný obyvatel České republiky vyrazí do kina přibližně jednou ročně. Je však zajímavé, že v Hradci Králové lidé navštěvují kino častěji, a to šestkrát za rok (Hradec ujel Praze, Hradecké noviny, 2007).

Nelze opomenout zmínku o vnímání filmových hrdinů adolescenty. Mladí lidé se s oblíbenými hrdiny ztotožňují a někdy je i napodobují, přičemž je důležité brát na zřetel to, jakou psychologickou funkci hrdina plní, jaké vyznává hodnoty či jaké osobnostní rysy má. Pro diváka je také důležité jak hrdina jedná a jaké má společenské postavení. Mladý člověk si volí hrdinu buď z důvodu, že je mu blízký nebo naopak, že v něm spatřuje něco, co sám u sebe postrádá.

Je zajímavé zmínit, jakým způsobem se vzdělanostní úroveň a příslušnost k pohlaví podílí na sledovanosti televizních stanic a některých pořadů. Obecně lze říci, že čím nižší vzdělání, tím více času je věnováno sledování televize. Televizi tak nejvíce sledují jedinci bez maturity a nejméně lidé s vysokoškolským vzděláním. Jak se ve výzkumech opakovaně prokazuje, Nova je především stanicí pro diváka bez maturity, zatímco sledovanost ČT1 roste úměrně s úrovní vzdělání a nejvyšší sledovanosti dosahuje ve skupině vysokoškolských absolventů. Co se týče sledovanosti televizních stanic, jsou k dispozici výsledky z roku 2002, kdy v celé populaci byla nejčastěji sledována Nova, a to 49 %, na druhém místě se 46 %

skončila ČT1 (Sak, 2004). Je zajímavé, že pro sledovanost stanic není důležitý věk, mládež se tedy zásadně neliší od celku populace. Vzhledem k dosaženému vzdělání lze o mládeži (15 – 18 let) hovořit jako o typickém divákovi Novy. Rozdílnost sledovanosti dle pohlaví je patrná především u sportovních přenosů, které nabízí především ČT2. Tyto pořady jsou populární pro muže, naopak ženy nejvíce přitahují telenovely, které nabízí zejména Nova (Sak, 2004). Avšak sportovním přenosům se v současné době nevěnuje jen ČT2, ale ta nejdůležitější a nejsledovanější sportovní utkání převzala Nova. Velmi zajímavý se mi zdá i rozpor mezi chováním mládeže jako televizních diváků a její reflexí subjektů televizního vysílání. „*Více než polovina mladé generace vnímá televizní stanici Nova jako esteticky pokleslou, agresivní a hloupou a v porovnání s ostatními stanicemi Novu podle většiny kritérií hodnotí jako nejhorší. Přitom však vysílání Novy sleduje nejčastěji.*“ (Sak, 2004, s.109).

Spolu se sledováním televize nahradil četbu také poslech rozhlasu. Týdenní frekvenci mají další činnosti spojené s masmédií a s masovou kulturou. Jedná se o četbu knih a novin a poslech hudby. „*To, co tvoří základ trávení volného času mládeže s denní a týdenní frekvencí, je především pasivní příjem obsahů estetických hodnot a informací z hromadných sdělovacích prostředků. To ukazuje na obrovskou moc masmédií a tvůrců masové kultury nad mladou generací.*“ (Sak, 2004, s. 62). Podíl mediálních aktivit ve volném čase skupiny 15-30 let je uveden v příloze č. 4. Příloha č. 5 uvádí týdenní počet hodin věnovaných mediálním aktivitám

Z celospolečenského hlediska jsou nejsledovanější zpravodajské a sportovní přenosy, televizní soutěže, talkshows, telenovely. Sledování videa je zastoupeno 2 %, stejně jako návštěva kina. Zde se promítají převážně „*áčkové*“ filmy, které musí být co nejméně rizikové – kulturně kompatibilní a vysoce standardizované. Na mladé publikum jsou nasazovány především příběhy o homosexualitě, rasismu, sexuálních problémech a generačním konfliktu (Sak, 2004; Gronemeyer, 2004).

Velká obliba u mladých lidí je v poslouchání hudby. Sak sice uvádí, že 2 % využívá rozhlas a 17 % se věnuje hudbě prostřednictvím poslechu CD. Podle mého názoru však roste počet dětí, které dávají přednost takovému způsobu poslechu hudby, kdy se mohou o nové interprety podělit s vrstevníky a hudbu mohou poslouchat kdekoliv, ne jen v domácím prostředí. Takovou možnost dříve poskytovaly walkmany, později discmany. V poslední době, kdy se na trh dostávají postupně stále lépe vybavené mobilní telefony, které poslech hudby umožňují a MP3 přehrávače, se mi zdá, že poslech rozhlasu a klasických CD se postupně vytrácí - asi tak, jak se vytratily VHS kazety. Tím se dostáváme k technizaci a computerizaci společnosti, vzhledem k níž se dle Saka 6 % mladých lidí věnuje práci s počítačem a 4 % práci s internetem (Sak, 2004). Je však důležité se zmínit o prudkém

nárůstu objemu času stráveného před obrazovkou počítače. Komputery a příslušenství se staly cenově dostupnější. Navíc se zavedl pojem počítačová gramotnost, což určitým způsobem domácnosti tlačí k tomu, aby si počítač zakoupili. Lidé stále více komunikují prostřednictvím elektronické pošty či jiných aplikací a písemnou korespondenci už málokdo využívá. Informace, které lidé dříve získávali čtením knih, dnes hledají na internetu apod. Lze tedy předpokládat, že podíl těchto dvou aktivit je v současné době vyšší a v budoucnosti bude dále narůstat. Je patrné, že pokles četby, ale i sledování televize, je způsoben rozšířením nabídky využití volného času např. nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež.

Jak jsem již výše uvedla, od 50. let byla četba knih pomalu nahrazována sledováním televize a dramatické snížení objemu času věnovaného četbě bylo nejmarkantnější počátkem 80. let. V současné době lze zaregistrovat tragický posun, kdy se jen 6 % mládeže věnuje četbě knih, četba novin je zastoupena 3 %, stejně jako četba časopisů. *„Pokud však sečteme všechny objemy četby, dojdeme k množství času srovnatelnému s časem věnovanému televizi. Docházíme tím k pozitivnímu zjištění, že česká mládež se stále ještě obrací k tištěnému slovu, využívá všech druhů tiskovin, od novin po odbornou literaturu.“* (Anotace výzkumu "Media v životě mládeže" [online]). Některé aktivity tedy zaznamenávají spíše pokles v zastoupení, avšak v průběhu dějin se objevují také zcela jiné činnosti (Sak, 2004).

3 Film a televizní tvorba

Než vznikla televize jako přístroj a návazně televizní vysílání a jeho produkce, dostával se film pouze do sálů kin. Televizní vysílání tedy nemá tak dlouhou historii jako film. V současném vysílání televizních programů můžeme nalézt především televizní seriály i zábavné, vzdělávací a jiné pořady, sportovní utkání, ale značnou část vysílacího času vyplňují filmy. Lze tvrdit, že film v určitém období byl a možná stále je jedním z nejvlivnějších masových médií. Pod pojmem „film“ si nejčastěji představujeme nějaký příběh či děj. Je však třeba uvést, že tento pojem znamená také filmový pás. Pokud tedy hovořím o filmu jako o masovém médiu, tedy jako o nosiči nějakého sdělení, mluvím o filmovém pásu (materiálu), který nese sdělení, v tomto případě děj či příběh, o který nám jde nejvíce. Filmový pás je tedy médiem filmu. Denně se na něj dívají miliony lidí a to po celém světě. Avšak než se mohl člověk na první film podívat, musel se nejprve zrodit, což výstižně popsal James Monaco ve své knize *Jak číst film*: *„Na počátku byl znak. Znak byl vysloven a zazpíván. Poté byl napsán, nejdříve jako obrázek, později jako slovo. Nakonec byl znak vytištěn. Geniální kódovací systém, jímž bylo písmo, umožnil zachytit a uchovat pocity, myšlenky a pozorování. Technika tisku vysvobodila psané záznamy z izolovaných knihoven, umožnila předat sdělení tisícům, milionům lidí a stal se tak pojídlem, které drží naši kulturu pohromadě. Po nástupu vědecké revoluce v 19. století byly vynalezeny metody zachycení zvuku a obrazu. Fotografie, zvukové nahrávky a pak film zachycovaly skutečnost, aniž by vymyslely nová „slova“.“* (Monaco, 2004, s. 526). Takto popsaný vývoj je sice výstižně zformulován, přesto bych zde ráda věnovala prostor velmi zajímavým dějinám kinematografie. Jak později uvedu, film měl a stále má své místo ve volném čase dětí a mládeže a tak, jak dějiny plynuly, měnil se i výběr volnočasových aktivit. Výrazně se zde odráží celospolečenské klima, podobně jako vznik nových médií. Zde sehrál hlavní roli vznik televize a její příchod do domácností. Dále tedy bude řeč o vývoji televizního vysílání a programové skladbě, ve které se odrážel, jak technický vývoj, tak zájmy diváků.

3.1 Stručné dějiny kinematografie

Jak už jsem výše naznačila, dějiny filmu by měly být chápány v souvislosti s nárůstem jiných médií, proto nyní přistoupím k jejich vývoji. Podobně jako James Monaco i De Fleur a Ball-Rokeachová (1996) přistupují k vývoji médií od prehistorie až po současnost. Autoři zobecnili sociálně psychologické aspekty vývoje médií a na podkladě převažujícího komunikačního prostředku vymezili pět základních etap vývoje lidstva: epochu znamení a signálů, epochu mluvení, epochu psaní, epochu tisku a epochu masové komunikace. Toto své pojetí nazvali teorií proměn. Vzhledem k tématu zde popíši poslední etapu, etapu masové komunikace. Skutečný nástup médií masové komunikace nastal až po objevení a rychlém rozšíření filmu, jehož vznik závisel na celé řadě malých objevů, z nichž byl každý připisovaný jinému vynálezci, rozhlasu a televizi. *„Mechanická a elektronická média se v základních rysech rozvíjela podobně jako tištěná média před 150 až 200 lety. Je zde však několik významných odlišností. Na rozdíl od tištěných médií nevyžadují film, rozhlas, televize a video, aby mělo publikum nějaké zvláštní schopnosti k rozpoznání a pochopení přenášeného sdělení. Člověk se nemusí učit „číst“ film, spíše jen má chápat jeho sdělení. Na druhou stranu mechanická a elektronická média se vyvíjejí na mnohem důmyslnější technologické úrovni. „Gramotnost“ tedy není podmínkou, zato příslušné technické vybavení ano.“* (Monaco, 2004, s. 40).

Dějinám filmu se věnuje Andrea Gronemeyer ve své publikaci *Film a to od prvních pokusů rozpohybovat obrázky v 16. století až po současnost..* Pro film nejdůležitějším letopočtem a zároveň rokem zrození filmu je považován rok 1895. Lidé byli tehdy lační po senzaci a vzdělání, a proto se v Německu začali bratři Skladanowští zajímat o to, jakým způsobem film zpřístupnit masovému publiku. Jejich vynález bioscop však ihned předčil kinematograf bratří Lumièrů. 28. prosince 1895 se v Paříži konalo první veřejné představení pro veřejnost. Film se postupně rozšířil po celém světě a bratři Lumièrové byli nuceni prodat patent na výrobu přístrojů Charlesi Pathému, který vystavěl první filmové impérium na světě (Gronemeyer, 2004; blíže kol. autorů, 1995).

Roku 1897 je utváření kinematografie prakticky uzavřeno. Filmová technika se od této chvíle však stále vyvíjela a během následujících sta let se stala téměř dokonalou. Důležitými mezníky jsou také celospolečenské změny, například hospodářské krize či válečná období mají velký vliv na to, jaké filmové žánry jsou právě nejžádanější a také, jak velké zastoupení má film v životě člověka. Ovšem o tom bude řeč později, v následující podkapitole. Nyní zde

веду chronologický vývoj jednotlivých žánrů a některá data se budou týkat ještě zdokonalující se techniky, která s filmem souvisí.

Roku 1914 se filmové centrum přesunulo z New Yorku do Hollywoodu. Důvodem mimo jiné také bylo, že oblast Los Angeles poskytovala dostatek slunečního světla, dobré počasí, širokou škálu kontrastních lokalit a kvalifikovanou pracovní sílu. Brzy se stal Hollywood centrem filmového průmyslu celých Spojených států a již od 20. let světovému filmovému trhu dominovaly americké společnosti (Monaco, 2004; kol. autorů, 1995). Bylo vybudováno něco jako dnešní kinosály, kam se vešlo mnohem více lidí než dříve. Ve 20. letech nabýval na významu především zisk, jehož bylo dosahováno především prostřednictvím dobré reklamy, filmových hvězd a populárního námětu, který již měl úspěch v podobě divadelní hry nebo románu. V této době se rozlišovalo mezi prestižními „*áckovými filmy*“, které měly vysoký rozpočet a levnými „*béčkovými filmy*“, které byly orientovanými především na zisk (Gronemeyer, 2004).

V polovině 20. let byl zaveden němý film jako podstatná forma zábavy, ale již v roce 1927 ho vystřídal film zvukový. V počátcích němého filmu byly natáčeny zejména filmové komedie tzv. „*chase filmy*“, trvající 1 až 2 hodiny. Jádrem filmu tvořila honička, kdy policista pronásledoval zločince, jindy dav honil pána bez kalhot (Monaco, 2004; Gronemeyer, 2004). Již v této době se ukazuje, že film má především diváky bavit, už zde se objevují prvky násilí a fenomén nesmrtelného filmového hrdiny, což dokládá následující citace. „*Vrchol představovala dortová bitva, k bouřlivému finále vedla krkolomná honička v precizních a razantních střizích. Zapojeni museli být nutně chaotický policejní oddíl, oblíbení „keystonští strážníci“, hezká děvčata a jednodušší obětní beránci, kteří přežijí i nejstrašnější katastrofu, i když poněkud pocucháni. Agresivita, škodolibost a anarchistická radost z finálních orgií ničení určovaly řazení úspěch předem jistých gagů, přičemž na pravděpodobnost příběhu se občas příliš nedbalo.*“ (Gronemeyer, 2004, s. 54). Na druhé straně se ale kladl důraz na to, aby měl film ucelený příběh a aby vznikl dojem jednotného časově a prostorově souvisejícího děje. Srovnáme-li tyto příběhy s příběhy současnými, napadne nás, že již tehdy byl patrný hlavní účel filmu, a to dosáhnout divákovy úniku z reality se záměrem bavit se. Pro dosažení těchto cílů bylo nejnadhnější zkonstruovat takový příběh, který řeší zcela jiné problémy, než které tíží diváka. I v současné době je většina populárních filmů postavena na nereálném příběhu, kde je místo realistických postav a charakterů velké množství karikatur. Je zajímavé, že i tehdy se objevovalo násilí, i když ve velmi mírné a téměř neškodné podobě. Vývoj filmové techniky a triků však tvůrcům umožňoval produkci filmů, kde se agrese a akční scény

začaly objevovat stále častěji a ve vyhraněnější podobě. Místy dosahovaly a stále dosahují takové podoby, která je nucena podléhat cenzuře.

Na přelomu 20. a 30. let zažívala americká produkce éru klasického hollywoodského filmu a Hollywood se stával „továrnou na sny“. Veselé a napínavé snímky umožňovaly lidem krátkodobý únik z deprimující reality jejich všedního dne. „Americký sen“ prezentuje mýtus o zemi neomezených možností, kde i umývač talířů se může stát milionářem.

Roku 1929 bylo filmovým průmyslem sestaveno 11 „Dont’s (nedělej) a 25 „Be Carefuls“ (buď opatrný). Jednalo se o první pokusy cenzury s názvem „Production Code“ (pravidla produkce), která by měla chránit bourání jakýchkoliv tabu. Jejich prolomení by totiž mohlo znamenat veřejné protesty, úbytek diváků a v konečném důsledku ztrátu zisků (srov. Gronemeyer, 2004).

Ve 30. letech si studia vytvářela své osobité styly. Například Paramount projevoval citlivost pro Evropu, Universal se zaměřil na horory, Republic na westerny, Warner Brothers si získal pověst realismu, jelikož točil ve skutečných lokalitách. Pro rozkvět hororu byla nejdůležitější léta 1930 až 1933.

V letech 1932 - 1946 slavil Hollywood svůj „zlatý věk“. Těšil se totiž největšímu ekonomickému úspěchu filmů v celé své historii (Monaco, 2004). Tak, jak se ve 20. letech prezentovala filmová komedie, v tomto období vznikla gangsterka. Ta taktéž prezentuje násilí i mýtus „amerického snu“, avšak již ve vyhraněnější podobě a dobro se zde spíše vytrácí, než aby zvítězilo. Filmová komedie tedy představovala kladného hrdinu, avšak ve 30. letech jeho pozitivní vlastnosti nahrazují vlastnosti negativního rázu a hlavním hrdinou se stává takový člověk, který svého snu dosahuje spíše nelegální cestou. Pokud se podíváme opět na příběhy dnešní doby, jistě nás napadne, že dobro ve své ryzí podobě se z příběhů vytratilo úplně. Dalším trendem 30. let byl muzikál, který se v 90. letech 20. století začal rozvíjet, v podobě divadelních představení, i v České republice.

Po 2. světové válce se filmová produkce střetává s objevem televize v 50. letech. I když Hollywood ekonomicky stále dominuje, začíná stagnovat po estetické stránce. Avšak vývoj lze zaznamenat v technickém pokroku, kdy byl roku 1952 uveden na trh jednopásový barevný film a roku 1967 byl Hollywood zcela přestavěn na barevný film. Dalšími technickými pokroky 50. let byla širokoúhlá projekce, fascinující stereozvuk, vonící filmy či 3D filmy. To vše poukazuje na nedostatečnost doposud vyprodukovaných forem zábavy a na touhu po neustále novém a silnějším vzrušení. Také vzniká jeden nový styl s označením „film noir“ (černý film), který se promítal snad do všech filmových žánrů. Nejvíce se ale projevoval v detektivním filmu, jehož předchůdcem byla gangsterka 30. let. I přes to, že

dobro se z gangsterky spíše vytrácelo a nahrazovalo ho zlo, hranice mezi těmito protipóly byla patrná. Ve „*film noir*“ se tato hranice rozplývá a nejčastějším motivem je vražda a zločin. V poválečném období lze zaznamenat další změny. A to především v charakteristice filmového hrdiny. Středem zájmu se stávají váleční navrátilci, kteří hledají své místo ve společnosti a zaplétají do zločinu. Hrdina se tedy velmi podobá hrdinovi 30. let. Počátkem 50. let vzniká téměř nový žánr science-fiction (Gronemeyer, 2004).

V 60. letech se zrodila New American Cinema Group (skupina nového amerického kina), která vyrazila, aby oslabil průmysl Hollywoodu provokativními a inovativními filmy. „*Nechceme falešné, naleštěné, dokonalé filmy – chceme je drsné, nelakované ale živoucí. Nechceme růžové filmy – chceme je v barvě krve!*“ (Gronemeyer, 2004, s. 136). Tento požadavek je jistě reakcí na předešlý vývoj. Americký sen a odklon od skutečnosti již přestal skupinu těchto lidí bavit a začali ho odsuzovat. Nová skupina prezentovala stránky americké společnosti, které Hollywood trvale přehlížel. Jednalo se například o nihilismus, zobrazování sexuality a sociálněkritický realismus. Díky cenzuře a policejním razíím však své filmy musela promítat tajně.

Krise filmového průmyslu na přelomu 60. a 70. let dala vzniknout seriálu. Postavy a dějová linie, to jsou přesně ty atributy, které umožňují pokračování a v tomto období se staly snem každého producenta.

70. léta se ve filmové produkci vyznačují především pádem tabu a liberalizací systému cenzury „*Production Code*“. V horizontu dvaceti let zaznamenal film velké změny právě díky pádu tohoto systému. Otázka však zní, zda to filmu prospělo, či nikoli. Pokud by v 60. letech neexistovala tak tvrdá cenzura, která mimo jiné zakazovala i zobrazování manželské postele, mohly by jistě vzniknout velmi kvalitní snímky. Po pádu tohoto systému však filmoví tvůrci začali postupně objevovat nové žánry jako filmy o čarodějnicích a d'áblech. Velmi úspěšnou se stala také liberalizace v oblasti zobrazování sexuality, což vyústilo v produkování pornografických snímků a roku 1968 v Dánsku byla pornografie dokonce legalizována (srov. Gronemeyer, 2004). Je však důležité zmínit, že ne všechny filmy, kde je sexualita prezentována, je nutné odsoudit. Je velmi obtížné odhalit, který film je kvalitním snímkem, a kterému jde naopak jen o to si za vidinou vysokého zisku prostřednictvím nahoty získat mladé publikum. Motivy se sexuální podtextem, ale i jiná tabuizovaná témata jako drogy, agresivita, zločin, jsou přitažlivé především pro mladé publikum. Dnes existuje cenzura, především ve věci ochrany mladistvých. Monaco uvádí, že ve Velké Británii cenzura začala již roku 1912. Tehdy bylo cílem chránit především malé děti před nežádoucím vlivem extrémního násilí, později (1951) násilí vystřídal sex (Monaco, 2004). Pokud se opět zaměřím

na sexualitu, jejíž symboly se ve filmech hojně vyskytují, napadá mne otázka, jakým způsobem může film ovlivnit psychosexuální vývoj dítěte. K tomuto Nakonečný uvádí: „*Člověk je např. vybaven určitými dispozicemi pro sexuální život, ale jeho psychosexuální vývoj probíhá jako učení se kulturně specifickým způsobům sexuálního života. Toto ontogenetické profilování individuální psychiky se děje na základě zkušeností získaných v konkrétních sociálních interakcích, které se uskutečňují v rámci příslušnosti k dané kultuře. Probíhá tedy jako interakce vrozených dispozic a individuálních zkušeností určovaných sociálními vlivy a kulturní situovaností.*“ (Nakonečný, 1998, s. 189).

V 80. letech se studia zabývala produkcí „*exploatačních*“ filmů zaměřených hlavně na mladé diváky. Vznikaly také akční žánry, které kopírovaly knižní předlohy a byly podpořené masivní reklamou.

V 80. a 90. letech se stává násilí ústředním tématem filmů a Hollywood jako „*továrna na sny*“ se mění na „*továrnu na noční můry*“. Tato témata sloužila jako nástroj ke zdolávání strachu, který plynul z nastalé situace (válečné konflikty, trvající hospodářská krize na východě i západě, rostoucí chudoba, nezaměstnanost a sociální napětí, nárůst nejistoty a strach z budoucnosti). Popularitě se těšil i akční dobrodružný film, který využíval rychle se rozvíjející digitalizovaný průmysl zvláštních efektů.

90. léta se vyznačují především pádem veškerých zábran, a to v oblasti zobrazování sexuality, která vystřídala násilí. Sex se stal zbožím a filmy, které v době svého uvedení na počátku 70. let vyvolaly rozruch, byly nyní dostupné prostřednictvím kabelové televize všem bez rozdílu. Jak už jsem výše uvedla, i zde se potvrzuje, že takovéto předlohy byly přitažlivé zejména pro teenagery a předpubertální mládež, čehož hollywoodská studia maximálně využívala. Tento marketingový trend stále rostl a dosáhl svého vrcholu v roce 1999, kdy sexuální fantazie mladistvých byly nahrazeny předpubertálním humorem, tento trend začal vystupovat pod názvem „*nechutný humor*“ (Monaco, 2004). Je zjevné, že filmovým tvůrcům jde na prvním místě o vysoký zisk a pokud k tomu připojíme myšlenky S. Freuda, a to dvojici libidózních impulsů, tedy pud lásky a pud smrti (agrese), které ovlivňují naše prožívání a jednání, jistě nás napadne, že násilí a sex jsou dva atributy, které v jakémkoliv díle, ať už filmovém či literárním, nesmějí chybět. Autoři se těmito tématy zabývali již od počátku, jen byly používány jiné, pro dobu přijatelné termíny - romantika a akce. Tyto dva symboly tvůrci využívají pro jejich silný potenciál, působit na divákovy představy a jeho snění a při tom správném použití se stávají velmi nebezpečným nástrojem. V této souvislosti mne napadá, jakým způsobem a do jaké míry může tento trend ovlivnit výchovu dětí a mládeže. Nakonečný publikuje myšlenky F. von Cubea (1990), který v tomto smyslu hovoří

o „*evolučním principu výchovy*“, jehož cílem je „*anér*“ (řec. zralý, dospělý člověk) tato „*anérická výchova*“ znamená podle citovaného autora výchovu k racionální sebekontrolě, která je základním předpokladem relativně bezporuchového společenského fungování individua. Obecně řečeno tu tedy jde o vedení člověka od jeho raného dětství od pudovosti k racionální sebekontrolě. A opět se zde dostáváme k již zmíněné psychoanalýze, v jejíž terminologii by se jednalo o směr od dominance principu slasti k dominanci principu reality v lidském chování. To je zajišťováno určitou mírou internalizace kulturních norem (hodnot), způsobující postupnou transformaci pudově orientované motivace u dítěte raného věku ve vyvinutou volní regulaci chování u dospělého. Systém předprogramovaného chování (instinktů) se tak postupně transformuje v systém adaptabilního (flexibilního) chování, umožňujícího život ve společenských podmínkách. Ve skutečnosti zde nejde jen o racionální kontrolu pudových sklonků (o uplatnění principu reality proti principu slasti), nýbrž o zásadní rozvoj osobnosti jako lidského společenského individua, aktivního v utváření svých životních podmínek (Nakonečný, 1998). Monaco na tento problém nahlíží z trochu jiného úhlu. Nebezpečí spatřuje v náhražkovitém konání, které vysvětluje za pomoci milostných příběhů a sexu. „*Zde jsou postavy zjevně náhradníky diváků a nikdo se nesnaží naznačit, že drama filmu lze přenést do skutečného života. Vlastně realističnost filmového zážitku naznačuje opak: prožitek filmu může do značné míry nahradit prožitek skutečnosti. Mluvíme o filmových „fanoušcích“, ale existuje také subkultura filmových „náruživců“: lidé s tak silnou potřebou po snovém prožitku filmu, že velmi dobře může být fyziologická stejně jako psychologická. Tyto hluboké účinky filmu dosud nebyly dostatečně podrobně studovány.*“ (Monaco, 2004, s. 279).

V současné době je filmová produkce zcela v moci Američanů. Na světovém trhu se podílejí 80 % a od roku 1985 mají každým rokem rekordy v obratu. Hollywood má obrovskou moc v tom, že vlastní nakladatelství vydávající paperbacky, gramofonové společnosti, televizní produkční společnosti, zábavní parky, sportovní zařízení, řetězce videopůjčoven, stadiony a občas i přírodní rezervace. Jakmile tedy něco společnosti získají, mohou to využít v pěti nebo více médiích: filmech, knihách, zvukových nosičích, televizi, na DVD. To souvisí s výše zmíněnou reklamou, kterou studia začala masivně využívat v 80. letech.

Nejpopulárnějšími žánry jsou dnes dobrodružné akční thrillery, kde se střetávají romantické motivy se science-fiction. V České republice jsou mimo tyto žánry oblíbeny: český film a americké animované filmy (Monaco, 2004; Gronemeyer, 2004).

3.2 Stručné dějiny televizního vysílání

Na rozdíl od filmu, který se ve svém poměrně krátkém historickém vývoji prosadil jako nové umění, se zcela svébytnými výrazovými prostředky, televize byla ve svých počátcích brána pouze jako technický vynález. Vývoj televize jako přístroje, začal v Československé republice již před 2. světovou válkou. Než však stačily být vidět první výsledky, snažení přerušily válečné události a vývoj byl obnoven až po válce. První pokusné vysílání v podobě ukázky pro veřejnost se konalo 23. 3. 1948 v Tanvaldu. Druhé pokusné vysílání se uskutečnilo ještě též rok v rámci Mezinárodní výstavy rozhlasu MEVRO v Praze. Před vznikem Československé televize, se vysílalo pouze pokusně. O rok později vláda pověřila ministerstvo spojů a Hlavní správu radiokomunikací, technicky zajistit a vybavit televizní studio v Praze. Československý rozhlas měl zajistit program, který byl však předem kontrolován a následně schvalován Československým rozhlasovým výborem.

Československá televize začala vysílat zkušebně 1. 5. 1953 z Měšťanské Besedy v Praze. Tehdy se vysílalo tři dny, 3,8 hodin týdně a za první rok vysílání bylo uvedeno 86 televizních pořadů. Na konci roku 1953 se počet vysílacích dnů rozšířil na čtyři.

Od 25. 2. 1954 bylo vysílání vládou prohlášeno za pravidelné. „*Televize odvysílala tento zahajovací program: 1. Úvodní slovo pronesl Jaroslav Marvan, 2. Česká filharmonie zahrála kantátu Václava Dobiáše „Buduj vlast – posilíš mír“, 3. Náměstek předsedy Československého rozhlasového výboru Jozef Vrabec oficiálně zahájil televizní vysílání, 4. Filmové aktuality: návštěva prezidenta Zápotockého u vojáků, záběry účastníků cyklistického závodu PBV, udělení řádu nejlepším pracovníkům.*“ (Kol. autorů, 2003, s. 193-194). Vysílalo se již 8,8 hodiny týdně. V tomto roce vznikly nové orgány, zabývající se programovou skladbou a jejím rozvojem. Již tehdy bylo zřejmé, že televize bude dlouhodobě oblíbeným médiem jen za předpokladu, že se co nejvíce přiblíží lidem a uspokojí jejich potřeby a zájmy.

V roce 1955 vysílala televize nejprve pět dní v týdnu, v říjnu šest dní v týdnu. Je důležité si uvědomit, že inovace v programu byly a jsou po celou dobu existence televize závislé na technických možnostech a pokroku. Ten umožnil v tomto období zrealizovat první přímý přenos. Vznikly samostatné odborné programové útvary zaměřující se na pořady pro děti a mládež, umělecké a politicko-zpravodajské pořady. Televize se stále více soustředila na diváka, který očekával hlavně pobavení a zprostředkování informací. Proto se vedení odhodlalo zřídit nový programový útvar: Redakce humoru a lidové zábavy a pravidelné vysílání získal zpravodajský pořad *Televizní zajímavosti a aktuality*.

Od konce roku 1958 vysílala televize po celý týden. Zajímavé je zjištění, že americká BBC začala pravidelné vysílání jako první na světě již 2. 11. 1936. Již od počátku se nebála vysílat denně.

Rok 1960 byl pro Československo kritický z důvodu převzetí její kontroly KSČ. Strana si byla plně vědoma toho, jak obrovský vliv má médium na množství diváků a že je jedním z nejvlivnějších nástrojů výchovy lidu v komunistickém duchu. KSČ uložila vytvoření ideově-tématického plánu a zavedení dopoledního vysílání pro druhé směny. Později byla zřízena kontrolní komise, která měla kontrolovat uměleckou a ideovou úroveň pořadů. O rok později vedení Československé televize oznámilo nespokojenost s programem, který neplní ideově-tématický plán a jsou v něm uváděny ideově problematické a umělecky slabé pořady. Také byla kritizována organizace práce. To vše vedlo ke kádrovým opatřením (Kol. autorů, 2003).

Rok 1964 byl důležitý pro televizi především proto, že byl poprvé vymezen její samostatný právní základ. Zákon stanovil základní poslání a úkoly televize ve společnosti, vymezil její působnost jako prostředku masové komunikace a kulturní instituce.

V březnu roku 1965 měla televize již přes dva miliony platících diváků. Vysílací doba byla na českém okruhu 60,5 hodiny. V šedesátých letech dokonce vláda rozhodla o vytvoření druhého programu, což předpokládalo určité programové změny. Po třech letech bylo na druhém programu zahájeno barevné vysílání a byl předložen návrh jeho koncepce, organizace a programového zajištění. Koncepce počítala s uvedením druhého programu v roce 1970, s vysíláním 10 hodin za týden mezi 20. a 22. hodinou, 5 dní v týdnu. Do roku 1975 mělo vysílání pokrýt 35% území Čech (Kol. autorů, 2003). Druhý program měl být komplementární, alternativní a zaměřený na uspokojování náročnějšího diváka. Měl tak doplňovat programovou skladbu prvního programu. Nikdy však jeho sledovanost nedosáhla takové míry, avšak kvalita vysílaných programů je ze všech stanic největší.

Počátkem března roku 1968 rozhodlo předsednictví KSČ o zastavení cenzury a patnáct let od vzniku byla Československá televize zbavena ideologických zábran. Datum 21. 8. 1968 se do historie Československé televize zapsalo, jako datum obsazení Měšťanské Besedy sovětskými vojáky, kteří přerušili vysílání. Pracovníci Československé televize chtěli i přes to naplňovat základní funkci televize a informovat diváky o dění v republice. Hlavní informační roli tedy převzala právě televize. Narychlo tak byla budována provizorní televizní pracoviště, ze kterých bylo vysíláno mimořádné zpravodajství, besedy a úvahy. Sovětští vojáci však postupně obsadili i tato improvizovaná pracoviště a televizní vysílání bylo ke dni 26. 8. 1968 ukončeno. Tímto dnem byl podpisy schválen tzv. Moskevský protokol, který

obsahoval ustanovení zavazující vedení KSČ k ovládnutí sdělovacích prostředků pomocí nových zákonů a opatření a personálních změn. Pražské televizní studio začalo opět vysílat 4. 9. 1968. Na programu byl po *Televizních novinách* přednesen *Horův Zpěv* o rodné zemi a poté byla uvedena opera Bedřicha Smetany *Dalibor*. Další omezení přineslo zřízení Úřadu pro tisk a informace v Čechách a na Moravě, který měl zajišťovat, aby ve sdělovacích prostředcích nebyly zveřejňovány informace, které byly v rozporu s důležitými zájmy vnitřní nebo zahraniční politiky státu. Paradoxní bylo, že stejní poslanci, kteří před několika měsíci cenzuru zakázali, určitou formu kontroly opět znovu zavedli. V průběhu roku se do vysílání místy podařilo prosadit pořady mající určitý náboj pravdy. Avšak od počátku roku 1969 se prostor pro svobodu médií dále zužoval. Zpravodajství mělo publikovat pouze zprávy vydané tiskovým oddělením KSČ, diskusní pořady a rozhovory měly být předem autorizovány.

Rok 1969 začal tragicky. Byl ve znamení sebevraždy Jana Palacha, který po sobě zanechal dopis s požadavkem zrušení cenzury se zákazem rozšiřování okupačních tiskovin. O tři dny později na následky popálení zemřel. Pohřeb se stal celospolečenskou tryznou a manifestací proti nastupující normalizaci. Ani informace o této události, podané televizí, nebyly pravdivé. Ve zpravodajství se směla uvést jen ta fakta, která uznají stranické a vládní orgány za vhodné (Kol. autorů, 2003; Jan Palach (11.8.1948 – 19.1.1969): Pochodeň č.1 [online]).

V průběhu let 1970 – 1989 se televizní program výrazně neměnil. Stále platilo opatření ve smyslu cenzury a propagandy KSČ. Počet přihlášených televizorů se však neustále zvyšoval a např. v roce 1978 překročil počet přihlášených přijímačů čtyři miliony. Stále častěji se vysílalo barevně, což iniciovalo výzkum a výrobu televizorů pro příjem barevného obrazu. Avšak první český televizor s touto schopností byl v prodeji až roku 1973. Další novinkou tohoto období byla metoda denního kontinuálního výzkumu sledovanosti a úspěšnosti televizních programů. Od poloviny roku 1975 bylo vysíláno i na prvním programu pravidelně barevně. V tomto roce byla vysílací doma na českém okruhu 108,3 hodiny týdně, z toho druhý program 29,9 hodiny týdně. Za rok bylo na českém okruhu odvysíláno téměř 1800 hodin barevného programu. Televizní signál pokrýval: první program 94,5% území, druhý program 43% území ČSSR.

Zastavme se až v roce 1989, kdy se staly události, které znamenaly mnoho nejen pro televizi, ale pro celý národ. 17. 11. 1989 *Televizní noviny* odvysílaly informaci o pietním studentském setkání k uctění památky Jana Opletala a o jejich nepovoleném pochodu do centra Prahy. Následující den centrum Prahy zaplavili rozhořčení lidé, studenti vysokých škol, herci i divadelníci. Za poslední měsíce totiž narostlo napětí z nenaplněných slibů

o politických reformách a z potlačování lidských práv, že společnost už nebyla schopna vstřebet brutální potlačení demonstrace. Navíc se objevily nové informace, že jeden student policejní zásah ze 17. 11. nepřežil. Televize však o této události mlčela. Až večer se národ dozvěděl tuto informaci ze zahraniční rozhlasové stanice. 20. 11. zaměstnanci Československé televize sepsali protestní petici proti násilí na Národní třídě, kterou zaslali Federálnímu shromáždění, České národní radě a předsednictvu vlády ČSSR. Následující den se zaměstnanci sešli v garážích přenosové techniky a ve svém prohlášení požadovali potrestání viníků zásahu na Národní třídě a pravdivé, úplné a objektivní televizní zpravodajství. Dále požadovali odvolání některých moderátorů *Televizních novin*, demisi vlády a přihlášení se k prohlášení Občanského fóra a studentů. Počet shromážděných bylo na počátku asi sto osob, na konci téměř dva tisíce. Záběry ze shromáždění se dostaly do rakouské televize, Bratislavy i na vnitřní okruh Československé televize, v což nikdo ani nedoufal. V následujících dnech proběhlo ještě několik podobných zasedání a 23. 11. se v podobě vyváženějšího zpravodajství ukázaly první výsledky těchto aktivit. Postupně byly odvysílány pravdivé reportáže a rozhovory týkající se posledních událostí a na obrazovkách se začaly objevovat zakázané osobnosti. Dne 26. 11. Bylo odvysíláno již plně vyvážené a objektivní zpravodajství. Dne 30. 11. nový ředitel Československé televize oznámil stávkujícím pracovníkům, že televize přestala být ideovým nástrojem jedné politické strany. Začala tedy nová éra tohoto média.

V květnu roku 1990 zahájila televize vysílání třetího programu, na jehož kmitočtech byl dříve retranslován sovětský televizní program. Dále došlo ke změně koncepce a označení televizních programů. Pro další vývoj dějin televizního vysílání je bezpochyby důležitý fakt, že na konci října roku 1991 vešel v platnost zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, který rozlišil dvě kategorie vysílatelů. Jednalo se o provozovatele vysílání ze zákona (veřejnoprávní televize) a držitele licence (soukromá televize).

K 31. 12. společně s rozdělením československé federace Československá televize zanikla a nově vznikla Česká televize jako služba veřejnosti České republiky. Mohlo by se zdát, že se vznikem nové televize, která se přeměnila z vládního média na veřejnoprávní, zanikly dosavadní problémy. Opak je pravdou. Na počátku existence České televize nebylo vyřešeno její financování, což televizi trápilo v jisté míře až do roku 2004. Základním zdrojem financování České televize je televizní poplatek, jehož výše od 1. července 1997 činí 75 Kč měsíčně. Ten je stanoven fixně a ve srovnání se zahraničím je velmi nízký. Zdrojem financování činnosti České televize jsou, jak již bylo řečeno, televizní poplatky a příjmy z vlastní podnikatelské činnosti, tzv. smíšený model financování. Ztrátové výsledky

hospodaření v letech 2002–2003 ovlivnila zejména dlouhodobá nestabilita managementu České televize a špatné řízení. Od roku 2004 je hospodaření České televize považováno za vyrovnané (Hospodářský výsledek ČT [online]). Dalším problémem financování je, že zákon televizi ukládá finančně náročné programové závazky. Tyto faktory v konečném důsledku vedou ke změnám v programové skladbě a nepříliš prospěšně ji ovlivňují. Nesnadné období České televizi nekončilo. V roce 1992 vzniklo vysílání společnosti FTV Premiéra, která získala licenci pro regionální vysílání. Podstatně důležitější byl ale zrod televize TV NOVA, a to jak pro samotnou Českou televizi, tak i pro celou historii televizního vysílání v České republice. Dnem 3. 2. 1994 Česká televize uvolnila jeden ze dvou celoplošně vysílaných okruhů a přidělila licenci k vysílání společnosti CET 21. Následující den na uvolněném okruhu začala vysílat soukromá televize TV NOVA v čele s Vladimírem Železným. České televizi tak začalo těžké období. Měla plnit službu veřejnosti, dodržovat etický kodex a zároveň měla být divácky úspěšná. Jeden z tvůrců programu TV NOVA Petr Sládeček tehdy řekl: „*V počátečním období bude Nova nabízet divákům tituly především americké, britské a české provenience, postupem času bude přibývat filmů evropských kinematografií, v první řadě francouzské a italské.*“ (Soňa Štroblová, 2009, s. 144). Je bezesporu zajímavým faktem, že již dva měsíce po zahájení vysílání, TV NOVA přesáhla souhrnnou sledovanost obou programů České televize. Takový vzestup nikdo nečekal, a tak TV NOVA získala dominantní postavení na trhu. Začala však dost nečestným způsobem a tvrzení Pera Sládečka se nikdy nestalo skutečností. Již prvním dnem vysílání porušila zákon, který znemožňoval přerušovat program reklamou. Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání se však přiklonila ke změně zákona a přerušování programů reklamou bylo umožněno, avšak pouze komerčním televizím.

Lidé, jejichž domácnost byla vybavena satelitem, mohli v této době sledovat první takto šířenou televizi Kabel Plus. Tato stanice ke konci roku 1994 začala vysílat po celý den. Tou samou dobou zahájil vysílání nejsledovanější americký filmový kanál placené televize Home Box Office (HBO). Placené stanice nabíraly na kvantitě a komu nestačilo dosavadní vysílání, měl nyní možnost si vybrat z mnoha jiných programů, orientovaných především na uvádění zahraničních filmů.

Zhodnoťme však také dosavadní vysílání televizní stanice Premiéra TV. Její ředitel na začátku roku 1995 oznámil, že stanice je ztrátová, není zajímavá pro zadavatele reklamy a její sledovanost se v minulém roce pohybovala okolo 5%. Jediným řešením byla změna vlastníka licence na celoplošné a regionální vysílání televizní stanice Premiéra TV.

Dále se jednalo o možnosti vysílat reklamu v průběhu pořadů, a to i pro veřejnoprávní stanice. V únoru roku 1995 přijal Parlament ČR zákon, charakterizující reklamu a vymezující její vztah k dětem a mládeži. Dále také bylo přijato opatření týkající se propagace tabákových výrobků, alkoholu, léčiva, zbraní a střeliva. Jak nečestně TV NOVA zahájila své vysílání, v takovém duchu její fungování pokračovalo. Dalším nechvalným faktem byly informace zveřejněné Lidovými novinami o milionových podvodech v televizní hře *Bingo – Nová šance*. Další aférou bylo vysílání skryté reklamy na týdeník *Ano* v pořadu TV NOVA *Volejte řediteli*. Televize přitvrzovala a významy slov etika či mravnost jí byly cizí. Začala vysílat neetické reportáže. První z nich byly záběry prezidenta Václava Havla v nemocničním pokoji, které pořídila před prezidentovou operací plic. Tyto záběry hájil Vladimír Železný v pořadu *Volejte řediteli* a popsal je jako velmi decentní. Vladimír Železný tak působil na masu lidí, kteří do této doby nebyli na nic podobného zvyklí a podával způsob publicistiky a zpravodajství jeho televize za něco zcela normálního. Některé lidi si tímto získala televize ihned, jiní ji považovali již zpočátku za zcela nesolidní médium s nízkým podílem objektivit. Vše vyvrcholilo vyjádřením Rady České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání, ve kterém dala najevo znepokojení nad zneužíváním k cíleným dezinformacím v mediální sféře a k propagaci vlastních obchodních zájmů ve sporech, v nichž je TV NOVA zájmovou stranou (srov. Kol. autorů, 2003).

Již dříve jsem se zmínila o důležitosti průzkumu potřeb diváků. Jistý způsob, kterým lze tyto nároky odhalit, je průzkum sledovanosti. Elektronického měření sledovanosti se účastnila Česká Televize, TV NOVA i Premiéra TV a bylo zahájeno v roce 1996. Tento průzkum mohl sdělit stanicím odpovědi na mnoho otázek, např. kterým směrem se zaměřit, čeho se vzdát, které pořady jsou naopak nedostatkové a žádané apod. Možná i to přispělo k tomu, aby Premiéra TV změnila svou tvář. Počátkem roku 1997 se přejmenovala na Prima TV a změnila své programové schéma.

Pro práci důležitým faktem je, že Vladimír Železný oznámil změnu v zaměření vysílání TV NOVA přednostně na cílovou skupinu diváků ve věku 14 – 49 let (Kol. autorů, 2003). Pokud se zamyslíme nad přístupem této stanice k divákovi, je zřejmé, že na mladého člověka nemůže mít televize dobrý vliv, spíše působí morálním i kulturním úpadkem. Veřejnoprávní televize si naopak klade za cíl, dle kodexu České Televize, „*Česká televize si musí zakládat na otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti. Musí však také dostát povinnosti stát vždy na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod a úcty k přírodě a kulturnímu dědictví. Programy České televize ovládá tvořivost, tolerance a kritické myšlení. Účelem existence televize veřejné služby je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe,*

umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Česká televize přispívá k vytváření prostoru svobody slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie. Informuje, poskytuje kritickou reflexi událostí, vzdělává, baví v ovzduší úcty k člověku, k jeho dílu i ke všem formám existence.“ (Rada české televize, 2003, s. 4). Ta v tomto období zápasila se stálou otázkou financování a programovou skladbou, která měla zároveň naplňovat službu veřejnosti, splňovat etický kodex a být divácky atraktivní. To v takovém konkurenčním prostředí nebylo jistě lehké. I když TV NOVA neměla existenční potřebu očerňovat Českou televizi, přesto ve svém pořadu *Volejte řediteli* záměrně podávala zkreslené informace o činnosti České televize. Působení TV NOVA se ubíralo stále stejným směrem. Bylo odvysíláno několik reportáží, které zapříčinily přijetí stanoviska Radou České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání ke kontrole zneužívání politického vlivu médií, v němž vyjádřila znepokojení nad politickým vlivem dominantní celoplošné TV NOVA. Dále Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání udělila televizi TV NOVA pokutu ve výši 2 miliony za odvysílání pořadu *Áčko* v odpoledních hodinách, s tématem „*Živým se svým tělem*“ o prostituci nezletilých chlapců na pražském Hlavním nádraží. Je sice potřeba podávat o takových faktech informace, je důležité o tom diskutovat. Ale zároveň je nutné promyslet začlenění takto choulostivého tématu do vysílání. Vše vyvrcholilo v dubnu roku 1999, kdy Valná hromada ČNTS, servisní organizace zajišťující vysílání TV NOVA, odvolala Vladimíra Železného z funkce generálního ředitele a jednatele. Důvodem bylo především překročení pravomocí a jednání proti zájmům ČNTS. Česká televize se však také stále potýkala s jistými problémy. Jednalo se hlavně o několikanásobnou volbu generálního ředitele a usnesení Poslanecké sněmovny, že televize neplní veřejnoprávní poslání (Kol. autorů, 2003). Hlavním důvodem pro takové hodnocení byla malá pestrost pořadů, nedostatečný prostor pro názorové střety, nízká atraktivita a nevhodné vysílací časy. Českou televizi však diváci vnímali jako kladně působící médium. Dle výzkumu z roku 2003 na otázku „*Vnímáte Českou televizi jako důvěryhodnou značku?*“ více než dvě třetiny respondentů odpovědělo kladně. Česká televize se dokonce jako jediná z televizních stanic umístila v žebříčku CZECH TOP 100 mezi stovkou obdivovaných firem České republiky v roce 2004 (Výběr událostí roku 2003 [online]).

V současné době je generálním ředitelem České televize Jiří Janeček, který se jím stal v roce 2003. Česká televize vysílá na čtyřech okruzích – ČT1, ČT2, které si ponechaly svou image. Dále se přidala zpravodajská stanice ČT24 a stanice věnující se zpravodajství ve sportu a sportovním utkáním, ČT4 SPORT. V čele televize TV NOVA je od roku 2002 Petr Dvořák. Dalšími projekty televize je stanice věnovaná sportu Nova Sport a Nova Cinema, jež

je zaměřena takřka výhradně jen na filmy, seriály a nebo publicistické pořady o filmovém dění. Relativně nově spuštěnou stanicí je MTV. Zde je věnován čas především hudebním a zábavným pořadům. Poslední společností, které se věnujeme je FTV Prima. Ta provozuje vysílání původního programu Prima a relativně nových programů Prima COOL a R1. Prima COOL je tematickým zábavným programem se zaměřením na filmy, seriály, dokumenty, sportovní a zábavné pořady především mimoevropské, zejména americké provenience. R1 je síť sedmi regionálních televizí a kromě zpravodajsko-publicistického bloku, který diváci znají jako *Minuty regionu*, vysílá R1 společné koprodukční pořady. Generálním ředitelem společnosti je od roku 2008 Marek Singer. Původní programy, ať už se jedná o ČT1, NOVA nebo Prima, mají v současné době shodné vysílací schéma. To tvoří zpravodajství, publicistika, filmy, původní a zahraniční seriály, dokumentární i zábavné pořady.

3.3 Proměny společnosti, místo filmu a televizního vysílání v jejím životě

Jak jsem již dříve uvedla, filmové umění má ve volném čase lidstva podstatnou úlohu. Avšak jeho místo v životě lidí se měnilo s dobou. To, jaké žánry byly právě populární, odráželo myšlení lidstva a prožívání doby, ve které právě žili. Závislost člověka na změnách a zvláštěnostech společenského života a různé společenské jevy (např. urbanizace, industrializace, hospodářské krize, poválečná období) spolu přinášely i charakteristické změny v lidské psychice. Změny společenského života přinášejí změny v preferenci a vytváření nových hodnot a nového životního stylu, a tím i hromadné změny v psychice lidí. Pokud jsem tedy v předchozím textu psala o náplni volného času jako o součásti způsobu života a o filmu jako o náplni volného času, je jisté, že i takovéto změny se odrážejí ve filmovém umění. Monaco ve své knize *Jak číst film* poznamenal: „*Sociopolitika*“ *filmu popisuje, jak odráží lidskou zkušenost obecně a jak je do ní integrován. Filmová „psychopolitika“ se snaží vysvětlit, jaký k němu máme osobní a konkrétní vztah. Jelikož film je tak rozšířený populární jev, sehrává velmi důležitou roli v moderní kultuře sociopoliticky. Jelikož poskytuje tak silnou a přesvědčivou reprezentaci reality, má také hluboký vliv na jednotlivé členy svého publika psychopoliticky. Tyto dva aspekty mají úzký vzájemný vztah, a přitom je užitečné je oddělovat, protože se tím soustředí pozornost na rozdíl mezi celkovým a konkrétním osobním působením filmu.*“ (Monaco, 2004, s. 260).

Průmyslová revoluce v 19. století s sebou přinesla několik důležitých změn. Technický pokrok, který umožnil vznik novému médiu - televizi, byl doprovázen i sociální

změnou a touhou po vzdělání. „*Průmyslová masová produkce spojená s mechanizovanými pracovními procesy přitahovala do vznikajících velkoměst velkou skupinu podobně socializovaných lidí s podobnými přáními a potřebami. Rozdělení pracovní doby a volného času, stejně jako změněná struktura městského bydlení, vzbudila v novém masovém publiku touhu po rozptýlení a komunikativním trávení času.*“ (Gronemeyer, 2004, s. 22).

Na počátku 20. století se film stal masovým médiem a v Evropě i Americe přitahoval do kin miliony diváků coby hlavní druh zábavy pro volný čas. Na základě tohoto trendu byla zřizována pevná kina, kde se promítaly především „*chase filmy*“. Popularita nového média se však brzo vytratila a koncem roku 1907 nastala první krize mezinárodní filmové produkce. Ta se projevovala úbytkem diváků, kteří byli monotónností filmové nabídky znuděni. Z tohoto důvodu ještě tentýž rok vznikla ve Francii společnost pro tvorbu uměleckých filmů. Program byl složený ze zfilmovaných literárních předloh. Kritika i měšťanské publikum to uvítalo coby zušlechťování lidové zábavy.

V období 1. světové války produkce, z důvodu odchodu zaměstnanců filmu na frontu, klesala. Připomeneme-li si základní elementy trhu, je nám ihned jasné, že poptávka po filmech všeobecně vzrostla. Obecně lze tvrdit, že ve válečných dobách prožívá zábavní průmysl vždy boom. Jediným představitelem nabídky v této době byli Američané, kteří v mezinárodním měřítku zvyšovali svůj podíl na trhu již od počátku 20. století.

Jak už jsem dříve uvedla, v polovině 20. let se zrodil němý film, který výrazně ovlivňoval volný čas lidstva a stal se důležitou formou zábavního průmyslu. Na místo pevných kin byly budovány větší kinosály, kam se vešlo mnohem více lidí než dříve. V této době se o kino se začala zajímat inteligence, což se projevilo zřizováním speciálních kin pro avantgardní filmy, organizovaly se přednášky, výstavy a diskuse s publikem (srov. Monaco, 2004; srov. Gronemeyer, 2004).

Koncem 20. let nastala světová hospodářská krize. Lidé tak hledali únik z reality a odreagování, což jim umožnila právě návštěva kina a shlédnutí filmu. V dnešní době se ve všech možných typech kin promítá mnoho nejrůznějších žánrů a lze tedy říci, že divák si může vybrat mezi artovým filmem nebo filmem komerčním. Ale snímků z té druhé skupiny je nepoměrně více a díky rychlosti, jakou do kin přicházejí nové filmy bych řekla, že se jedná o nadprodukcí takovýchto filmů. Většina lidí žádá snímky, u kterých se odreaguje, zažije vzrušení, pobaví se a nemusí u filmu příliš přemýšlet. Současná společnost se mi zdá jakoby otupělá touto přehnanou nabídkou a není ochotna přemýšlet a zamýšlet se nad dějem, postavami, nad ztvárněním a nad dalšími atributy filmu. Divák dnes z kina neodchází s nějakými hlubšími pocity, odchází jen pobaven a v tom lepším případě i vzrušen. V tom

lepším případě píše proto, že důsledkem nadprodukce filmů je to, že divák je otrlý a to, co by stačilo na rozrušení dříve, je dnes považováno a vnímáno jako něco normálního či dokonce nudného. Je tak potřeba stále silnějších prostředků, aby divák zažil u filmu něco nevšedního. V této souvislosti je bezpochyby důležité zmínit se o dokumentu Haysův kodex. Ten platil v USA již od roku 1934 a představoval soupis nežádoucích scén a témat, která se neměla objevovat ve filmu a později ani v televizi. Zákazy se týkaly všeho, co by se mohlo dotknout veřejné morálky, náboženských a společenských dogmat. Avšak v okamžiku, kdy se ukázalo, že sex a násilí mohou být pro publikum atraktivní, byl Haysův kodex hozen přes palubu.

Ve 40. letech byla návštěva kina velmi oblíbenou činností. Jen v samotných Spojených státech, kde bylo v roce 1946 vyrobeno přes 500 filmů, navštěvovala víc než polovina veškerého obyvatelstva kino jednou týdně. Avšak konec války s sebou přinesl rychlý zlom v počtech diváků. V letech 1947 až 1951 ztratila americká kina téměř polovinu diváků, úbytek ale pokračoval a v roce 1957 to byly již tři čtvrtiny. Lidé v té době zakládali rodiny, ty se stěhovaly z měst na venkov, do soukromí a kino pro ně již nebylo tak dostupné jako dříve. Zde je pěkně ukázáno, jak se ve sledovanosti filmů a návštěvnosti kin odrazily hodnoty společnosti a její potřeby.

Krise kina v 50. letech vznikla díky nástupu televize, všeobecnému poklesu diváků a celkově díky změnám sociální struktury. Televize je dnes zpravodajské, zábavní a vzdělávací médium, tyto funkce však doposud náležely jiným médiím. Televize si však získala více lidí než jakákoliv jiná forma komunikace. V roce 1948 mělo televizi milion amerických domácností, v roce 1952 to bylo 15 milionů a o tři roky později již 19,5 milionů domácností. Zatímco v Německu bylo hlavním cílem zprostředkovat informace a vzdělávat, Američané vsadili na zábavné pořady, soutěže, telenovely, detektivky, sportovní přenosy, což se s odstupem času ukázalo jako vynikající marketingový tah (srov. Gronemeyer, 2004, Monaco, 2004). Věnujme se ale spíše počátkům televize v našem prostředí. Zvyšující se počet vysílacích hodin a později i rostoucí počet kanálů i autorů, měl vliv na vytváření televizní specifiky, která se rodila především z diferenciací televizních žánrů. Tato specifika nebyla v technice, ani ve zvláštích televizního jazyka, ale především ve skladbě programu. V toku pořadů za sebou, kdy jeden pořad ovlivňoval druhý. Vedle klasických dramát, komedií, dobrodružných či kriminálních filmů, vedle soutěží, magazínů, kvízů, kabaretů a estrád vznikaly i publicistické reportáže a dokumentární filmy. Pojdme se nyní podívat, ve které době se která forma pořadu objevovala.

V prvopočátcích Československé televize se vysílaly především filmové týdeníky, postupně se přidávaly pořady pro děti. Například v roce 1954 televize vysílala téměř devět

hodin týdně a za rok odvysílala 189 pořadů z nichž z nichž 51 bylo určeno pro děti a mládež. To je více než jedna čtvrtina. V následující kapitole porovnáme současnou programovou skladbu a mimo jiné se zaměřím i na pořady orientované na děti a mládež. Již nyní se však odvažují říci, že na počátku televizního vysílání jim bylo věnováno více času. V druhé polovině roku byly odvysílány nové formy pořadů, které měly velmi kladné ohlasy. Jednalo se o vstup z mezistátního utkání atletů ČSR – SSSR, první pohyblivý materiál, který televize odvysílala týž den, kdy se událost stala. Také byla odvysílána první vlastní reportáž. Vysílání v tomto roce tvořily z 21% politicko zpravodajské pořady, umělecké pořady zabíraly 63% vysílacího času a vysílání pro děti bylo věnováno 16% z vysílacího času. V Československé republice bylo něco kolem 4 milionů majitelů televizí. Další novinkou byla první původní televizní hra napsaná přímo pro televizi – *Námluvy v lepší rodině* aneb *Černá kočka*. Pro vysílání bylo specifické, že každý den se nesl v jiném duchu. Například středeční večery byly vyhrazeny inscenacím, v neděli se pro změnu lidé těšili na sportovní odpoledne. Je také zajímavé, že Československá televize uskutečnila první přímý přenos ze zahraničí, a to ze Zimních olympijských her v Itálii. Program byl stále pestřejší. Byla uvedena první inscenace určená pro děti a mládež, první vzdělávací pořad a také zpravodajský sportovní pořad *Branky – body – vteřiny*, který se v jisté podobě vysílá dodnes.

Druhá polovina 50. let patřila přímým přenosům hlavně ze sportovních utkání. Vysílací doba se zvýšila na téměř 30 hodin za týden na českém okruhu. Skladba televizních programů vyvolala úsilí po objevování nejrůznějších forem zábavy a her, Politicko zpravodajské pořady tvořily 25,7% vysílacího času, umělecké pořady 58% a vysílání pro děti 16,3%. Postupem času neustále rostl počet odvysílaných hodin, vysílací schéma bylo však stále podobné. Diváci očekávali od televize obzvláště objektivní zpravodajství, což dokazuje fakt zavedení pravidelného vysílání *Televizních novin* v roce 1958. Ve stejném roce se televizní vysílání stalo každodenním. Stále byla zjevná tendence věnovat se dětem a mládeži, bylo zahájeno pravidelné vysílání pro mateřské školy a dětský čtrnáctideník *Vlaštovka*. V tomto roce se objevil první diskusní pořad, který poukazoval na problémy ve společnosti. Pořad nesl název *Rozsudek vyneste sami*. Dále bylo spuštěno experimentální vysílání pro žákovské kluby a školní družiny, které obsahově navazovalo na školní látku. Televize také poukazovala na problémy ve společnosti prostřednictvím prvního dramatického seriálu *Rodina Bláhova* (Kol. autorů, 2003, s. 194 - 209).

Kino se změnilo z téměř každodenní činnosti na mimořádnou volnočasovou zábavu. Od masového rozšíření televize již nebyla návštěva kina samozřejmostí a každý film si musel sám získat publikum pomocí stále nákladnější propagační kampaně. Dnes publikum hledá

v představení kin pohádky, vzrušení a senzaci, v televizi naopak touží po realističnosti a chce být co nejbližší skutečnosti. Důkazem toho nám poslouží velká obliba reality show a pořady rekonstruující skutečné události, např. nehody a zločiny. Nejuznávanější specifikou televize je bezesporu přímý přenos a zpravodajství, dokument, zábavný pořad nebo televizní soutěž, ke kterým se vzhledem k vývoji televizních žánrů postupem času přidaly i další formáty jako např. sitcom, seriál, talk show nebo reality show. Filmová studia se v této době zaměřovala především na mladé publikum, které tak často nevysedávalo před televizí, ale vyráželo spíše do center měst za zábavou. Tehdy Walt Disney začal produkovat zábavné a dobrodružné filmy pro děti a mládež. V 50. letech byly dvě třetiny všech návštěvníků kina ve věku 16 – 24 let. Mládež se zajímala především o muzikály, horory, rokenrolové a akční filmy a filmy, které se zabývaly tématy jako kriminalita mladistvých a generační konflikt. Televize ale stále zaujímal hlavní druh zábavy pro volný čas.

60. a 70. léta se vyznačují především kulturními a politickými změnami, kdy docházelo k posunu hodnot. Lidé vystupovali proti diskriminaci menšin a hlásali volnou lásku a mír. Tzv. „sex. revoluce“ byla kromě jiného průvodním jevem hnutí „hippies“, protestujícího proti člověka zotročující a zvětčující konvenci. Společnost byla liberální a oprošťovala se od dříve stanovených hodnot a morálky. Tento převrat byl typický především pro mladé, jejichž způsob života se vyznačoval experimenty s drogami, poslechem rockové a popové hudby či nekonvenční módou. I v této době navštěvovala kina mladá generace. Film byl totiž dostupnější formou umění než tradiční divadlo, literatura nebo výtvarné umění, což platí do jisté míry i dnes. Mladé publikum mělo však své požadavky, díky nimž se do filmů vnášelo více estetiky. To zapříčinilo, že film nebyl kinem mas, nýbrž specializovaného publika. Pokud by film chtěl oslovit masu, musel by mít co nabídnout nejširšímu publiku – ženám, mužům, dětem i dospělým (srov. Gronemeyer, 2004, Monaco, 2004).

Toto období přineslo do televize první diskusní pořad, v němž měli desítky náhodně vybraných účastníků možnost diskutovat s ministry a představiteli státních úřadů o problémech doby. Pořad nesl název *O pravdě v naší společnosti*. Literatura uvádí spíše dramatickou programovou skladbu zaměřenou na různorodou problematiku. Bylo zahájeno pravidelné školní vysílání a dodnes populární *Večerníček*. V druhé polovině 60. let byl do programu začleněn pořad s prvními znaky nyní velmi populárních reality show. Cyklus *Noční služby* přibližoval a zachycoval atmosféru práce záchranky, porodnice, nádraží, pekárny apod. Na programu dne bylo stále více diskusních pořadů o problematice etiky, svobody slova a dalších společenských jevech. Televize se stala objektivním informátorem,

bylo poskytnuto více prostoru komentovanému zpravodajství, kde zazněla i kritika dosavadní politiky. Na obrazovku se vrátily zakázané diskusní pořady, které si ihned získaly u diváků velikou oblibu. *„Diskuse, polemiky a nejrůznější interview měly u diváků lačných informací po jejich dvacetiletém potlačování, veliký ohlas. Staly se školou dialogu, partnerství lidí nejrůznějších názorů, cestou potírající vládu jedné strany a vedoucí tudíž k demokracii. Tvořily jednu z podstatných linií tehdejší televizní tvorby. (Televizní publicistika a dokument [online]).* Rozebírána byla témata týkající se svobody slova, etiky a další společenské problémy. Moderátor Vladimír Tosek jednoho z diskusních pořadů řekl: *„ ...tento pořad donedávna nemohl vzniknout. Pro naši publicistiku platily totiž následující zásady: Je-li něco pravda nebo skutečnost, neznamená to ještě, že se to může našim lidem říkat ... není přípustné otvírat palčivý problém nebo zavádět o něm diskusi, dokud k němu nezaujalo stanovisko vedení strany ... polemika mezi různými názory je v televizi nepřípustná, protože by se mohli diváci dezorientovat ... publicistika nemá říkat, co si on osobně myslí, jelikož mluví za Československou televizi a tím vlastně za vládu a za stranu, má tedy být neosobní, opatrný a říkat jen věci povolené nebo nařízené.“* (Televizní publicistika a dokument [online]). Z tohoto projevu je patrné, jak absurdní byla tvorba jakéhokoliv diskusního pořadu. Podle těchto slov takový pořad neměl vůbec smysl. Cílem diskusního pořadu je často dobrat se pravdy, vyřešit nějakou otázku, to však nebylo před rokem 1968 možné. Dalším přínosem pro diváka byly různé dokumentární pořady a jistým druhem obměny byl fakt, že počet pořadů vysílaných ze záznamu převážil nad počtem pořadů vysílaných přímým přenosem. Nově bylo otevřeno tolik témat, která si zasloužila být nastolena divákům. Škoda jen, že tato situace netrvala příliš dlouho. Situaci Československé televize v této době je věnováno více prostoru v předešlé kapitole.

Po neslavných politických událostech se vedení televize i přes veškeré zásahy státní moci snažilo udržet si stejnou tvář jako před okupací. Nastaly však četné programové změny, diskusní pořady byly omezeny jen na ty povolené a z důvodu poškození technického vybavení ve studiích bylo uváděno mnoho kinematografických filmů. V 70. letech se objevilo několik dodnes známých seriálů, jako *Muž na radnici*, *Žena za pultem* nebo *Nemocnice na kraji města*. Z tohoto období jsou dle literatury známá jména Jaroslav Dietl nebo Jaroslav Dudek. Dále lze uvést jména Juraj Herz, Jiří Hubač, František Filip a další. Až na tyto výjimky nebyla programová skladba, až do listopadu 1989, nijak významná. Nebyla tvořena s ohledem na potřeby a touhy diváka, ale na politické potřeby státu (Kol. autorů, 2003; srov. www.ceskatelevize.cz/ct/historie/)

80. léta byla pro film významná zařazením témat, jako násilí a sexualita. Ta se stala hlavními tématy ve filmu, která slouží jako nástroj ke zvládnání nepříjemných pocitů, jež se ve společnosti v této době objevovaly. „*Současné akční filmy, charakterizované tenkým pláštíkem science fiction a fantasy, které odborníkům na efekty poskytují výmluvu pro uplatnění jejich řemesla, uspěly využíváním silně pocíťované potřeby po vzrušení v útrokách a rozechvění z násilí. Generace vysedávající na gauči, která vyrostla s nepřetržitým televizním vysíláním, objevila, že široké plátno, zvuk surround a široké rozpětí akce (a také sezení jako na stadionu!) jsou dobrým důvodem se na pár hodin odlepit od obrazovky ve prospěch trochu většího plátna v místním multiplexu. Aktivitami napěchované typické akční filmy jsou paradoxním protipólem pasivní ochablosti, jakou vyvolává televize. Samozřejmě je to jenom virtuální alternativní realita, jako horečnaté videohry, které jsou jejich hlavním konkurentem při honbě za dolary utracenými za zábavu dnešních teenagerů a pre-teenagerů!*“ (Monaco, 2004, s. 366). Výstavba multiplexů s většími a technicky lépe vybavenými sály, zážitkovou gastronomií a nákupními středisky dělá z návštěvy kina bod na programu nové formy zábavní kultury.

Nově zrozená Česká televize se dostala do nové situace. Navíc v 90. letech vznikalo konkurenční prostředí, které doposud tato organizace nezažila. Vznikly nové televizní stanice a Česká televize byla nucena se s tím vyrovnat po svém. Je však důležité zmínit, že konkurenční prostředí a tlak dodržovat etický kodex České televize stejně jako závazek plnění veřejné služby má doposud vliv na programovou skladbu této televizní stanice. Na rozdíl od ní TV NOVA je suverénně nejvlivnější a nejsledovanější televizní stanicí u nás. Má hlavní výhodu, že nemusí dodržovat jiná ustanovení, než která klade zákon a že je financována především z reklamy. Jelikož je ale tato stanice tak oblíbená, nemá TV NOVA o zadavatele reklamy nouzi. Se ztrátou Vladimíra Železného televize sice upustila od porušování předpisů, avšak neobjektivnost a bulvárnost některých pořadů stále trvá a to i u zpravodajských, které by měly být pravým opakem. Zároveň je ale zpravodajství televize NOVA nejoblíbenějším u diváků protože splňuje následující požadavky - rychlost, aktuálnost, autentičnost, bulvárnost, používá přímý přenos.

Stanice Prima TV dlouho od začátku své působnosti zaostávala a až před několika lety změnila svou tvář. Najednou byla pro diváky atraktivnější, na vrchol žebříčku se ale nikdy nedostala. Lze tvrdit, že v současné době jsou tyto tři hlavní televizní stanice vyvážené. Jedinou cestou k relativnímu úspěchu totiž je oslovit co největší masu lidí, ale zároveň nabídnout něco nového či zajímavého divákovi, např. televizi Prima TV, při uvedení první reality show *Vyvolení*. Je nutné, aby se každá z televizních stanic jistým způsobem odlišila.

Jako příklad uvedu opět stanici Prima TV, která uvádí nad rámec stanic ostatních německé cykly. Každý program, jakožto i každá dobrá společnost, má svou koncepci, prostřednictvím které komunikuje se zákazníkem, v našem případě tedy s divákem. Tu je však nutné obměňovat vzhledem ke společenským trendům s cílem zvýšit zájem diváků a v konečném důsledku sledovanost.

4 Sledování televizní stanice TV NOVA jako náplň volného času mládeže

4.1 Koncepce šetření a její zdůvodnění

Cíl

Cílem praktické části je odhalit, jaký objem volného času mládeže zabírá sledování televizní stanice Nova, zda mládež sleduje některé pořady pravidelně, popřípadě o které žánry a konkrétní pořady se zajímá. Dále zjistit jakým způsobem se mládež na televizi dívá, zda přístroj zapíná s úmyslem shlédnout konkrétní pořad a zda při sledování televize vykonává jinou činnost. To vše lze považovat za předmět zkoumání.

Hypotézy

Vymezení cíle výzkumu je stanoviskem pro formulaci hypotéz:

1. Více než 75% respondentů, kteří preferují televizní stanici Nova, od ní očekávají zábavu a relaxaci.
2. Více než 25% respondentů, kteří preferují televizní stanici Nova, jsou s programem minimálně spíše nespokojeni.
3. Více než 75% respondentů, kteří jsou minimálně spíše nespokojeni s programem televize Nova, sledují tuto televizní stanici 1 – 5 hodin týdně.
4. Více než 50% žen vyhledává romantické filmy a seriály.
5. Více než 75% respondentů, kteří se dívají na televizi Nova 10 a více hodin za týden, sledují pravidelně některý konkrétní pořad.

6. Více než 50% respondentů, kteří sledují pravidelně konkrétní pořad, jej vyhledávají kvůli hlavnímu hrdinovi.
7. Více než 25% respondentů očekává od televize Nova získání informací a vzdělávání.
8. Více než 50% respondentů zapíná televizní přístroj s úmyslem shlédnout konkrétní pořad.

Cílová skupina (výzkumný soubor)

Objektem výzkumného šetření jsou mladí lidé ve věku 15 – 19 let, kteří studují střední odborné učiliště v Královéhradeckém kraji. Mládež není ani psychologickým ani sociologickým všeobecným jednotlivým, pevným a stabilním sociálním jevem, je bohatě diferencována s neméně diferencovanými specifickými potřebami, hodnotovým systémem, postoji, zájmy, názory, kulturou apod. (Geist, 1992). Učni se studiem připravují na vykonávání budoucího povolání a další studium se nepředpokládá. Po dokončení studia se začínají uplatňovat na trhu práce a někteří z nich se připravují na založení rodiny. Formuje se profesionální „já“, ale mnozí dospívající ještě nejsou připraveni pro zodpovědnou volbu povolání. Jsou pro ně typické široké zájmy, jejich přetváření a kolísání. Mnohé schopnosti se teprve dotvářejí a formují, proto při výběru povolání jsou nejčastěji dospívající ovlivňováni rodiči, přáteli, školou, masovými komunikačními prostředky apod. Zde je vhodné připomenout, že se jedná o skupinu, kterou lze charakterizovat jako typického diváka televizní stanice Nova. Profesionální příprava je jeden z hlavních úkolů dospívajícího a úroveň této přípravy také závisí na přístupu okolí k této přípravě. V tomto období roste význam vrstevníků, u nichž hledá mladý člověk porozumění i odezvu.

Metody

Nejvýznamnější výzkumnou metodou je kvantitativní šetření formou dotazníku. Dalšími dílčími metodami je kvantitativní obsahová analýza programu televize Nova za únor 2010 a obsahová analýza konkrétního pořadu.

4.2 Realizace šetření

Přehled vysílaných pořadů televize Nova za únor 2010 je uveden v příloze č. 6. Při analýze byl sledován čas 12.00 hodin - 24.00 hodin. Tedy čas podobný Prime-time, rozšířený o odpolední hodiny a to z důvodu možného dřívějšího návratu respondentů z vyučování popř. praxe. Zvláštní zřetel byl kladen na víkendové dny, kde byla věnována pozornost programu již od ranních hodin, a to od 09.00 hodin do 24.00 hodin. Cílem bylo odhalení zákonitostí programového schématu a jeho podobností v týdenních cyklech. Jistě by bylo objektivnější získat aktuální programové schéma přímo od managementu televize Nova, ale zaměstnanci nebyli ochotni spolupracovat. Dalšími zkoumanými atributy byl typ pořadu, žánr a tvorba.

Dotazníkové šetření probíhalo přímo v prostředí středních odborných učilišť a bylo předloženo celkem 264 respondentům. Dotazník obsahuje celkem patnáct otázek, z čehož je sedm otázek uzavřených, tři otevřené, čtyři polootevřené a jedna preferenční, což znamená, že respondent vyjadřuje svůj postoj k objektu na hodnotící škále výběrem ze stupnice. Dotazník je uveden v příloze č. 7.

. Návratnost dotazníků je 100% jelikož sběr dat bylo realizováno přímo ve škole, kde byly dotazníky osobně předloženy. Samotnému vyplňování předcházelo krátké představení diplomové práce a cílů dotazníkového šetření. To jistě přispělo, stejně jako fakt, že otázky v dotazníku byly instruované, k vyvarování se možným nedorozuměním.

Dotazníkové šetření umožnilo zjistit, které pořady jsou mezi cílovou skupinou nejoblíbenější a které sledují respondenti pravidelně. Za pomoci obsahové analýzy a recenzí se podařilo rozebrat tyto pořady a stanovit, jaký vliv by na cílovou skupinu mohl mít. Zaměřila jsem se taktéž na motivace ke shlédnutí těchto pořadů a v analýze jim bylo věnováno zvýšené pozornosti.

Je zřejmé, že jedna výzkumná metoda navazuje na druhou a navzájem se prolínají. Klíčovou metodou je dotazník, který vzešel z obsahové analýzy programu a byl prostředkem k získání informací o nejsledovanějším pořadu. Všechny tyto dílčí kroky umožnily objektivní vyhodnocení hypotéz. Ideálním výsledkem výzkumu by měla být naplnění cílů výzkumného šetření.

4.3 Interpretace výsledků

4.3.1 Analýza programu televizní stanice NOVA za únor 2010

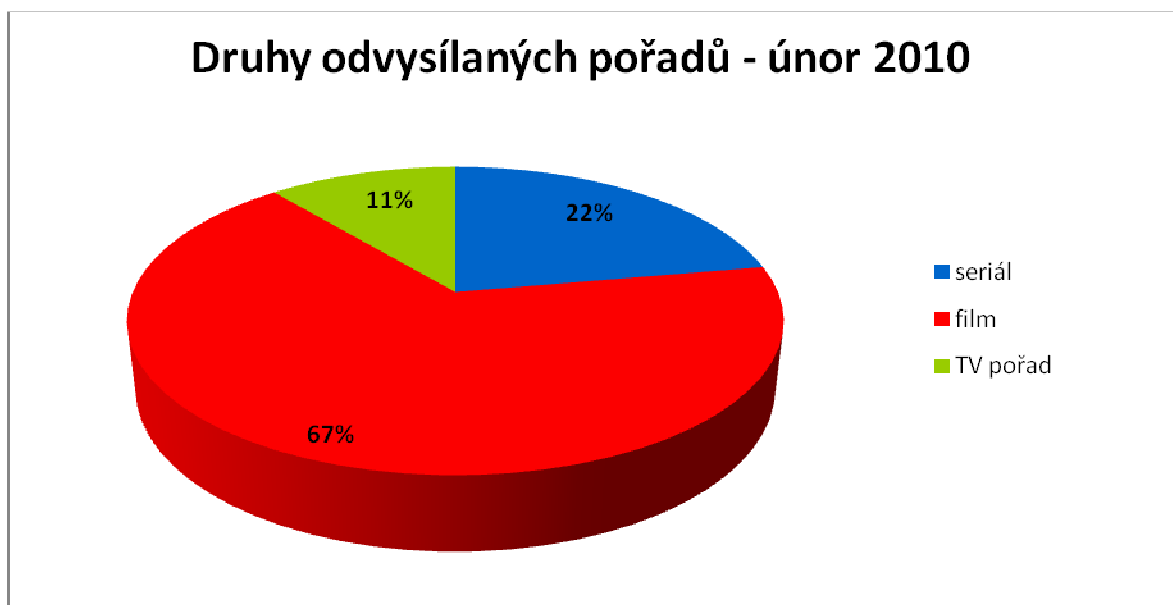
Vysílací schéma televizní stanice NOVA je vcelku jednoduché a jeho zákonitosti jsou lehce odhalitelné. Budeme-li hovořit o celém týdnu, programové schéma se v týdenních cyklech opakuje. V analýze programu jsem se věnovala pouze měsíci únoru, jelikož z dat získaných analýzou programu vznikl dotazník a předpokládala jsem, že respondenti budou hodnotit aktuální objekty jejich zájmu, tzn. nebudou posuzovat déle jak měsíc staré pořady a způsoby sledování televizní stanice. Počátkem nového měsíce se objevují nové pořady, avšak celkový rámec a koncepce zůstává stejné. Vysílací schéma se radikálněji mění až v měsíci září, kdy skončily školní prázdniny a s nimi spojené ochuzení programu (opakování starých sérií seriálů, přestávka v natáčení nových dílů pořadů atd.). Počátkem nového školního roku vstupují na scénu nové televizní pořady vlastní tvorby i nové seriály. Změny v programu lze zaregistrovat i v průběhu svátečních období jako Vánoce a Velikonoce. Stále častěji je ale zřetelný trend reagovat v televizním programu na svátky konzumu a naopak svátky vztahující se k české státnosti nebo jiným významným historickým událostem jsou v programu televize NOVA opomíjeny. Přejdeme ale k únoru, jako k měsíci, kdy je programové schéma zhruba ve své polovině a nevyskytují se v něm žádné významné svátky, na které by mohl program teoreticky reagovat. Jedinou událostí je snad Svätý Valentýn, svátek zamilovaných, který jedni zatracují kvůli pronikání cizích svátků do naší kultury, druzí jej vyznávají. „*Dnes už má svátek zamilovaných spíše komerční nežli církevní charakter, a to nejen u nás v Evropě, ale především za oceánem. Ve Spojených státech je totiž Valentýn hned po Svátku strašidel a Vánocích třetím největším komerčním svátkem. Zajímavé je, že lidé si tam právě v únoru říkají u oltáře nejčastěji své ano, ale zároveň se v tomto měsíci i nejčastěji rozvádějí*“. (Svätý Valentýn – 'lásky čas' nebo jen výnosný byznys? [online]). Možná i pro tento den byla od 20.00 hodin zařazena do vysílání romantická komedie. Jiné výkyvy v programu ale čekat nelze.

Stanice se orientuje na cílovou skupinu osob 15 – 54 let. Generální ředitel Novy Petr Dvořák k posunu věku cílové skupiny uvádí: „*Strategie cílení na diváckou skupinu 15-54 trvá tři, čtyři roky. Nemůžeme dělat radikální skoky, ale posun k mladším divákům je zřejmý. Je to hlavně proto, že mladší cílovou skupinu lépe prodáváme našim reklamním zadavatelům.*“.

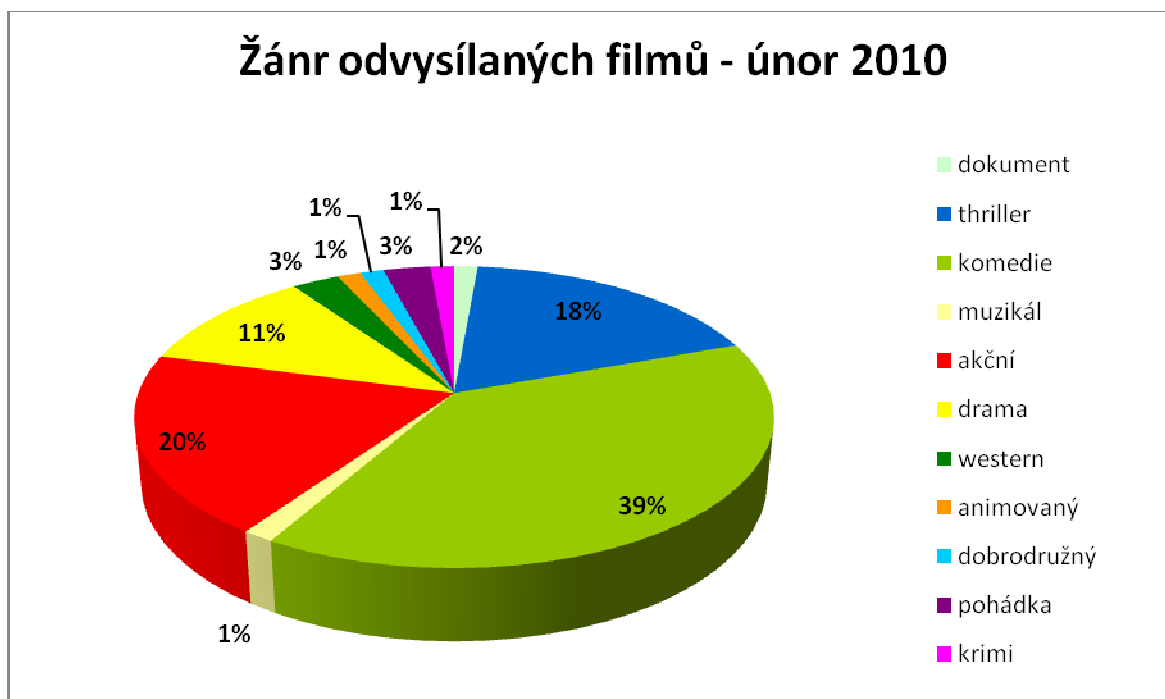
(Krizě si divák nesmí všimnout, říká šéf Novy [online]). Můžeme tedy již předem odhadnout nulové zastoupení pořadů pro okrajové skupiny diváků a děti, ať už se jedná o pohádky či vzdělávací pořady.

Při rozboru žánrového zastoupení, ať už se jednalo o filmy, seriály nebo TV pořady, jsem vycházela z oficiálního programu televize Nova a z charakteristiky jednotlivých pořadů na webových stránkách Československé filmové databáze. Zde není výjimkou, že jeden pořad je označen více žánry, proto jsem vždy použila první označení, jako to nejprůhodnější.

Pojďme se tedy podívat na program z několika různých úhlů pohledu. Na grafu č. 1 je znázorněno zastoupení tří typů pořadů – film, seriál, TV pořad. Film zastoupený 67%, je do programu včleňován především po 20. hodině a o víkendech. Je zajímavé, jaké žánry jsou prostřednictvím filmu nejčastěji uváděny. Jedná se především o komedii (40%), akční filmy (20%) a thrillery (18%). Všimněme si, že pořadů se vzdělávacím potenciálem, tj. dokumentárních filmů bylo v pořadu zastoupeno pouze 1%. Vcelku překvapivé je uvádění pohádek (3%). Jedná se o tradiční pohádkové sobotní odpoledne, ale tento žánr by televize Nova nemusela, vzhledem ke své cílové skupině, vůbec uvádět. Lze však předpokládat, že na určitý druh pohádek se podívá rád i dospělý jedinec, o to víc, je-li příjemně unaven po sobotním obědu. Zajímavé bude bezesporu zjištění, které filmy cílová skupina dotazníkového šetření vyhledává nejčastěji a zda program televize Nova koresponduje s jejími zájmy. Graf č. 2 znázorňuje žánrové zastoupení filmu, které se mírně liší od seriálu.

Graf č. 1

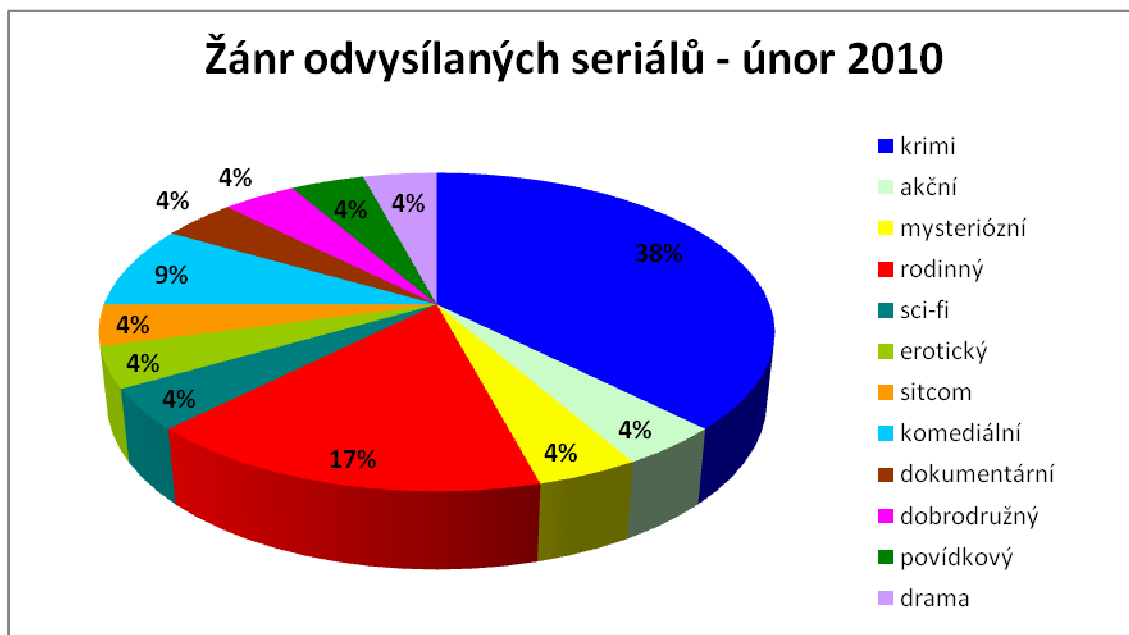

Graf č. 2

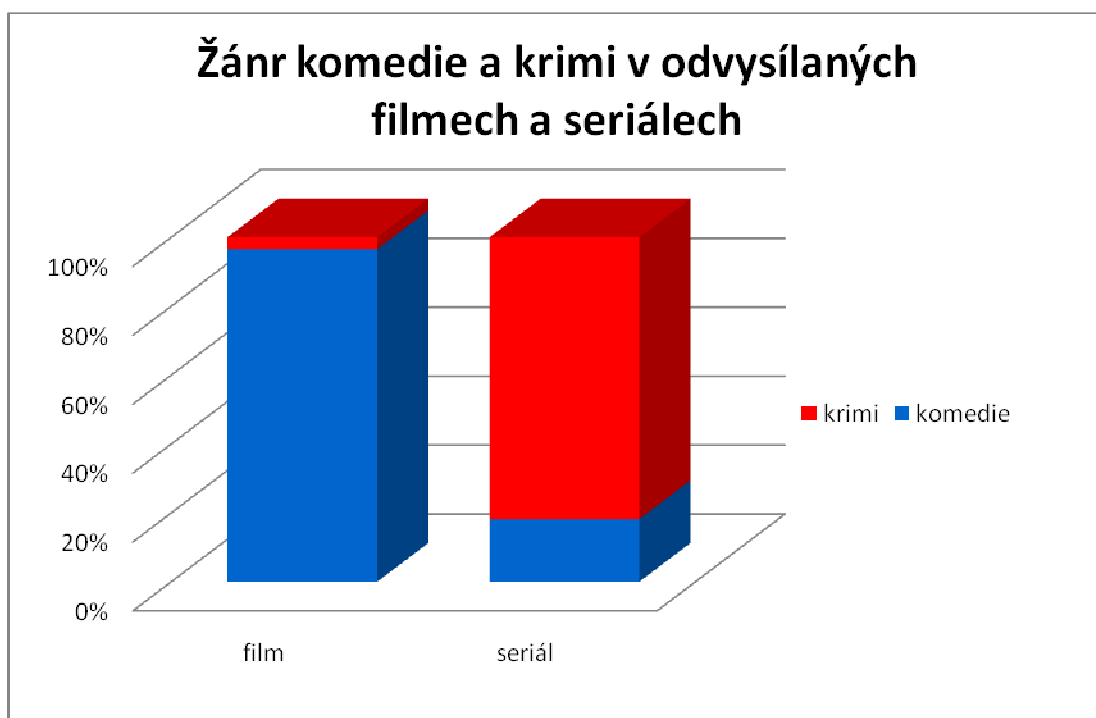
Seriál (22%) je druhou nejpočetnější skupinou. Umožňuje televizi méně zajímavé etapy dne vyplnit seriály, jedná se především o dopoledne a odpoledne do 16.00 hod. Lze předpokládat, že mládež se z vyučování vrací domů někdy v tomto časovém období a některé z uvedených seriálů by se mohly stát objekty jejich zájmu, zároveň však stále nejde o prime-time. Tyto seriály jsou vysílány neustále dokola. Nejen že seriál má několik řad o několika stech dílech, ale není výjimkou, že jedna řada seriálu je zařazena do programu odpoledne a jiná řada téhož seriálu večer. Příkladem může být americký krimi seriál „Kriminálka Las Vegas“, jež byl za měsíc odvysílán 16 krát. Jedná se o sérii č. IX a sérii č. II. Zda se některý z těchto seriálů bude vyskytovat v odpovědích respondentů se přesvědčíme v následující kapitole. Je zajímavé, že seriály vlastní produkce televize Nova, jsou tvořeny s úmyslem uvést je v prime-time a již od počátku je tedy očekávána vysoká sledovanost. Zde se nabízí otázka, zda je televize Nova opravdu tak schopná v tvorbě svých pořadů a zná skutečně dobře své diváky? Odpověď na tuto otázku bude možno zodpovědět později.

Nyní se pojdme podívat na žánrové zastoupení seriálů a porovnat je s žánrovým zastoupením filmů. Nejzastoupenější žánrovou kategorií je krimi seriál (39%). Jen seriálů „Kriminálka Las Vegas“, „Kriminálka New York“ a „Kriminálka Miami“, které jsou v programu všedního dne zastoupeny, bylo za měsíc odvysíláno 41 dílů. Další výraznou kategorií je rodinný seriál (17%). Zde je důležité zmínit, že z poloviny se jedná o vlastní tvorbu televize a právě tyto rodinné seriály jsou uváděny, na rozdíl od ostatních rodinných

seriálů, v prime-time. Jde o známý seriál z doktorského prostředí „Ordinace v růžové zahradě“, jež je vysílán dvakrát týdně od 20.00 hod. a seriál „Ulice“, který je vysílán dokonce každý den před hlavním zpravodajstvím. Následující graf č. 3 znázorňuje kompletní žánrové zastoupení odvysílaných seriálů. Na grafu č. 4 můžeme vidět, jak odlišné je zastoupení žánru komedie a krimi u odvysílaných filmů a seriálů.

Graf č. 3

Graf č. 4

Nejméně zastoupenou skupinou jsou TV pořady (11%). Největší oblibě se těší logicky zpravodajské pořady. Dle zdroje Asociace televizních organizací (ATO) jsou právě „Televizní noviny“ nejsledovanějším pořadem skupiny osob nad 15 let. Následují „Sportovní noviny“ a „Ordinace v růžové zahradě“ (tabulka č. 1). Na „Televizní noviny“ se dodnes každý den dívá přes 2,7 milionu lidí. Ve sledovanosti televize se jistě promítlo i konání Zimních olympijských her ve Vancouveru. Zajímavé bude zjištění, zda zájem o zpravodajské pořady potvrzuje i cílová skupina 15-19 let.

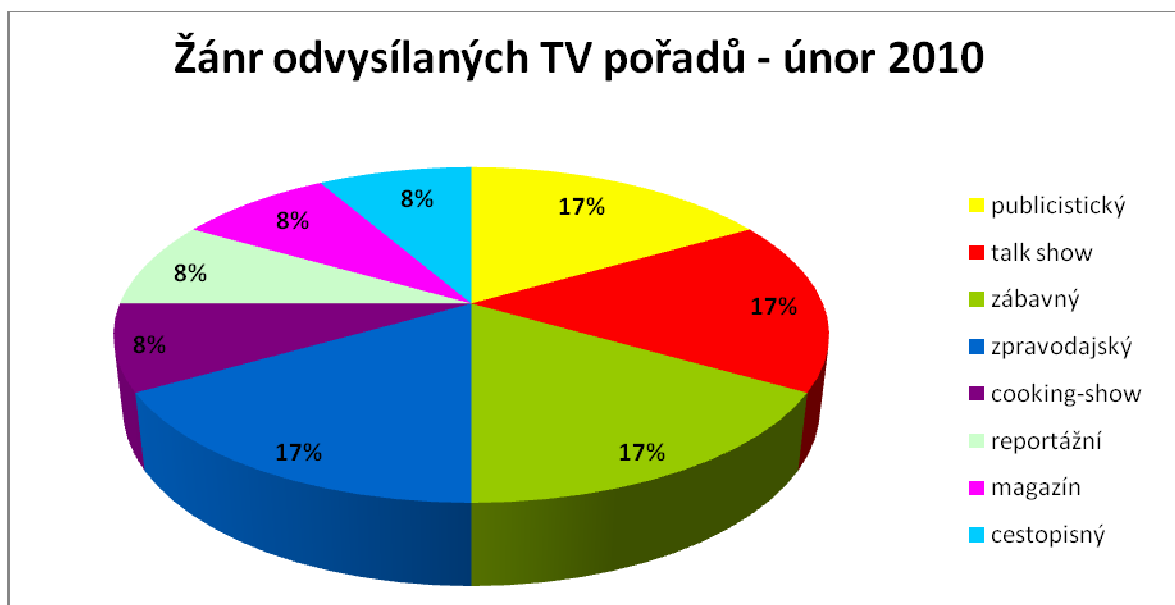
Graf č. 5 zobrazuje žánrové zastoupení TV pořadů. Se stejnými výsledky (17%) jsou na prvním místě již zmíněné zpravodajské pořady, dále pořady zábavné, talk-show a publicistické pořady. Z grafu je zřejmé, že pořadů s potenciálem diváka vzdělat a rozvíjet je nízký počet. I kdyby se však počet zvýšil, bylo by velmi odvážné hovořit o rozvíjení, natož pak o vzdělávání diváka. Televize Nova si stále udržuje zábavnou formu těchto pořadů. Na rozdíl od zábavných pořadů zde existují i publicistické pořady. Ty jsou zaměřeny na veřejnost a na rozdíl od zpravodajství obsahují kromě informací také subjektivní autorův názor na některé aktuální téma. Je tedy patrné, že publicistický pořad se může stát výrazným prostředkem manipulace.

TOP 20 - NEJSLEDOVANĚJŠÍCH POŘADŮ PRO 15+

8.tyden 2010 (22.2. 2010 - 28.2.2010)						
1	Televizní noviny	NOVA	25.2.2010	19:30:00	19:53:24	31,1
2	Televizní noviny	NOVA	23.2.2010	19:30:00	19:54:43	30,5
3	Televizní noviny	NOVA	24.2.2010	19:30:00	19:53:31	29,9
4	Televizní noviny	NOVA	22.2.2010	19:30:00	19:55:43	29,2
5	Sportovní noviny	NOVA	25.2.2010	19:55:53	20:02:59	28,9
6	Televizní noviny	NOVA	26.2.2010	19:30:00	19:52:52	27,3
7	Televizní noviny	NOVA	28.2.2010	19:30:00	19:51:14	26,9
8	Počasi	NOVA	25.2.2010	20:02:59	20:04:20	26,7
9	Sportovní noviny	NOVA	23.2.2010	19:57:20	20:03:19	26,2
10.-11.	Televizní noviny	NOVA	27.2.2010	19:30:00	19:52:21	25,7
10.-11.	Ordinace v růžové zahradě 2	NOVA	23.2.2010	20:10:09	21:21:11	25,7
12	Ordinace v růžové zahradě 2	NOVA	25.2.2010	20:09:41	21:17:45	25,2
13	Počasi	NOVA	23.2.2010	20:03:19	20:04:39	24,3
14	Sportovní noviny	NOVA	22.2.2010	19:58:50	20:05:28	23,9
15	Sportovní noviny	NOVA	24.2.2010	19:57:54	20:04:27	23,4
16	Sportovní noviny	NOVA	26.2.2010	19:57:08	20:03:03	23,1
17	ZOH Vancouver	CT2	28.2.2010	20:34:23	20:37:26	22,6
18	ZOH Vancouver: Studio ZOH	CT2	28.2.2010	20:29:15	20:34:23	22,1
19.-20.	Sportovní noviny	NOVA	28.2.2010	19:54:39	20:01:15	21,9
19.-20.	Sportovní noviny	NOVA	27.2.2010	19:55:12	20:02:06	21,9

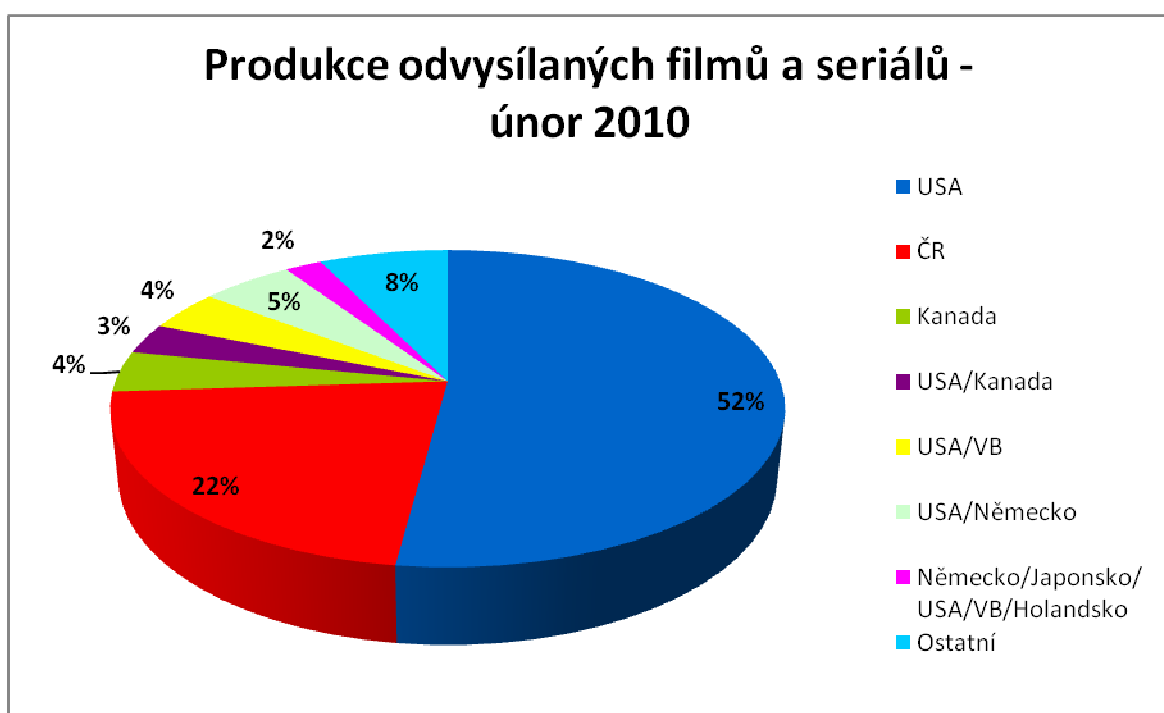
Tabulka č. 1

Zdroj: ATO Mediaresearch

Graf č. 5

Pro snadnější představu o programu televize je důležité zmínit se o produkci filmů a seriálů (graf č. 6). Ta je uváděna pro obě kategorie dohromady, jelikož se v jednotlivých kategoriích neprojeví žádné zásadní rozdíly. Není jistě velkým překvapením více než polovina filmů a seriálů USA produkce (53%). Druhé místo obsadila česká produkce (22%). Pokud bychom měli uvést, který žánr se nejčastěji objevoval u českého filmu, byla by to pohádka a komedie, naopak u amerického filmu by to byla komedie, akční, thriller a drama.

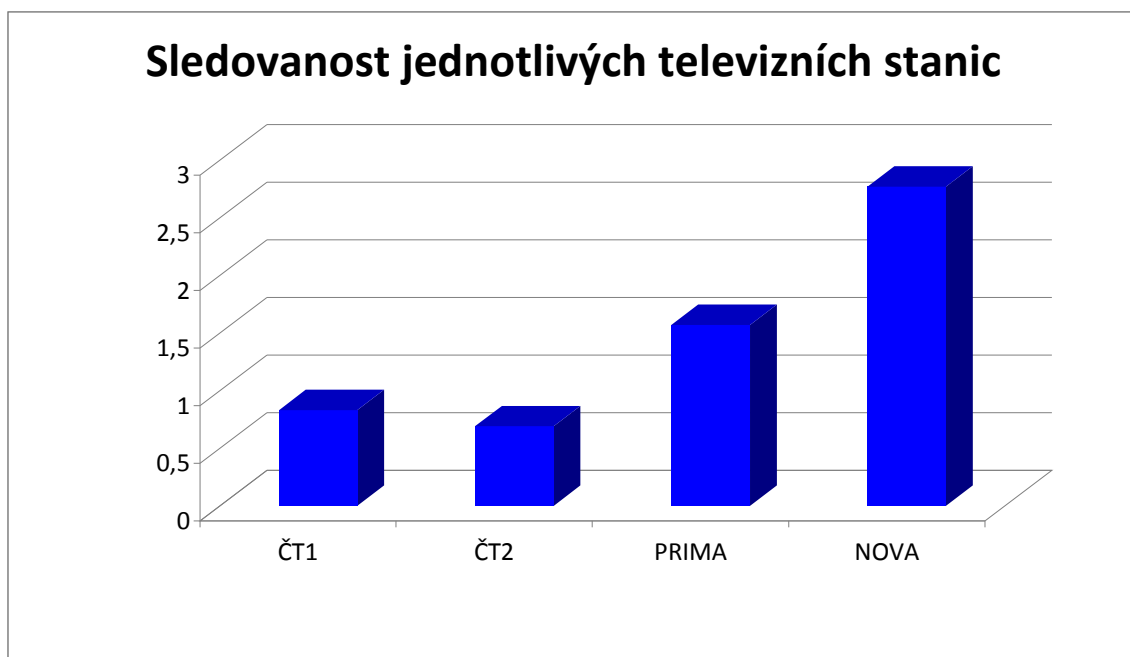
Graf č. 6

4.3.2 Dotazníkové šetření

Vlastní dotazníkové šetření bylo zrealizováno tedy přímo na středních odborných učilištích – SOU Vocelova, SOU Hradební a SOU potravinářské. Zadání dotazníků proběhlo jejich osobním předložením v týdnu od 1. – 5. 3. 2010 v dopoledních hodinách. Bylo zaměřeno na věkovou skupinu 15 – 19 let. Dotazník byl předložen celkem 264 studentům, z čehož bylo 77 žen a 187 mužů. Věkové zastoupení bylo ve skupině 16 – 18 let vyrovnané. Patnáctiletých bylo pouze 3% a devatenáctiletých 37%. Lze to vysvětlit v případě nejmladších ve skupině tím, že se blíží konec roku a tak těch, kteří nastoupili do prvního ročníku v patnácti letech, je již málo. Na rozdíl od nich, devatenáctiletí studenti jsou nejspíše uční posledního ročníku, kteří nastupovali povinnou školní docházkou později nebo některý z ročníků opakovali.

Vyhodnocení otázky č. 1 (Seřad'te uvedené televizní stanice dle preferencí (nejoblíbenější televizní stanici přiřad'te jedničku, méně oblíbené dvojku atd., nejméně oblíbené přiřad'te čtyřku.)

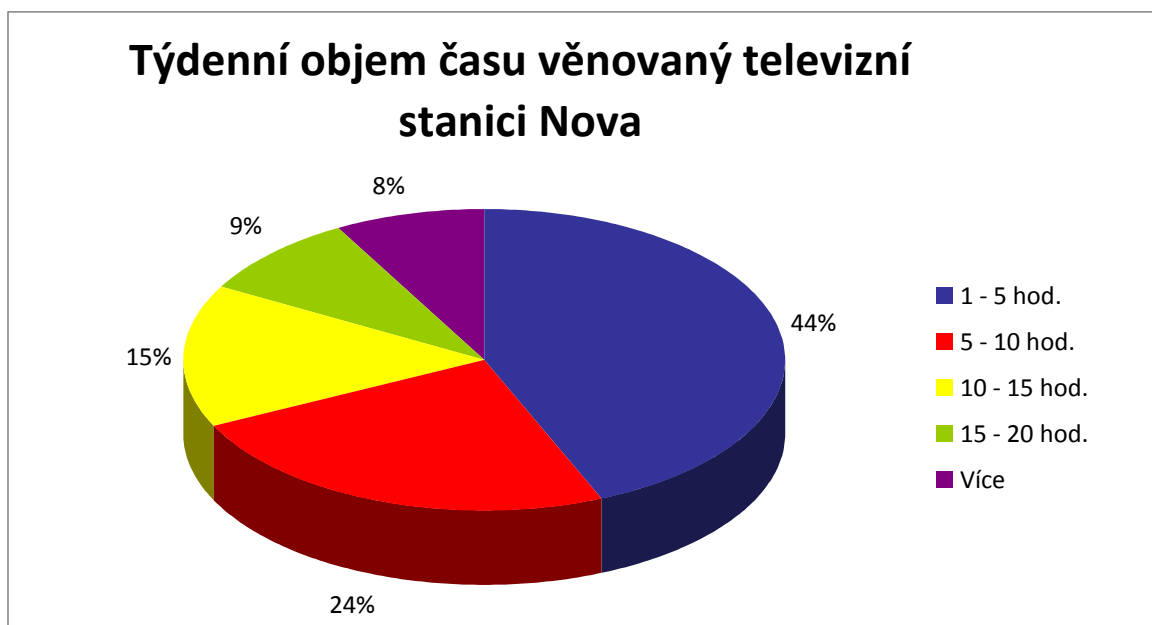
Preferenční otázka se ptala na to, které televizní stanici respondent dává přednost a naopak kterou řadí až na poslední místo. Respondenti měli seřadit pomocí čtyřstupňové sestupné škály podle oblíbenosti tyto televizní stanice: ČT1, ČT2, Prima, Nova. Nejoblíbenější stanici měla být přiřazena hodnota 1, nejméně oblíbené hodnota 4. Na grafu. č. 7 je znázorněna sledovanost jednotlivých televizních stanic. Velikou převahu nad ostatními získala televize Nova, což vzhledem k charakteristice cílové skupiny není velkým překvapením. Je důležité se zmínit o směrodatné odchylce, která charakterizuje, jak je soubor mládeže ve vztahu k dané hodnotě jednotný, či jak jsou jeho odpovědi rozptýleny do čtyř možných odpovědí. Směrodatná odchylka pro uvedení televizní stanice Nova jako nejpreferovanější činí 0,73. Jen málo respondentů uvedlo pro televizní stanici Nova jinou hodnotu než 1. Druhé místo obsadila televize Prima a poslední dvě místa, s téměř vyváženou oblibou, zaujala televizní stanice ČT1 a ČT2.

Graf č. 7

Vyhodnocení otázky č. 2 (Kolik hodin týdně sledujete televizní stanici NOVA.)

Otázka č. 2 zkoumala, jaký týdenní objem času věnují respondenti sledování televizní stanice Nova. Téměř polovina respondentů sleduje televizi Nova do pěti hodin za týden (44%) a téměř tři čtvrtiny respondentů sledují televizi Nova do deseti hodin (68%). To je vzhledem k předchozím výzkumům vcelku pozitivní jev. Avšak 32% těch, kteří sledují televizi Nova nad deset hodin, jistě také není zanedbatelný počet. Pokles zájmu o televizi můžeme přičítat vzrůstající komputelizaci společnosti. Mládež jistě tráví více času brouzdáním na internetu nebo hraním počítačových her. Zde se nabízí otázka, zda je počáteční nadšení z úbytku času tráveného s televizí na místě. Vlivy působící na mládež prostřednictvím počítačových her a internetu mohou totiž napáchat mnohem větší škody než vlivy televizního vysílání. Graf č. 8 znázorňuje týdenní objem času věnovaný sledování televize Nova.

Graf č. 8

Vyhodnocení otázky č. 3 (Jste s programem televizní stanice NOVA spokojeni?) a č. 4 (Co byste na programu televizní stanice NOVA pozměnili, popř. co Vám na něm vadí.)

Pokud je televize Nova nejoblíbenější televizní stanicí respondentů, je zajímavé stanovit, zda jsou s programem televize spokojeni či jim na něm něco vadí. I přes obrovský zájem o toto médium je 30% respondentů s programem minimálně spíše nespokojeno (29%). Bohužel téměř shodná část oslovených respondentů je s programem zcela spokojena (28%). Je však zajímavý podíl těch, kteří uvedli, že jsou spíše spokojeni (37%), jakoby si nebyli zcela jisti, zda je program úplně v pořádku.

Na tuto otázku navazovalo zjištění, co tedy respondentům na programu vadí nejvíce. Nebylo překvapivé zjištění, že 67% vadí začleňování reklamy do průběhu pořadů. Dále byla uváděna pokleslá estetická úroveň (8%), pokleslá intelektuální úroveň (8%), zobrazování sexuality (7%) a zobrazování násilí (6%).

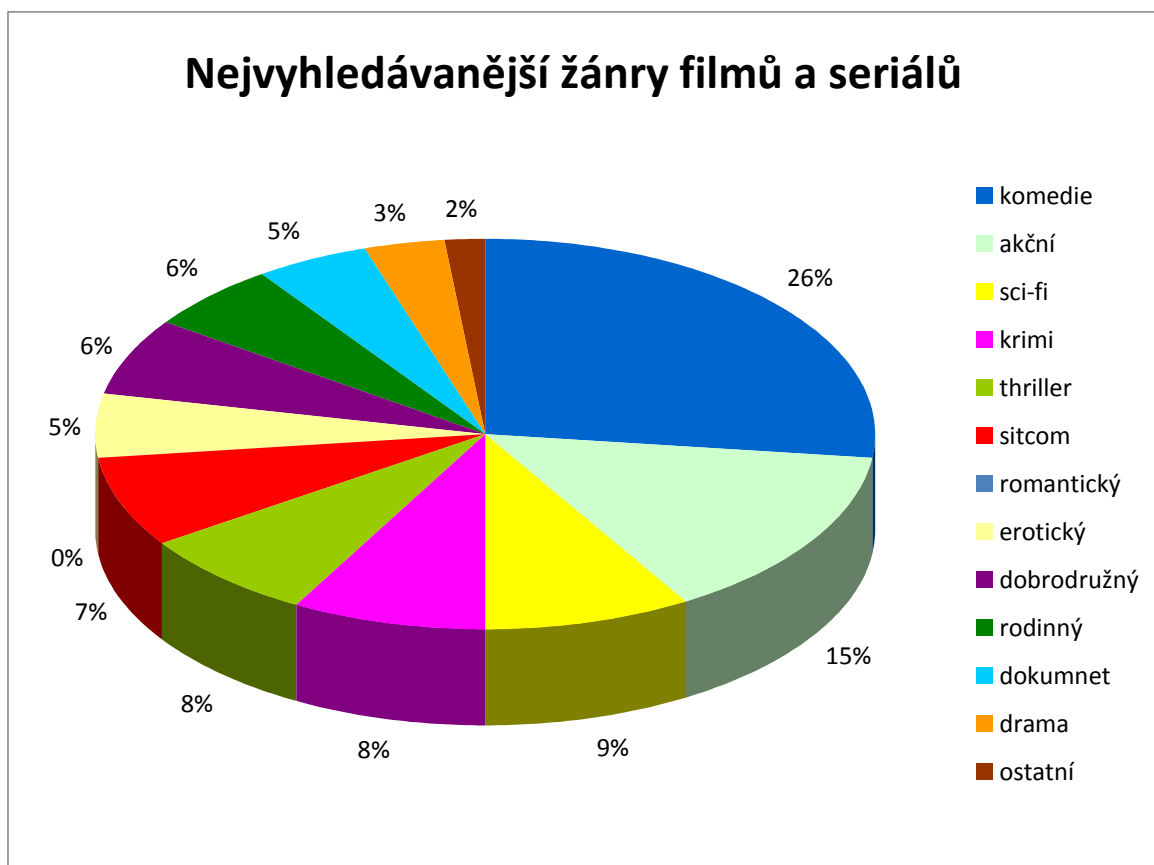
Vyhodnocení otázky č. 5 (Vyhledáváte v programu televizní stanice NOVA spíše filmy a seriály nebo pořady.) a 6 (Jaký typ filmů/seriálů v programu televizní stanice NOVA vyhledáváte nejčastěji?)

V programu televize Nova můžeme najít filmy, seriály a televizní pořady. Předmětem této otázky bylo zjistit, zda respondenti vyhledávají spíše televizní pořady nebo filmy a seriály. 90% respondentů vyhledává filmy nebo seriály a pouhých 10% vyhledává televizní pořady. To je vzhledem k vysoké sledovanosti „Televizních novin“ dosti překvapivé a zdá se, že respondenti se stále častěji prostřednictvím televize baví, než aby získávali informace. Bylo by však zajímavé zjistit, jakým způsobem a zda vůbec mladí lidé získávají informace o dění ve světě, politice, kultuře apod.

Pokud mládež nejčastěji vyhledává filmy a seriály, pojďme se podívat, které žánry nejčastěji sleduje (graf č. 9). Zde lze předpokládat jisté odlišnosti mezi pohlavími. Ženy mnohem častěji vyhledávají romantické a rodinné filmy. Muži naopak erotické a akční filmy a seriály, avšak ne s takovým nárůstem. V celku je nejvíce vyhledávaným žánrem komedie (25%) a akční (18%). Další vysílané žánry v programu televize Nova jsou vyhledávány s podobnou intenzitou.

Vyhodnocení otázky č. 7 Jaký typ televizního pořadu v programu televizní stanice NOVA vyhledáváte nejčastěji?

Těch, kteří nejčastěji vyhledávají televizní pořady je tedy pouze 10%. Pojďme poukázat na to, které žánry televizních pořadů jsou nejvíce v oblibě. Předem je však nutné zdůraznit, že se jedná o tak nízký počet respondentů, že výsledky této otázky nejsou pro skupinu respondentů reprezentativní. Téměř polovina respondentů (43%) uvedla pořad zábavný. Konečně jsou také uvedeny zpravodajské pořady (21%) a publicistické pořady (18%).

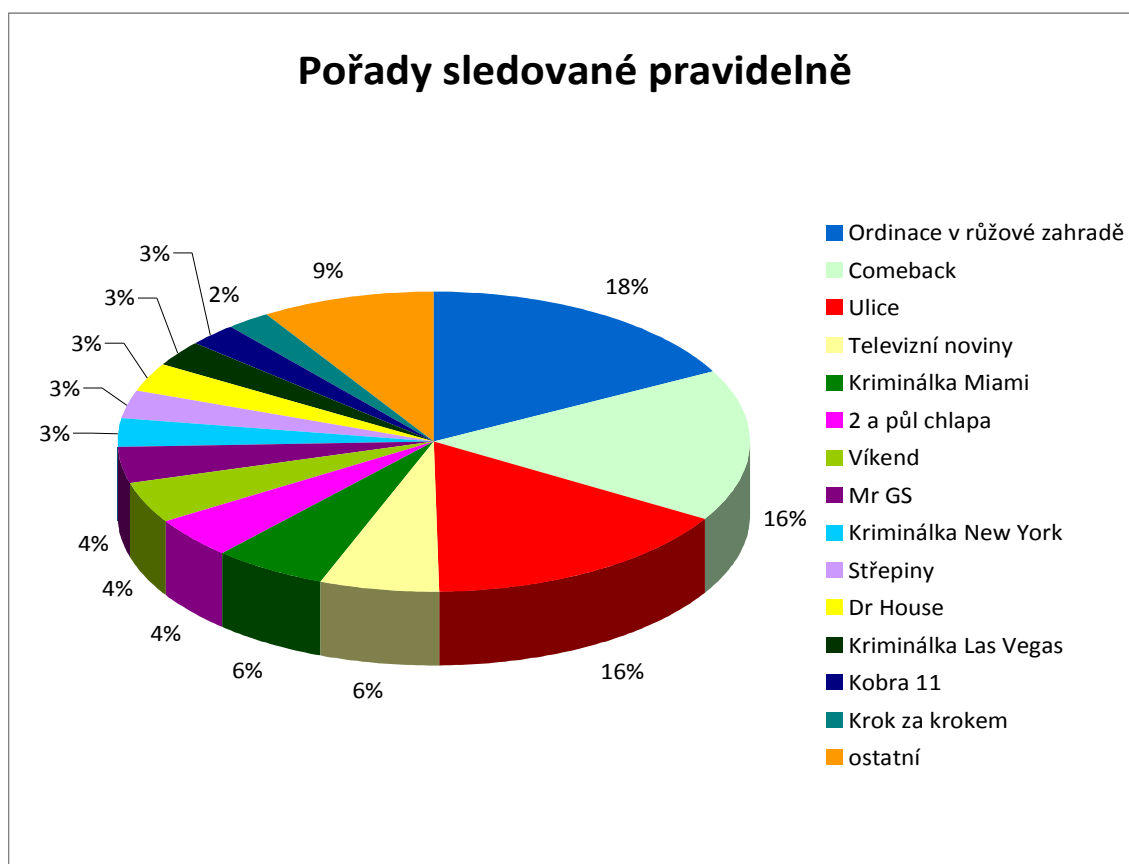
Graf č. 9

Vyhodnocení otázky č. 8 (Sledujete nějaký konkrétní pořad televizní stanice NOVA pravidelně?) a 9 (Uveďte název pořadu, který pravidelně sledujete.)

Pokud mládež tráví s televizí Nova čas, je na místě odhalit, zda sleduje některý konkrétní pořad pravidelně, popřípadě který. Vcelku značná část respondentů (61%) uvedlo, že pravidelně sleduje nebo spíše sleduje konkrétní pořad. Naopak 31% nesleduje nebo spíše nesleduje žádný pořad pravidelně. Zdá se, že ženy si jsou z 65% jisty, že sledují některý konkrétní pořad pravidelně.

Respondenti sledují pravidelně jak televizní pořady, tak filmy, ale nejčastěji seriály. První tři místa byla, s vyváženým skóre, obsazena seriály, které jsou původní tvorbou televize Nova. Jedná se o seriály Ulice (16%), Ordinace v růžové zahradě (17%) a Comeback (16%). Další pořady jsou, vzhledem k masovému sledování těchto tří seriálů, nepodstatné, avšak jejich zastoupení lze spatřit na grafu č. 10. V následující kapitole se budeme zabývat analýzou

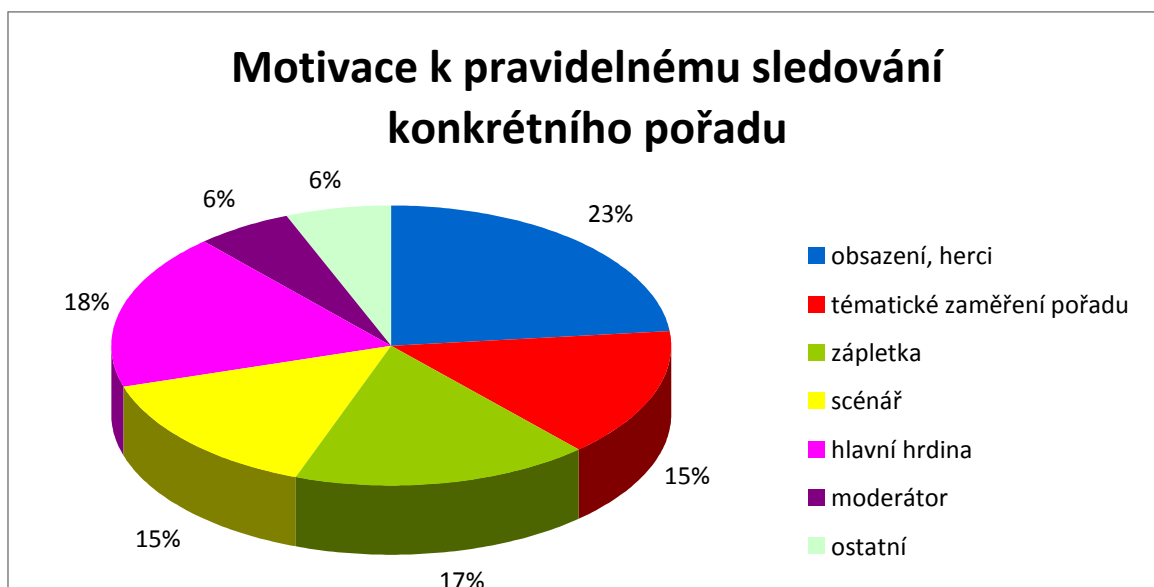
těchto seriálů a pokusíme se zjistit, čím jsou pro diváka tak přitažlivé. Také by bylo vhodné popsat typického diváka jednotlivých seriálů.

Graf č. 10

Vyhodnocení otázky č. 10 (Proč sledujete právě tento pořad pravidelně, co Vás na něm zaujalo, co se Vám na něm líbí?)

Samozřejmostí je zjistit, co respondenty motivuje k pravidelnému sledování uvedených pořadů (graf č. 11). Respondenti však volili odpovědi u každé možnosti s podobnou četností. Snad jen motivace v podobě obsazení a herců se zvýraznila, a to 25%. Nejmenší motivací je pro respondenty moderátor (5%), což je však dáno nízkým zájmem o televizní pořady.

Graf č. 11

Vyhodnocení otázky č. 11 (Co od sledování tel. stanice NOVA očekáváte?)

Otázkou č. 11 bylo sledováno to, zda respondenti od televizní stanice Nova očekávají spíše relaxaci a zábavu nebo získání informací a vzdělávání. Vzhledem k vysoké sledovanosti „televizních novin“ skupinou osob nad 15 let, byla tato otázka spíše chápána tak, zda jsou si respondenti vědomi, že i když televize Nova prodává s vysokým ziskem své zpravodajství, nelze od něj čekat získání objektivních informací a od publicistických pořadů vzdělávání. Bylo však zjištěno, že jen malá část respondentů má o zpravodajství a publicistiku zájem. Daly se tedy čekat tyto výsledky: 85% očekává relaxaci a zábavu, 15% očekává získání informací a vzdělávání.

Vyhodnocení otázky č. 12 (S kterým z tvrzení souhlasíte?) a 13 (S kterým z tvrzení souhlasíte?)

Obě tyto otázky byly postaveny na tom, že respondent má zaškrtnout to tvrzení, s kterým souhlasí. Otázka č. 12 řešila, zda se respondenti při sledování televize rozptylují jinou činností, kterou vykonávají nebo zda v klidu sedí na gauči a sledují tak pořad nerušeně.

Zde nebyla zaregistrována větší diference v odpovědích. 56% odpovědělo, že při sledování televize nevykonává jinou činnost, 44% respondentů souhlasilo s opačným tvrzením.

Otázka č. 13 sledovala způsob sledování televize v tom smyslu, zda je televizní přístroj zapínán s úmyslem shlédnout konkrétní pořad nebo bez ohledu na to, zda respondent ví, co je právě na programu. U této otázky také nebyla zaznamenána značnější rozdílnost v odpovědích. O něco větší než u předchozí otázky však přece jen byla. Respondentů, kteří zapínají televizi s úmyslem shlédnout konkrétní pořad bylo 60%. Těch, kteří ji zapínají bez znalosti televizního programu bylo 40%.

4.3.3 Analýza nejsledovanějších pořadů – Ulice, Ordinace v růžové zahradě, Comeback

Ordinace v růžové zahradě, Ulice

Seriál Ulice a Ordinace v růžové zahradě můžeme zařadit mezi tzv. mýdlové opery (soap opera). Soap opera je v českém prostředí relativně novým a terminologicky neusazeným žánrem, který zaznamenal svůj počátek v roce 2004 se začátkem vysílání seriálu Rodinná pouta, následovala Pojišťovna štěstí a od roku 2005 Ordinace v růžové zahradě (2005, Lucie Konečná, Nova, CZ) a Ulice (2005, Radek Bajgar, Nova, CZ). Jejím předchůdcem bylo rozhlasové vysílání ve 30. letech, sponzorované výrobci pracích prášků, které se nažilo přizpůsobit rutinnímu rytmu denních prací vykonávaných ženami v domácnosti. S nástupem televize ve čtyřicátých letech se soap opery přesunuly na obrazovky a staly se vůbec první televizní zábavou.

Tento žánr se vyznačuje především velkým počtem dílů, které jsou vysílány v delším časovém horizontu. „*Příběh je rozdělen do jednotlivých dílů vysílaných v delším časovém horizontu. Jednotlivé příběhové linie jsou na předělu jednotlivých částí přerušovány tak, aby vzbuzovaly nutkání vrátit se ke sledování.*“ (Korda, 2005). To zabezpečuje velké množství diváků, stejně jako fakt, že pravidelní diváci časem získávají k postavám seriálu a hercům silný vztah. Divák velmi dobře zná hlavní postavy a ví detaily z jejich života. Specifikou českých soap oper je obsazování známých herců do rolí hlavních postav. Často se dokonce jedná o velmi vážené herce a herečky (např. Hana Maciuchová).

Obsahem tohoto žánru je řešení mezilidských vztahů a problémů. „*Hlavní hrdinové nebo hrdinky mají obvykle problémy s nešťastnou láskou, rodinnými a pracovními vztahy, finanční situací, intrikami, nechtěným těhotenstvím a podobně. Příběhy jednotlivých soap oper jsou si velice podobné, zápletky jsou jednoduché a předvídatelné, ovšem nechybí dramatický náboj.*“ (Mýdlová opera [online]). Soap opery jsou populární mimo jiné i proto, že korespondují s aktuálním obdobím a mnohé události zakomponované do kontinuálního příběhu zabírají zhruba stejné množství času, jako by zabraly v reálném životě.

Seriál *Ordinace v růžové zahradě* je zasazen do prostředí menšího města Kamenice, kde hlavními hrdiny jsou nejen lékaři a zdravotní sestry, ale i jejich rodinní příslušníci, blízcí přátelé a také pacientky. Když se v roce 2005 začal vysílat tento seriál, jednalo se v rámci žánru soap opery o tzv. medical soap – nemocniční seriál. Jednalo se o příběhy lékařů a zdravotnického personálu gynekologie a pediatrie. Námět se zdál být zpočátku velmi dobrým nápadem, jelikož tak choulostivé téma jako gynekologie se doposud nikdo neodvážil prostřednictvím filmu či seriálu odhalit. V současné době, o 5 let později, se seriálové prostředí rozšířilo o chirurgii a plastickou chirurgii. Zde se nabízí otázka, zda když bude pokračovat zájem o tento seriál, bude příběh rozšířen do prostředí celé nemocnice? Na obrazovkách se objevují stále častěji stejné příběhy a situace, postavy se zabývají podobnými problémy a často lze děj předvídat dopředu. Seriál, který byl dříve založen na zajímavých problémech pacientek, dnes nahradilo neustálé řešení mezilidských vztahů a tím začal seriál trpět nedostatkem herců. Na webových stránkách televize Nova dokonce existuje pavouk vztahů (příloha č.8), který tento fakt jen potvrzuje. O popularitě tohoto seriálu však nemusíme polemizovat. Nová řada seriálu si stabilně drží vysokou sledovanost, a to až 50%. Je to dáno i tím, že lidem je lékařské prostředí velice blízké. Není výjimkou, že diváci získávají informace o nemocech a o zdraví právě prostřednictvím seriálu. Hlavenková k tomu ve své diplomové práci píše: „*Seriály z lékařského prostředí jsou divácky i produkčně oblíbeným žánrem zejména od devadesátých let. V rámci jejich děje jsou prezentovány reálné diagnózy, a tak obsahy populární kultury získávají nový rozměr, a to edukační. Na konstrukci děje a zejména na samotné podobě scénáře se podílejí lékaři a odborní pracovníci z oblasti lékařství.*“ (2009). Na webových stránkách televize Nova slouží divákům dokonce i poradna, a to především z oblasti plastických zákroků. Na webových stránkách Československé databáze je tato medical soap ohodnocena 17%

Seriál *Ulice* je spíše rodinným seriálem. Stále se však jedná o soap operu, která je vysílána dokonce každý den (tzv. daily soap), a to již pátým rokem. Na rozdíl od seriálu

Ordinace v růžové zahradě je zde mnohem více znát korespondence s aktuálním časovým obdobím. Není výjimkou vysílání vánočních dílů na Vánoce apod. Děj seriálu se odehrává v jedné fiktivní ulici na periferii Prahy. Stojí zde několik činžovních domů, obchod, kadeřnictví, restaurace, hudební klub Coolna a další budovy. Ve zmíněném činžovním domě bydlí některé z rodin, které jsou v seriálu od jeho počátku. Tvůrci Ulice však umí seriál vždy oživit příchodem nové postavy nebo reakcí na aktuální dění ve světě. Začlenění seriálu do programu, a to před „Televizní noviny“ bylo velmi šikovné a jistě i cílené. Televize si tak připravuje diváky pro „Televizní noviny“ a ostatní plnoformátové televizní stanice v tento čas naopak "pláčou". Důvodem jsou nízká čísla sledovanosti jejich pořadů vysílaných v tomto bloku. Navíc se jim nedaří vyrobit takový formát, který by byl solidní konkurencí a mohl s *Ulicí* rovnocenně soupeřit. Naopak to spíše vypadá, že vedení těchto televizních stanic rezignovalo (*Ulice* je letošním trhákem Novy. Ostatní kanály neví, jak ji porazit [online]). Seriál *Ulice* každý den v podvečer sleduje přes 1,2 milionu diváků (Nova vládne 15 let: Drsné dospívání s Novou a digitální moloch dneška [online]). Na webových stránkách Československé databáze je tato medical soap ohodnocena 25%.

Comeback

Relativně nový seriál *Comeback*, který je vysílán od roku 2008, si hned od počátku získal své příznivce, na druhé straně však jsou i odpůrci této situační komedie (sitcom). Zájem o tento žánr je snad po celém světě, jen v České Republice se ještě nepodařilo vytvořit sitcom, který by byl zábavný a zároveň ne hloupý, zkrátka postavený na inteligentním humoru. Seriály jako „Nováci“, či „Hospoda“ z různých důvodů sitcomový žánr příliš nenaplňovaly. Tento žánr je charakterizován právě koncentrovaným humorem a dobře vymyšlenými situacemi. Navíc dobrý a vysoce sledovaný sitcom je pro televizní stanici velice přínosný. Umožňuje totiž plynulou výrobu z vlastních zdrojů, tedy efektivní využití omezených podmínek tel. studia, stabilní skupiny herců, scénáristů. Je jedním ze základních stavebních prvků moderního televizního vysílání. V kontextu ostatních televizních žánrů se sitcom nachází někde mezi komedií skečem a situačním dramatem sériového typu.

Comeback vypráví prostý příběh o kdysi úspěšném zpěvákovi Tomáši Pacovském (Tomi Paci), který si za socialismu užíval obdivu fanynek a slušného balíku peněz. Dnes jako zapomenutý si otevírá obchod nazývaný U dvou akordů, kde prodává jeho bratr František Pacovský (Ozzák). Vše se naruší přijutím nové prodavačky Marcelky, která se snaží udělat

v obchodě pořádek. Tržba není nijak výnosná, jelikož Ozzák prodává pouze rockové a metalové disky a kdo by snad měl zájem o jiný žánr, ten ať do obchodu radši vůbec nechodí. Comeback je postaven na problémech hlavních postav a jejich blízkému okolí např. Tomášovy dcery Ivy, jejich dvou kamarádech, sourozencích Saši a Lexy a jejich matky Simony. Sitcomy bývají postaveny na individuálním hereckém výkonu známého baviče či skupinového efektu, což Comeback bez problémů splňuje. Dvě hlavní postavy byly totiž obsazeny Martinem Dejdařem a Tomášem Matonohou. Kromě smyšlených postav vstupují do děje jména někdejších hvězd typu Pavla Hornáka, jiná se v příběhu přímo zhmotní, jako třeba speciální host čtvrté epizody Helena Vondráčková.

Seriál Comeback má taktéž vysokou sledovanost. Desátou epizodu prvního českého sitcomu Comeback sledovalo v cílové skupině od patnácti do čtyřiapadesáti let patnáct procent obyvatel. Kreativní producent seriálu Tomáš Baldýnský však přiznává určité problémy, které z povahy seriálu plynou. sledovanost slovy: *"Náš hlavní problém je v tom, že se snažíme, aby postavy mluvily co nejpřirozeněji. Comeback ale běží před desátou večer. Máme velkou, téměř děsivou popularitu mezi mladými. Sleduju na internetu, že většinu nadšených ohlasů provází takové množství gramatických chyb, že to nemohl napsat nikdo přes čtrnáct let. Tedy doufám; jinak je naše školství opravdu na houby. Takže řešíte další věc - jako dospělý nechcete dělat tabu, na druhou stranu berete v úvahu věk diváků. A pak stejně zvolíte, co vám přijde vtipné."* (Comeback (metalisty Ozzáka) značí úspěch sitcomu (na Nově [online])).

Podle kritičky Mirky Spáčilové se jedná konečně o povedený seriál, který splňuje kritéria sitcomu. Je totiž postaven na dobře napsaných dialozích, což je hlavním předpokladem. Kritička ohodnotila tento sitcom 80%, na webových stránkách Československé filmové databáze je ohodnocen 60%.

Respondenti, kteří pravidelně sledují seriál Ulice nebo Ordinace v růžové zahradě jsou převážně ženského pohlaví. Comeback je z 62% mužským seriálem. Větší rozdíly byly zaznamenány jen v motivaci ke sledování těchto seriálů. Na seriál Ulice a Ordinace v růžové zahradě se respondenti pravidelně dívají převážně kvůli obsazení a hercům. Postavy jsou tedy vnímány spíše z hereckého hlediska než že by je diváci vnímali jako hrdiny seriálu. Seriál Comeback je naopak pravidelně sledován hlavně kvůli hlavním hrdinům. To koresponduje i s popisem žánrů soap opera a sitcom. Všechny seriály s podobným zastoupením respondenti sledují kvůli scénáři a zápletce.

4.4 Zhodnocení praktické části

Vyhodnocení hypotézy č. 1

Více než 75% respondentů, kteří preferují televizní stanici Nova, od ní očekávají zábavu a relaxaci.

Hypotéza se potvrdila. 87% respondentů (176), kteří preferují televizní stanici Nova, od ní očekávají zábavu a relaxaci.

	Preference Novy	Preference ostatních tel. stanic	celkem
Zábava a relaxace	176 (87%)	48	224
Informace, vzdělávání	27	13	40
celkem	203	61	264

Vyhodnocení hypotézy č. 2

Více než 25% respondentů, kteří preferují televizní stanici Nova, jsou s programem minimálně spíše nespokojeni.

Hypotéza se vyvrátila. Pouze 18% respondentů (36), kteří preferují televizní stanici Nova, jsou s programem minimálně spíše nespokojeni.

	Preference Novy	Preference ostatních tel. stanic	Součet
Nespokojen/spíše nespokojen	36 (18%)	30	66
Nevím/spíše spokojen/spokojen	167	31	198
Součet	203	61	264

Vyhodnocení hypotézy č. 3

Více než 75% respondentů, kteří jsou minimálně spíše nespokojeni s programem televize Nova, sledují tuto televizní stanici 1 – 5 hodin týdně.

Hypotéza se vyvrátila. 59% respondentů (39), kteří jsou minimálně spíše nespokojeni s programem televize Nova, sledují tuto televizní stanici 1 – 5 hodin.

	Nespokojen/spíše nespokojen	Nevím/spíše spokojen/spokojen	Součet
1 – 5 hodin	39 (59%)	69	108
Více než 5 hodin	27	129	156
Součet	66	198	264

Vyhodnocení hypotézy č. 4

Více než 50% žen vyhledává romantické filmy a seriály.

Hypotéza se potvrdila. 51% respondentů (39) žen vyhledává romantické filmy a seriály.

	Žena	Muž	Součet
Romantické filmy a seriály	39 (51%)	3	42
Ostatní	38	184	222
Součet	77	187	264

Vyhodnocení hypotézy č. 5

Více než 75% respondentů, kteří se dívají na televizi Nova 10 a více hodin týdně, sledují pravidelně některý konkrétní pořad.

Hypotéza se potvrdila. 83% respondentů (64), kteří se dívají na televizi Nova 10 a více hodin, sledují pravidelně některý konkrétní pořad.

	10 a více hodin	Méně než 10 hodin	Součet
Sledují pravidelně	64 (83%)	98	162
Nesledují pravidelně	13	89	102
Součet	77	187	264

Vyhodnocení hypotézy č. 6

Více než 50% respondentů, kteří sledují pravidelně konkrétní pořad, jej vyhledávají kvůli hlavnímu hrdinovi.

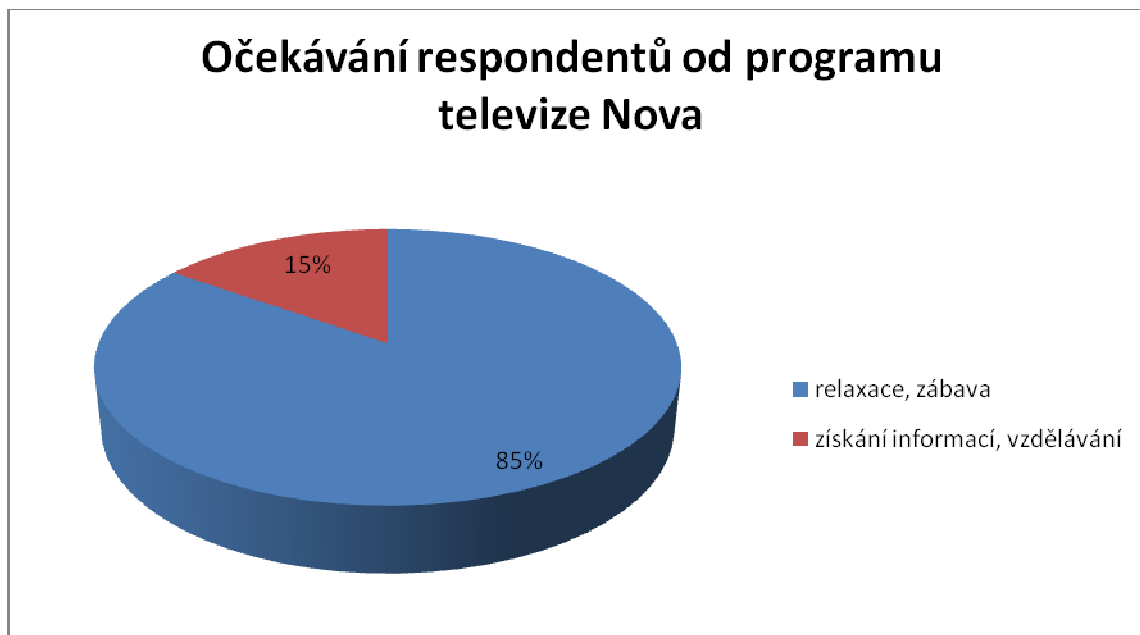
Hypotéza se vyvrátila. Pouze 18% respondentů (29), kteří sledují pravidelně konkrétní pořad, jej vyhledávají kvůli hlavnímu hrdinovi.

	Sledují pravidelně	Nesledují pravidelně	Součet
Hlavní hrdina	29 (18%)	0	29
Ostatní	133	102	235
Součet	162	102	264

Vyhodnocení hypotézy č. 7

Více než 25% respondentů očekává od televize Nova získání informací a vzdělávání.

Hypotéza se vyvrátila. 15% respondentů (40) očekává od televize Nova získání informací a vzdělávání.

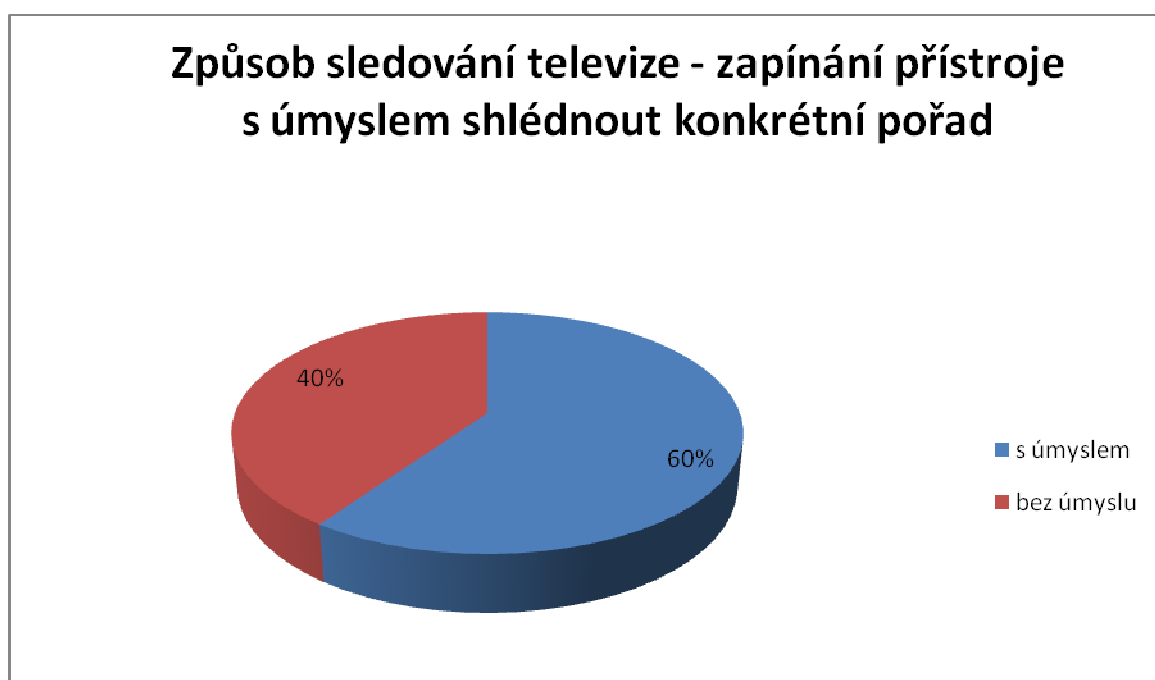

Graf č. 12

Vyhodnocení hypotézy č. 8

U více než 50% respondentů zapíná televizní přístroj s úmyslem shlédnout konkrétní pořad.

Hypotéza se potvrdila. 60% respondentů (159) zapíná televizní přístroj s úmyslem shlédnout konkrétní pořad.

Graf č. 13

5 Závěr

Adolescence je velmi specifické období, kdy si jedinec vytváří určitý hodnotový žebříček, světový názor, mravní ideál a vlastní životní styl. Začíná hodnotit sám sebe a také začíná přemýšlet o své vlastní perspektivě. Velmi důležité je v tomto období hledání osobní identity, vlastní jedinečnosti a autentičnosti. Všech těchto úkolů je dosahováno v interakci s prostředím, kam spadá nejen působení rodiny, školy, vrstevníků, ale také médií, mezi něž se řadí i film a televizní vysílání. Existují také určité vrozené dispozice, které se v průběhu života mohou projevit a ovlivnit tak individuum. Avšak díky předchozímu bádání se přikláním k názoru, že klíčový podíl na utváření osobnosti individua mají právě sociokulturní vlivy. Předmětem mé práce je však jen jedna část těchto vlivů, a to působení filmu a televizního vysílání. Z analýzy programu televizní stanice Nova je patrné, že snímky, které se dostávají na obrazovky, jsou ve většině případů americké produkce. Ty interpretují obraz západní civilizace, ve které se akcentují vzorce chování, z nichž některé jsou těžko slučitelné s kritérii, která naše společnost klade na morálku a etiku. Ve velkém množství filmů se objevuje násilí a sexualita, což jsou dva nejvýraznější atributy, které mladé diváky přitahují. Mimo to se v programu televize Nova často setkáváme s pořady s pokleslou estetickou či intelektuální úrovní. Zdá se však, že mladí lidé sledované pořady takto nehodnotí a jsou s programem z velké části spokojeni. Pokud opět připomenu, co se v období mládí děje a jak je jedinec v této fázi vývoje citlivý, musím se přiklonit k názoru, že jisté obsahy televizního vysílání mohou na určitého jedince působit negativně. Je však také důležité vzít v úvahu, jak často mladí lidé televizi sledují. Zdá se, že objem času tráveného před obrazovkami se mírně snižuje. Avšak stále není tak nízký na to, abychom mohli bádání nad vlivem televizního vysílání s klidným svědomím pustit z hlavy. Nicméně vedle sledování televize je stále více znepokojující objem času strávený pře obrazovkou počítače. V oblíbě jsou různé počítačové hry, prostřednictvím kterých se mladý člověk dostává do virtuální reality a „vtělen do hrdiny“ ochraňuje, v horším a zároveň častějším případě, vraždí. Jistě že na trhu jsou i hry rozvíjející osobnost, postřeh, tvůrčí myšlení apod., ale troufám si tvrdit, že mezi mladými lidmi nebude tento druh her tolik oblíben. Na tomto místě bych ráda uvedla událost z 16. dubna 2007, kdy po sobě korejský masový vrah Čo Sung-hu zanechal 32 mrtvých studentů a učitelů Virginské univerzity. Mladík údajně střílel po vzoru filmového hrdiny ze snímku Starý muž, který byl neoprávněně odsouzen na 15 let nepodmíněně. Film byl plný násilí, které útočník zbožňoval (DailyMail, 2007). Dalším problémem je neomezený přístup na internet, o kterém se vedou

aktuálně debaty. Prostřednictvím sítě se může mladý člověk dostat k negativně působícím obsahům, nemluvě o možnosti zneužívání dětí a mládeže na internetu. Je tedy nutné věnovat se ve výchově i tomu, jak se má mládež na internetu chovat. Rodiče většinou aplikují omezení ve smyslu stanovení určitého časového limitu. Bylo by však vhodnější, kdyby měli rodiče přehled nad konzumovaným obsahem. Kromě dalších důvodů je často na vině nedostatek počítačové gramotnosti. Jen necelá třetina rodičů surfujících dětí se v elektronickém světě pohybuje stejně zkušeně jako jejich potomek. Tato skupina rodičů považuje za rozumnější děti o rizicích poučit, než zavádět nějaké plošné filtrování. Ideálním řešením by bylo, kdyby měli nad mladými lidmi ochrannou ruku rodiče, kteří by monitorovali, co jejich dítě na internetu zajímá, jaké stránky navštěvuje a jaké hry hraje.

V této práci jsem se zabývala především problematikou působení filmu a seriálu v televizním vysílání. Předmětem dalšího bádání by tedy mohla být otázka, jak velký podíl ve volném čase mládeže zaujímá práce s počítačem a které obsahy se nejčastěji k mládeži dostávají. Velice zajímavé by bylo zaměřit se na cílovou skupinu dětí ve věku 10-13 let.

Seznam literatury a odborných pramenů

- BŮŽEK, Antonín; RŮŽIČKOVÁ, Bronislava; RŮŽIČKA, Evžen. Prostředky masové komunikace jako součást životního stylu mládeže. In *Socialia 1999*. Hradec Králové : Gaudeamus, 1999, s. 87 - 90. ISBN 80-7041-112-0
- CAKIRPALOGLU, P. *Psychologie hodnot*. Praha: Votobia, 2004, 427 s. ISBN 80-7220-195-6
- DailyMail. Vyšinutý mstitel vraždil spolužáky podle filmu. *Hradecké noviny*, 2007, roč. 16, č. 93, s. 23. ISSN 1802-0984
- DeFLEUR, Melvil L., BALLOVÁ-ROKEACHOVÁ, Sandra J. *Teorie masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, 363 s. ISBN 80-7184-099-8
- FRAJTOVÁ, M. *Krize si divák nesmí všimnout, říká šéf Novy* [online]. Vystaveno 09.08.2009 [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <http://www.tyden.cz/rubriky/media/televize/krize-si-divak-nesmi-vsimmnout-rika-sef-novy_133082.html>
- Flek, *Seriál Ordinace v růžové zahradě ovládá televizní obrazovky* [online]. Vystaveno 21.10.2006 [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <<http://www.mliko.cz/nazory-recenze/recenze/serial-ordinace-v-ruzove-zahrade-ovlada-televizni-obrazovky>>
- GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 647 s. ISBN 80-85605-28-7
- GRONEMEYER, A. *Film*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004, 192 s. ISBN 80-251-0209-2
- HAVLÍKOVÁ, Marie. Sonda do životního způsobu české středoškolské mládeže na přelomu tisíciletí. In *Socialia 2002*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2002, s. 70 - 74. ISBN 80-7041-784-6
- HLAVENKOVÁ, I. *Ideologická analýza skupinových ideologií: Působení lékařské ideologie v seriálu Ordinace v růžové zahradě*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009
- *Hospodářský výsledek ČT* [online]. [cit. 2010-03-27]. Dostupné z : <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/hospodareni/>>
- Hradec ujel Praze. *Hradecké noviny*, 2007, roč. 16, č. 46, s. 18. ISSN 1802-0984.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0

- *Jan Palach (11.8.1948 – 19.1.1969): Pochodeň č.1* [online]. [cit. 2010-03-27]. Dostupné z: <<http://zivotopisyonline.cz/jan-palach-1181948-1911969-pochoden-c-1/>>
- KASAL, J. Stud a mravnost v sexuálním chování mládeže. In *Socialia 2004*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2005, s. 193-198. ISBN 80-7041-283-6
- *Kodex České televize*. Praha : Česká televize, 2003, 46 s. ISBN 80-85005-46-8
- Kol. autorů. *Dějiny českých médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0632-1
- Kol. autorů. *Kronika filmu*. Praha: Fortuna Print, 1995, 670 s. ISBN 80-85873-39-7
- KON, I. S. *Kapitoly z psychologie dospívání*. 1. vyd. Praha: SPN, 1988, 184 s.
- KORDA, J. *Úvod do studia televize : studijní texty pro distanční studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 77 s. ISBN 80-244-1135-0
- KRAUS, B. *Sociální aspekty výchovy*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999, 165 s. ISBN: 80-7041-135-X
- KRAUS, B. *Sociální analýza mládeže ve východočeském regionu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, 21 s. ISBN 80-7041-724-2
- KRAUS, Blahoslav. Sociální analýza mládeže. In *Socialia 2002*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2002, s. 6 - 14. ISBN 80-7041-784-6
- KRAUS, B. a kol. *Jak žije středoškolská mládež na počátku XXI. Století*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004, 171 s. ISBN 80-7041-738-2
- KUČEROVÁ, S. *Člověk hodnoty výchova*. 1. vyd. Prešov: ManaCon Prešov, 1996, 232 s. ISBN 80-85668-34-3
- LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998, 344 s. ISBN 80-7169-195-X
- MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, 144 s. ISBN 80-7178-747-7
- MAZANEC, J. *Comeback - Recenze úvodního dílu* [online]. Vystaveno 26.08.2008 [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <<http://www.gorilla.cz/article/5128-comeback-recenze-uvodniho-dilu.html>>
- MediaShow, *Ulice je letošním trhákem Novy. Ostatní kanály neví, jak ji porazit* [online]. Vystaveno 05.10.2009 [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <<http://www.mediashow.cz/clanek/Ulice-je-letosnim-trhakem-Novy-Ostatni-kanaly-nevi-jak-ji-porazit>>
- MONACO, J. *Jak číst film*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2004, 735 s. ISBN 978-80-00-01410-4
- *Mýdlová opera* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/M%C3%BDdlov%C3%A1_opera>

- NAKONEČÝ, M. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998, 590 s. ISBN 80-200-0689-3
- *O pořadu* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <<http://comeback.nova.cz/rubrika/oporadu>>
- *Ordinace v růžové zahradě (TV seriál)* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <<http://www.csfd.cz/film/215294-ordinace-v-ruzove-zahrade/?text=143718>>
- *O seriálu* [online]. Vystaveno 19.09.2006 [cit. 2010-03-16]. Dostupné z : <<http://ordinace.nova.cz/rubrika/oserialu>>
- PILOUS, M. *Recenze sitcomu Comeback* [online]. Vystaveno 26.01.2009 [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <http://www.czechgamer.com/clanek.php?sekce=kultura&id_clanku=82>
- PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 1998, 328 s. ISBN 80-7178-252-1
- *(Prvních) 10 let České televize*. Praha: Česká televize, 2002, 372 s. ISBN 80-85005-37-9
- QUESNELL, M. L. *Co si myslíme, čemu věříme a kdo jsme*. 1. vyd. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-1078-5
- RAYMOND, B. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 249 s. ISBN 80-244-0735-3
- RÖVEKAMP, B. *Hollywood*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004, 192 s. ISBN 80-251-0283-1
- RŮŽIČKA, D. *Televizní publicistika a dokument* [online]. Vystaveno 06.08.2006 [cit. 2010-01-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct/historie/1968-1969.php?leta1968_1969kapitola=2>
- RŮŽIČKOVÁ, Bronislava; RŮŽIČKA, Evžen. Prostředky masové komunikace a jejich vliv na rozvoj osobnosti žáka. In *Socialia 2004*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004, s. 353 - 357. ISBN 80-7041-283-6
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004, 390 s. ISBN 80-7178-829-5
- SAK, P. *Anotace výzkumu "Media v životě mládeže"* [online]. [cit. 2010-03-11]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/index.php?id=1&n=3&d_1=research&d_2=media>
- SAK, Petr. Média a hodnoty v sociálním poli mládeže. In *Socialia 1999*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999, s. 53 – 68. ISBN 80-7041-112-0
- SAK, P. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2000, 291 s. ISBN 80-7229-042-

- SAK, P. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, 2004, 240 s. ISBN 80-86320-33-2
- SPÁČILOVÁ, M. *A pak že Češi neumí napsat sitkom* [online]. Vystaveno 04.09.2008 [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <http://kultura.idnes.cz/prichazi-comeback-bizarni-sitkomova-rodinka-slibujici-smich-prv-/serialy.asp?c=A080903_182159_serialy_kot>
- ŠÍDLO, J. *Krize si divák nesmí všimnout, říká šéf Novy* [online]. Vystaveno 05.02.2009 [cit. 2010-03-13]. Dostupné z : <<http://kultura.ihned.cz/c1-33833350-drsne-dospivani-s-novou-vs-digitalni-leviathan-soucasnosti>>
- ŠTROBLOVÁ, S. *Film a televize jako audiovizuální zprostředkování světa*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 164 s. ISBN 978-80-86723-73-0
- *Svatý Valentýn – lásky čas nebo jen výnosný byznys?* [online]. [cit. 2010-03-17]. Dostupné z: <http://tiscali.cz/vale/vale_center_060123.900049.html>
- *Ulice (TV seriál)* [online]. [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <<http://www.csfid.cz/film/215263-ulice/?text=144568>>
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0
- VIZNA, P. *Comeback (metalisty Ozzáka) značí úspěch sitcomu (na Nově)* [online]. Vystaveno 10.11.2008 [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <<http://kultura.ihned.cz/c1-30098850-comeback-metalisty-ozzaka-znaci-uspech-sitcomu-na-nove>>
- *Výběr událostí roku 2003* [online]. [cit. 2010-01-11]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct/publikace/rocenky/2003/03.php>>
- ZEMANOVÁ, I. ŠÍDLO, J. *Nova vládne 15 let: Drsné dospívání s Novou a digitální moloch dneška* [online]. Vystaveno 10.11.2008 [cit. 2010-03-19]. Dostupné z : <<http://kultura.ihned.cz/c1-33833350-drsne-dospivani-s-novou-vs-digitalni-leviathan-soucasnosti>>
- ZEMANOVÁ, I. *Původní tvorba přijde levněji než licence* [online]. Vystaveno 19.09.2006 [cit. 2010-03-16]. Dostupné z : <[http://hn.ihned.cz/index.php?s1=5&s2=0&s3=0&s4=0&s5=0&s6=0&m=d&article\[id\]=19327590](http://hn.ihned.cz/index.php?s1=5&s2=0&s3=0&s4=0&s5=0&s6=0&m=d&article[id]=19327590)>

Seznam příloh

- **Příloha č. 1:** Tab. Indexy hodnot ve věkových skupinách – 2002
- **Příloha č. 2:** Tab. Volnočasové aktivity I. - 2001 (v %), věková skupina 15 - 30 let
- **Příloha č. 3:** Objem času věnovaného týdně aktivitám ve vzdělanostních skupinách – 1997
- **Příloha č. 4:** Podíl mediálních aktivit ve volném čase skupiny 15-30 let - 2000
- **Příloha č. 5:** Počet hodin věnovaný týdně aktivitám, 15-30 let - 1997
- **Příloha č. 6:** Přehled seriálů, filmů a televizních pořadů vysílaných na televizní stanici Nova v únoru 2010
- **Příloha č. 7:** Dotazník
- **Příloha č. 8:** Pavouk vtažů seriálu Ordinace b růžové zahradě

Příloha č. 1

Tab. Indexy hodnot ve věkových skupinách - 2002

	Věkové skupiny			
	15 - 18	19 - 23	24 - 30	Celkem
Zdraví	4,76	4,87	4,88	4,85
Láska	4,65	4,68	4,66	4,66
Mír, život bez válek	4,55	4,64	4,65	4,63
Životní partner	4,39	4,65	4,61	4,59
Svoboda	4,58	4,56	4,50	4,53
Přátelství	4,55	4,58	4,45	4,51
Rodina a děti	4,16	4,48	4,54	4,45
Zdravé životní prostředí	4,24	4,43	4,44	4,40
Demokracie	4,42	4,37	4,27	4,32
Pravda, poznání	3,97	4,20	4,19	4,15
Zajímavá práce	4,01	4,06	4,00	4,02
Rozvoj vlastní osobnosti	3,99	3,98	4,05	4,02
Plat, další příjmy	3,93	3,98	3,86	3,91
Úspěšnost v zaměstnání	3,90	3,88	3,88	3,88
Vzdělání	3,97	3,77	3,90	3,87
Uspokojování svých zájmů, koníčků	3,84	3,86	3,71	3,78
Být užitečný druhým lidem	3,51	3,79	3,78	3,74
Majetek	3,55	3,58	3,33	3,44
Soukromé podnikání	3,10	2,55	2,80	2,77
Společenská prestiž	2,76	2,70	2,72	2,72
Veřejně prospěšná činnost	2,39	2,41	2,54	2,47
Bůh	1,96	2,39	2,35	2,30
Politická angažovanost	1,60	1,54	1,60	1,58

SAK, Petr. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, 2004, s. 11. ISBN 80-86320-33-2

Příloha č. 2

Tab. Volnočasové aktivity I. - 2001 (v %), věková skupina 15 - 30 let

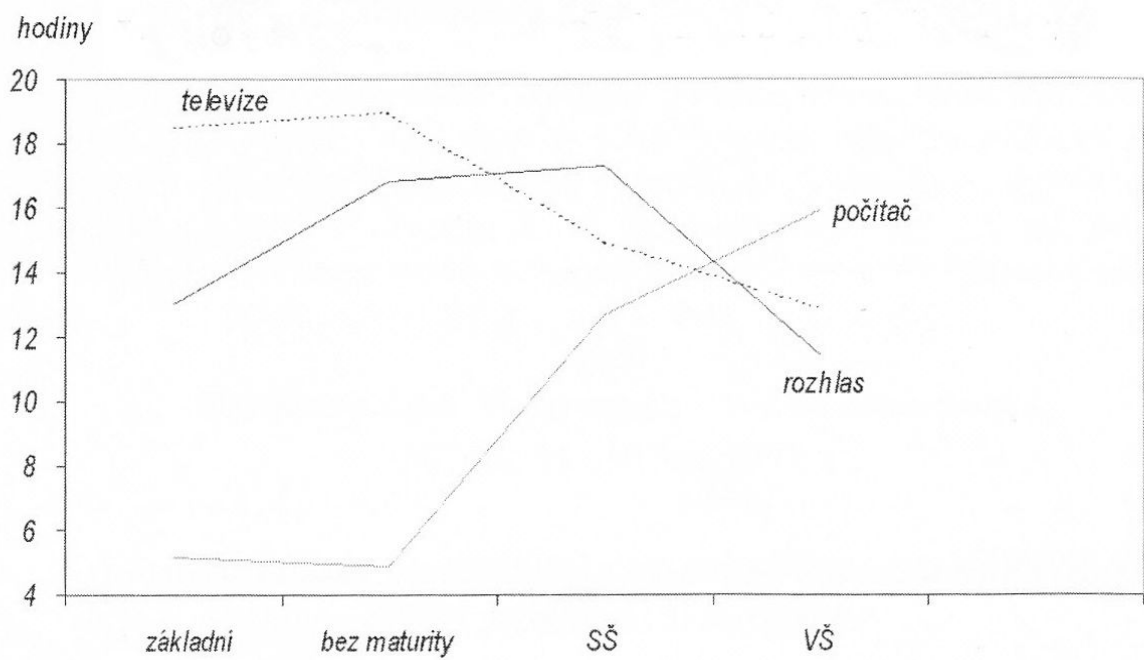
	Vůbec ne	Méně než 1x měsíčně	Méně než 1x týdně	Alespoň 1x týdně	Každý den	Celkem
Návštěva kina	8,28	61,82	25,84	3,89	0,17	100,00
Návštěva divadla	32,26	57,09	9,12	1,35	0,17	100,00
Návštěva výstavy, muzea, galerie	35,70	50,93	11,68	1,18	0,51	100,00
Hudební a dramatická činnost	59,80	15,54	6,59	12,67	5,41	100,00
Výtvarná činnost	52,20	23,14	10,81	9,63	4,22	100,00
Četba knih	14,19	21,62	13,34	31,08	19,76	100,00
Četba novin a časopisů	1,35	4,22	11,82	45,95	36,66	100,00
Sledování televize	0,84	0,84	3,89	22,80	71,62	100,00
Poslech rozhlasu	2,03	1,69	6,94	22,00	67,34	100,00
Poslech magnetofonu, gramofonu, CD	2,54	2,54	6,09	30,80	58,04	100,00
Návštěva koncertů vážné hudby	63,34	31,93	4,05	0,51	0,17	100,00
Návštěva koncertů populární hudby	40,54	51,01	6,59	1,69	0,17	100,00
Návštěva diskoték, tanečních zábav	25,72	41,46	19,63	12,52	0,68	100,00
Návštěva kaváren, restaurací	5,91	23,65	29,05	36,66	4,73	100,00
Schůzka s partnerem	27,07	3,38	4,40	26,57	38,58	100,00
Večírky, mejdany	21,28	38,51	26,18	13,18	0,84	100,00
Veřejně prospěšná a politická činnost	84,09	11,51	2,54	1,35	0,51	100,00
Turistika, trampování, výlety do přírody	22,13	44,26	22,97	9,46	1,18	100,00
Mimoškolní vzdělávání	55,33	15,40	9,98	14,55	4,74	100,00
Studium a příprava na školu	55,42	2,20	4,07	16,27	22,03	100,00
Návštěva sportovních utkání	52,54	23,73	13,56	9,49	0,68	100,00
Aktivní sportování	30,51	11,86	14,58	32,88	10,17	100,00
Odpočinek, nicnedělání, ležení	6,76	6,59	7,60	51,52	27,53	100,00
Účast na náboženském životě	84,63	4,90	2,87	7,09	0,51	100,00
Individuální duchovní aktivity, meditace	73,60	8,46	4,06	7,61	6,26	100,00
Milenecké aktivity	25,72	5,74	8,95	34,12	22,47	100,00
Sexuální aktivity	22,37	7,12	11,02	49,32	10,17	100,00
Práce s počítačem	27,53	7,09	7,77	25,00	32,60	100,00
Práce na zahradě	43,82	22,84	16,41	15,40	1,52	100,00
Chov zvířat	59,46	6,25	4,22	10,98	19,09	100,00
Sledování videa	31,42	16,89	17,74	30,24	3,72	100,00
Hry (počítačové, automaty)	54,39	13,34	12,33	16,05	3,89	100,00
Kuťilství	57,43	16,89	12,84	9,63	3,21	100,00
Sběratelství	82,60	9,63	4,39	2,53	0,84	100,00

Vedlejší výdělečná činnost	58,71	11,51	10,66	14,89	4,23	100,00
Výstavba a údržba domu, bytu, chaty	82,87	16,05	12,50	14,19	4,39	100,00
Domácí práce	7,26	6,42	11,15	41,05	34,12	100,00
Opravy a úprava kola, motocyklu, auta	56,95	19,83	11,69	10,17	1,36	100,00
Ruční práce	55,33	15,40	12,36	12,52	4,40	100,00
Povídání s přáteli, známými	0,51	2,20	6,60	41,62	49,07	100,00
Procházky, toulání se	12,71	16,27	24,07	37,29	9,66	100,00
Psaní dopisu, deníku	58,14	17,97	10,85	9,83	3,22	100,00
Chalupaření	84,33	9,37	4,26	1,87	0,17	100,00

SAK, Petr. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, 2004, s. 63. ISBN 80-86320-33-2

Příloha č. 3

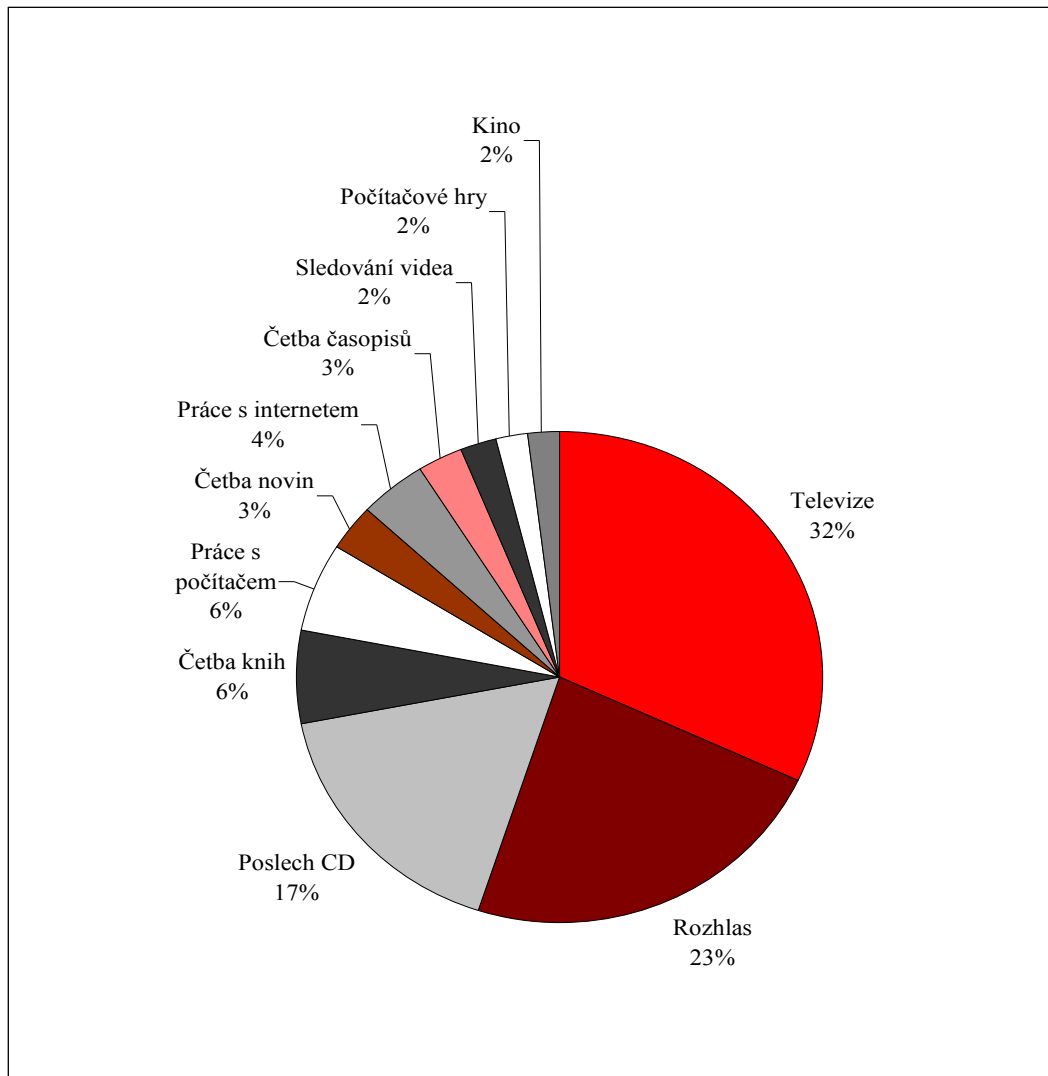
Objem času věnovaného týdně aktivitám ve vzdělanostních skupinách - 1997

SAK, P. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2000, 291 s. ISBN 80-7229-042-8

Příloha č. 4

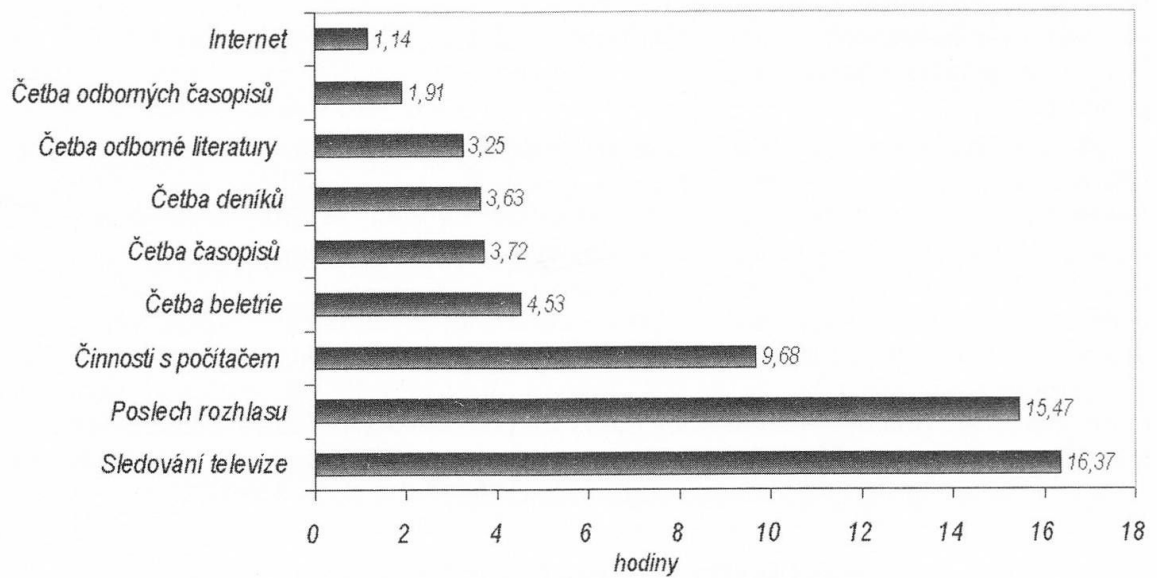
Podíl mediálních aktivit ve volném čase skupiny, 15-30 let - 2000

SAK, Petr. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, 2004, 240 s. ISBN 80-86320-33-2

Příloha č. 5

Počet hodin věnovaný týdně aktivitám – 15-30 let - 1997

SAK, P. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2000, 291 s. ISBN 80-7229-042-8

Příloha č. 6

Přehled seriálů, filmů a televizních pořadů vysílaných na televizní stanici Nova v únoru 2010

Název filmu	seriál/film/TV pořad	žánr	produkce
Můj přítel Monk	seriál	krimi	USA
Walker Texas Ranger	seriál	akční	USA
Pohřešování	seriál	mysteriózní	Kanada
Krok za krokem	seriál	rodinný	USA
Smallville	seriál	sci-fi	USA/Kanada
Vražedná čísla	seriál	krimi	USA
Kriminálka Miami	seriál	krimi	USA
Kriminálka New York	seriál	krimi	USA/Kanada
Ulice	seriál	rodinný	ČR
Kobra 11	seriál	krimi	Německo
Mentalista	seriál	krimi	USA
Námořní vyšetřovací služba	seriál	krimi	USA
Ordinace v růžové zahradě	seriál	rodinný	ČR
Bujné fantazie	seriál	erotický	Francie
Kriminálka Las Vegas	seriál	krimi	USA/Kanada
Zákon a pořádek	seriál	krimi	USA
Comeback	seriál	sitcom	ČR
2 a půl chlapa	seriál	komedie	USA
Dr. House	seriál	drama	USA
Dobrá voda	seriál	rodinný	ČR
Vteřiny před katastrofou	seriál	dokument	VB
To nevymyslíš	seriál	povídkový	ČR
Marco Polo	seriál	dobrodružný	USA
Hospoda	seriál	komedie	ČR
Táta XXXL	film	dokument	USA/VB
Zodiac	film	thriller	USA
Zprávař - Příběh Rona Burgundyho	film	komedie	USA
Noc na Karlštejně	film	muzikál	ČR

Lara Croft. Tomb Rider	film	akční	Německo/Japonsko/ USA/VB/Holandsko
Air Marshal	film	akční	USA
Nečekaný zločin	film	drama	USA
Šestý den	film	thriller	USA
Predátor z hlubin	film	akční	USA
Máš padáka!	film	komedie	USA
Slavnosti sněženek	film	komedie	ČR
Lara Croft Tomb Raider. Kolébka života	film	akční	Německo/Japonsko/ USA/VB/Holandsko
Hlubina	film	drama	USA
Pravda	film	thriller	Kanada
Muž bez stínu	film	thriller	USA/Německo
Desperado	film	western	USA
Světák	film	akční	USA
Vesničko má středisková	film	komedie	ČR
Deuce Bigalow. Evropský gigolo	film	komedie	USA
Phoenix	film	drama	USA
Z jiného úhlu	film	akční	Kanada
Muž bez stínu	film	thriller	USA
Sběratel kostí	film	thriller	USA
Non plus ultras	film	komedie	ČR
Slunce, seno, jahody	film	komedie	ČR
Stealth. Přísně tajná mise	film	akční	USA
Krvavá odplata	film	western	USA
28 dní	film	komedie	USA
Pomáda	film	komedie	USA
Super náhradník	film	komedie	USA
Spongebob v kalhotách	film	animovaný	USA
Tetička	film	komedie	ČR
Na hromnice o den více	film	komedie	USA
Lavina století	film	drama	Kanada
Ledové ostří	film	komedie	USA
Přepadení v Pacifiku	film	thriller	USA
Hlava nehlava	film	drama	USA

Ecce hoho Homolka	film	komedie	ČR
Sedm let v Tibetu	film	drama	USA/VB
Stupeň 7. Konec světa 1	film	akční	USA/Německo
Stupeň 7. Konec světa 2	film	akční	USA/Německo
Myšlenky na vraždu	film	thriller	Kanada
Ideál septimy	film	komedie	ČR
Poplach v oblacích	film	komedie	ČR/Německo
Druhá nebo první	film	komedie	USA
Lemra líná	film	komedie	USA
Přepadení 2. Temné území	film	thriller	USA
Oktoberfest	film	komedie	USA/Austrálie
Batman	film	thriller	USA/VB
Hogo fogo Homolka	film	komedie	ČR
Jen blázni spěchají	film	komedie	USA
10 důvodů, proč tě nenávidím	film	komedie	USA
Sít'	film	akční	USA
Barbora řadí	film	komedie	ČR
Od zítřka nečaruj	film	pohádka	ČR
Záměna	film	komedie	USA
Těsně vedle	film	drama	USA
Batman se vrací	film	thriller	USA/VB
Homolka a tobolka	film	komedie	ČR
Top Gun	film	akční	USA
Flynn Carsen: Honba za Kopím Osudu	film	dobrodružný	USA
Vnitřní záležitosti	film	krimi	USA
Dívka v modrém	film	komedie	ČR
Pan Tau	film	pohádka	ČR
Charlieho andílci	film	akční	USA/Německo
Klik. Život na dálkové ovládání	film	komedie	USA
Zástupce velitele	film	akční	USA/Rusko
Batman navždy	film	thriller	USA
Pane vy jste vdova	film	komedie	ČR
Prime	film	drama	USA

Flynn Carsen. Návrat do dolů krále Šalamouna	film	akční	USA
Hlas smrti	film	thriller	USA/VB/Kanada
Střepiny	TV pořad	publicistický	ČR
Volejte Novu	TV pořad	talk show	ČR
Mr. GS	TV pořad	talk show	ČR
Anno 2009	TV pořad	zábavný	ČR
Odpolední televizní noviny	TV pořad	zpravodajský	ČR
Televizní noviny	TV pořad	zpravodajský	ČR
Víkend	TV pořad	reportážní	ČR
Stahovák	TV pořad	zábavný	ČR
Občanské judo	TV pořad	publicistický	ČR
Rady ptáka Loskutáka	TV pořad	magazín	ČR
Babicovy dobroty	TV pořad	cooking-show	ČR
Koření	TV pořad	cestopisný	ČR

Příloha č. 7

Dotazník

- 1. Seřad'te uvedené televizní stanice dle preferencí (nejoblíbenější televizní stanici přiřad'te jedničku, méně oblíbené dvojku atd., nejméně oblíbené přiřad'te čtyřku)**

ČT1	☐
ČT2	☐
PRIMA	☐
NOVA	☐

- 2. Kolik hodin týdně sledujete televizní stanici NOVA**

1-5 hodin	☐
5-10 hodin	☐
10-15 hodin	☐
15-20 hodin	☐
Více	☐

- 3. Jste s programem televizní stanice NOVA spokojeni?**

Ano	☐	(přejděte na otázku č. 5)
Spíše ano	☐	(přejděte na otázku č. 5)
Nevím	☐	(přejděte na otázku č. 5)
Spíše ne	☐	(pokračujte ve vyplňování otázkou č. 4)
Ne	☐	(pokračujte ve vyplňování otázkou č. 4)

4. Co byste na programu televizní stanice NOVA pozměnili, popř. co Vám na něm vadí

Zobrazování sexuality	☐
Zobrazování násilí	☐
Reklama	☐
Pokleslá estetická úroveň (brak, kýč)	☐
Pokleslá intelektuální úroveň (pořady jsou hloupé)	☐
Jiné	

5. Vyhledáváte v programu televizní stanice NOVA spíše filmy a seriály nebo pořady

Filmy/seriály	☐	(pokračujte ve vyplňování dotazníku ot. č. 6)
Televizní pořady	☐	(přejděte na ot. č. 7)

6. Jaký typ filmů/seriálů v programu televizní stanice NOVA vyhledáváte nejčastěji? Po zodpovězení této otázky přejděte na otázku č. 8

Akční	☐	Dokument	☐
Thriller	☐	Krimi	☐
Komedie	☐	Dobrodružný	☐
Drama	☐	Rodinný	☐
Sci-fi	☐	Sitcom	☐
Romantický	☐	Jiný	
Erotický	☐		

7. Jaký typ televizního pořadu v programu televizní stanice NOVA vyhledáváte nejčastěji?

Zábavný pořad	☐	Cooking-show	☐
Zpravodjaský pořad	☐	Publicistický	☐
Talk show	☐	Jiný	

8. Sledujete nějaký konkrétní pořad televizní stanice NOVA pravidelně?

Ano	☐	(pokračujte ve vyplňování dotazníku ot. č. 9)
Spíše ano	☐	(pokračujte ve vyplňování dotazníku ot. č. 9)
Nevím	☐	(přejděte na ot. č. 11)
Spíše ne	☐	(přejděte na ot. č. 11)
Ne	☐	(přejděte na ot. č. 11)

9. Uveďte název pořadu, který pravidelně sledujete

.....

10. Proč sledujete právě tento pořad pravidelně, co Vás na něm zaujalo, co se Vám na něm líbí?

Hlavní hrdina	☐	Při sledování tohoto pořadu se necítím	☐
Moderátor	☐	tak sám/sama	
Obsazení, herci	☐	Tématické zaměření pořadu	☐
Zápletka	☐	Kostýmy	☐
Scénář	☐	Jiné	

11. Co od sledování tel. stanice NOVA očekáváte?

Relaxace, zábava

Získání informací, vzdělávání

12. S kterým z tvrzení souhlasíte?

Při sledování televize nevykonávám jinou činnost, většinou sedím na gauči nebo v křesle

Při sledování televize vykonávám jinou činnost a televize se tak stává jakousi kulisou

13. S kterým z tvrzení souhlasíte?

Dívám se na televizi s úmyslem shlédnout konkrétní pořad

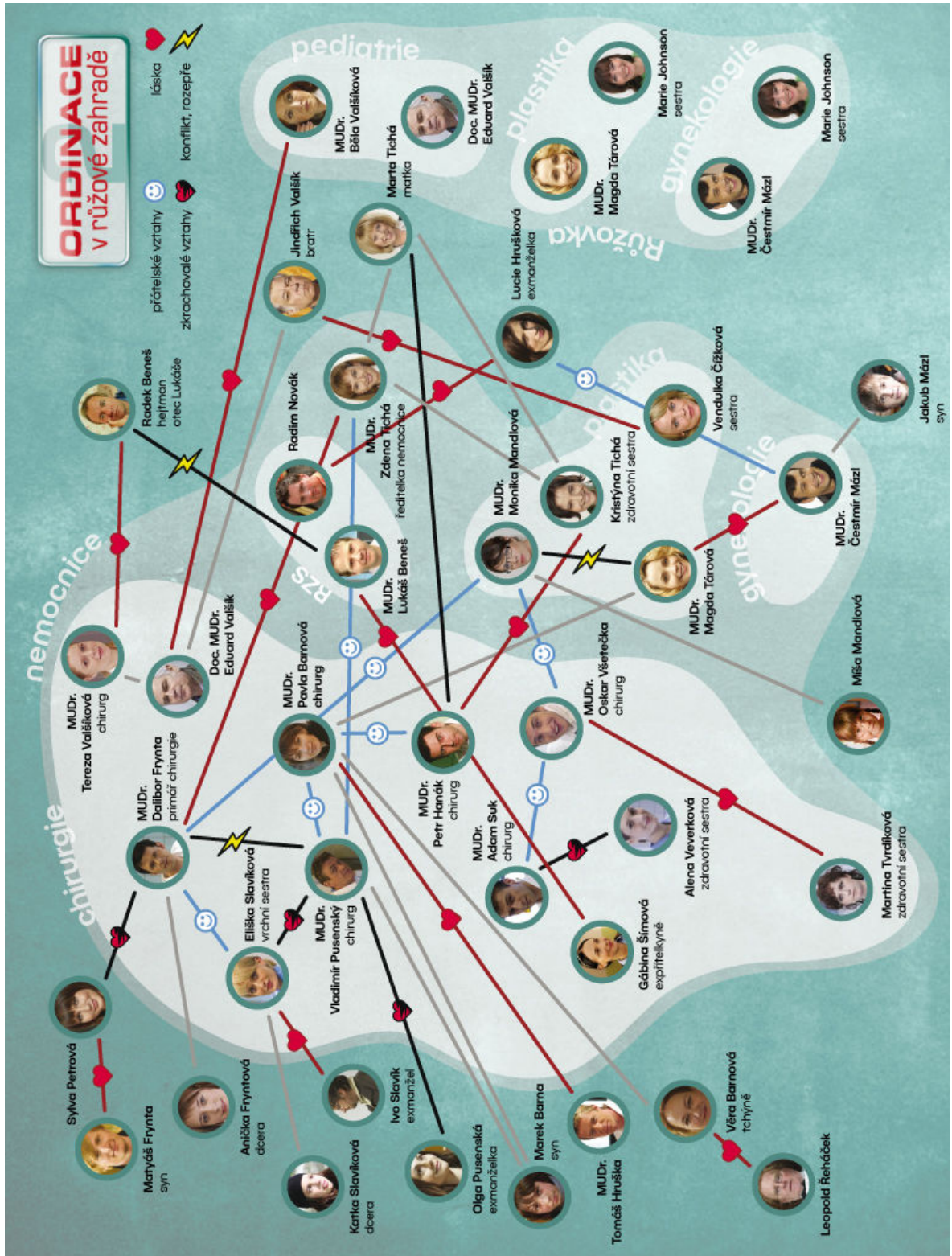
Televizi zapínám náhodně, bez ohledu na to, co je právě na programu

14. Věk:

15. Pohlaví:

Příloha č. 8

Pavouk vztahů seriálu Ordinance v růžové zahradě

Pavouk vztahů [online]. [cit. 2010-03-21]. Dostupné z : <<http://ordinace.nova.cz/rubrika/vztahy>>

